

**Zajęcia
z prawa upadłościowego
i naprawczego**

Andrzej Jakubecki

**Zajęcia
z prawa upadłościowego
i naprawczego**

Program drugiego roku aplikacji

Zeszyt 9

Warszawa 2014

Opracowanie redakcyjne:
Małgorzata Baranowska

Projekt okładki:
Olgierd Zbychorski, mgik.pl

Zdjęcie na okładce:
Jacek Barcz

Skład i łamanie:
MARGINALIA Pracownia Edytorska, marginalia.eu

Druk i oprawa:
BARTGRAF ul. Piękna 24/26, 00-549 Warszawa

© Copyright by Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych, 2014

ISBN 978-83-937508-9-4

Wydawca:
Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych
Al. Ujazdowskie 41 lok. 2
00-540 Warszawa

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Od Wydawcy	9
Program aplikacji radcowskiej dotyczący zajęć z prawa upadłościowego i naprawczego	11
PROGRAM WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ	
Wykład nr 1 – Źródła prawa upadłościowego. Pojęcie i rodzaje postępowania upadłościowego. Zdolność upadłościowa. Podstawy ogłoszenia upadłości. Legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Obowiązek złożenia wniosku i odpowiedzialność za niezłożenie wniosku	15
Ćwiczenie nr 1 – Podstawy ogłoszenia upadłości (aspekty prawne i finansowe, chwila powstania podstawy ogłoszenia upadłości). Pisma procesowe i opłaty sądowe w postępowaniu upadłościowym. Sporządzanie wniosku o ogłoszenie upadłości oraz zażalenia na postanowienie w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Sporządzanie pozwów o naprawienie szkody wyrządzonej niezłożeniem w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości	36
Wykład nr 2 – Skutki ogłoszenia upadłości w zakresie zarządu i rozporządzania majątkiem upadłego. Zadania syndyka, zarządcy masy upadłości i nadzorcy sądowego oraz ich status prawny. Wybrane materialnoprawne skutki ogłoszenia upadłości. Doręczenia i środki zaskarżenia w postępowaniu upadłościowym.	39
Ćwiczenie nr 2 – Skład masy upadłości. Wyłączenie z masy upadłości przedmiotów nienależących do upadłego. Sporządzanie wniosków i pozwów o wyłączenie z masy rzeczy i praw nienależących do upadłego. Rozwiązywanie kasusów z zakresu wpływu upadłości strony na toczące się postępowania.	60
Wykład nr 3 – Dochodzenie i zaspokojenie wierzytelności i innych roszczeń po ogłoszeniu upadłości (likwidacyjnej i układowej). Status wierzycieli zabezpieczonych w postępowaniu upadłościowym.	61
Ćwiczenie nr 3 – Sporządzanie zgłoszenia wierzytelności do masy, sprzeciwu na odmowę uznania wierzytelności i umieszczenia jej	

na liście oraz zażalenia na oddalenie sprzeciwu co do odmowy uznania wierzytelności. Zasady zaspokojenia wierzycieli w planie podziału funduszków masy oraz w odrębnym planie podziału. Sporządzanie zarzutów co do planu podziału..... 88

WYKAZ SKRÓTÓW

Biul. SN	– „Biuletyn Sądu Najwyższego”
Dz.U.	– „Dziennik Ustaw RP”
k.c.	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 121)
k.p.	– ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.)
k.p.a.	– ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 267)
k.p.c.	– ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
KPP	– „Kwartalnik Prawa Prywatnego”
k.s.h.	– ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030 ze zm.)
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
M.P.Bank.	– „Monitor Prawa Bankowego”
M.P.Pr.	– „Monitor Prawa Pracy”
M. Prawn.	– „Monitor Prawniczy”
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
ONSAiWSA	– „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych”
o.p.	– ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 749 ze zm.)
OSA	– „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych”
OSAB	– „Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej”
OSAŁ	– „Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi”
OSNC	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna”
OSNC-ZD	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna - Zeszyt Dodatkowy”
OSNKW	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa”
OSNP	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy”
PiP	– „Państwo i Prawo”
PiZS	– „Praca i Zabezpieczenie Społeczne”
POP	– „Przegląd Orzecznictwa Podatkowego”
PP	– „Przegląd Podatkowy”
PPH	– „Przegląd Prawa Handlowego”

Wykaz skrótów

p.p.s.a.	– ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 270 ze zm.)
Prok. i Pr.	– „Prokuratura i Prawo”
Pr. Spółek	– „Prawo Spółek”
PS	– „Przegląd Sądowy”
PUG	– „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”
p.u.n.	– ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 1112 ze zm.)
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
TPP	– „Transformacje Prawa Prywatnego”
TS	– Trybunał Sprawiedliwości
u.f.p.	– ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 885 ze zm.)
u.k.w.h.	– ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 707 ze zm.)
u.s.u.s	– ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.)
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

OD WYDAWCY

Opracowanie i wydanie materiałów pomocniczych dla osób prowadzących zajęcia z aplikantami radcowskimi jest konsekwencją przyjętego przez Krajową Radę Radców Prawnych uchwałą podjętą 9 grudnia 2012 roku nowego programu aplikacji. Program ten jest wdrażany od 1 stycznia 2013 r. Tak zdecydowała Krajowa Rada w swojej uchwale z dnia 7 września 2012 roku. Program obejmuje aplikantów, którzy rozpoczynają aplikację w 2013 roku. Główne cele nowego programu, zwanego też nowym modelem aplikacji radcowskiej, to:

- nadanie kluczowego znaczenia zajęciom praktycznym przyuczającym do wykonywania konkretnych czynności dominujących w pracy radcy prawnego i prowadzonych z aktywnym udziałem aplikantów;
- dążenie do standaryzacji zajęć organizowanych przez okręgowe izby radców prawnych.

Ten ostatni cel podyktowany jest faktem, że osoby kończące aplikację i przystępujące do egzaminu radcowskiego obowiązują, poczynając od roku 2009, jednolity w całym kraju egzamin państwowy.

Zagadnienia objęte niniejszym materiałem – zważywszy na ramy czasowe przewidziane programem – nie wyczerpują wszystkich zagadnień, które mogą dotyczyć przedmiotu i których znajomość jest niezbędna dla prawidłowego przebiegu aplikacji oraz przygotowania aplikantów do końcowego egzaminu. Stanowią natomiast niezbędne minimum. Ich wybór oraz zalecona forma prezentacji wynikają przede wszystkim z potrzeby praktycznego przygotowania aplikantów do wykonywania zawodu radcy prawnego. Z tych samych względów wskazane w materiale literatura oraz orzecznictwo – jako materiał pomocniczy w przygotowywaniu i przebiegu zajęć – obejmują jedynie opracowania aktualne i mające walor praktyczny. Wybór ewentualnych innych pozycji dotyczących objętym przedmiotem instytucji prawa, jednak zdezaktualizowany częstymi zmianami ustawodawczymi, pozostawiony został do decyzji prowadzącego zajęcia.

Cel programowy i dydaktyczny zalecony w programie aplikacji jest możliwy do osiągnięcia przy następujących założeniach:

- aplikanci – poinformowani wcześniej przez prowadzącego zajęcia – przygotowują się do nich we własnym zakresie, wykorzystując wiedzę zdobytą podczas studiów, pogłębioną przez lekturę dostępnych komentarzy, opracowań naukowych oraz orzecznictwa;

- literatura i orzecznictwo wskazane w materiale – zważywszy na ich praktyczny wymiar i charakter oraz okoliczności, że opracowane zostały na tle aktualnego stanu prawnego – stanowią materiał pomocniczy w przygotowywaniu i przeprowadzeniu wykładu lub ćwiczeń;
- plan poszczególnych wykładów i ćwiczeń oraz poczynione w materiale uwagi metodyczne będą wykorzystywane przez prowadzących zajęcia – co wymaga wyraźnego podkreślenia – dla ujednolicenia w skali kraju programu zajęć. Nie ogranicza to możliwości omówienia dodatkowo innych zagadnień, które w ocenie prowadzących zajęcia, na to zasługują.

PROGRAM APLIKACJI RADCOWSKIEJ DOTYCZĄCY ZAJĘĆ Z PRAWA UPADŁOŚCIOWEGO I NAPRAWCZEGO

Przedmiot – Prawo upadłościowe i naprawcze (17 godz.)

Wykłady – 2 x 3 godz. i 1 x 2 godz. (8 godz.)

Ćwiczenia – 3 x 3 godz. (9 godz.)

PLAN WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ

- WYKŁAD nr 1 (3 godz.)
Temat: Źródła prawa upadłościowego. Pojęcie i rodzaje postępowania upadłościowego. Zdolność upadłościowa. Podstawy ogłoszenia upadłości. Legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Obowiązek złożenia wniosku i odpowiedzialność za niezłożenie wniosku.
- ĆWICZENIE nr 1 (3 godz.)
Temat: Podstawy ogłoszenia upadłości (aspekty prawne i finansowe, chwila powstania podstawy ogłoszenia upadłości). Pisma procesowe i opłaty sądowe w postępowaniu upadłościowym. Sporządzanie wniosku o ogłoszenie upadłości oraz zażalenia na postanowienie w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Sporządzanie pozwów o naprawienie szkody wyrządzonej niezłożeniem w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości.
- WYKŁAD nr 2 (3 godz.)
Temat: Skutki ogłoszenia upadłości w zakresie zarządu i rozporządzania majątkiem upadłego. Zadania syndyka, zarządcy masy upadłości i nadzorca sądowego oraz ich status prawny. Wybrane materialnoprawne skutki ogłoszenia upadłości. Doręczenia i środki zaskarżenia w postępowaniu upadłościowym.
- ĆWICZENIE nr 2 (3 godz.)
Temat: Skład masy upadłości. Wyłączenie z masy upadłości przedmiotów nienależących do upadłego. Sporządzanie wniosków i pozwów o wyłączenie z masy rzeczy i praw nienależących do upadłego.

go. Rozwiązywanie kazuśów z zakresu wpływu upadłości strony na toczące się postępowania.

- WYKŁAD nr 3 (2 godz.)

Temat: Dochodzenie i zaspokojenie wierzytelności i innych roszczeń po ogłoszeniu upadłości (likwidacyjnej i układowej). Status wierzycieli zabezpieczonych w postępowaniu upadłościowym.

- ĆWICZENIE nr 3 (3 godz.)

Temat: Sporządzanie zgłoszenia wierzytelności do masy, sprzeciwu na odmowę uznania wierzytelności i umieszczenia jej na liście oraz zażalenia na oddalenie sprzeciwu co do odmowy uznania wierzytelności. Zasady zaspokojenia wierzycieli w planie podziału funduszu masy oraz w odrębnym planie podziału. Sporządzanie zarzutów co do planu podziału.

PROGRAM
WYKŁADÓW I ĆWICZEŃ

WYKŁAD NR 1

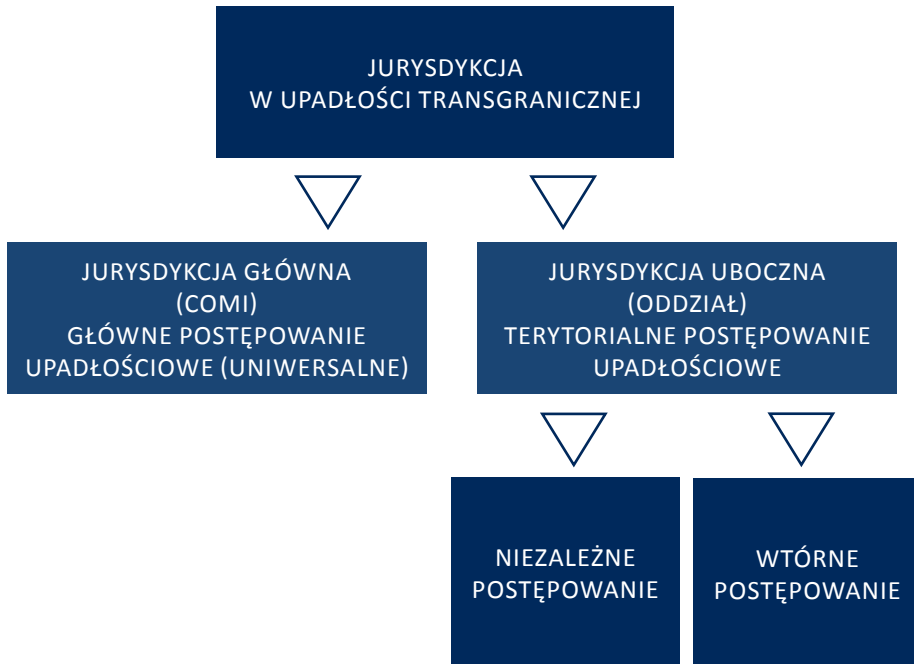

Temat: Źródła prawa upadłościowego. Pojęcie i rodzaje postępowania upadłościowego. Zdolność upadłościowa. Podstawy ogłoszenia upadłości. Legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Obowiązek złożenia wniosku i odpowiedzialność za niezłożenie wniosku

Uwagi metodyczne

Celem wykładu jest krótkie przedstawienie źródeł prawa upadłościowego oraz podstawowych pojęć z tego zakresu o szczególnym znaczeniu dla praktyki. Jeśli chodzi o źródła prawa, to naświetlenia wymaga struktura ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz jej relacja do rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego. Ze względu na ramy czasowe wykładu informacja o rozporządzeniu nr 1346/2000 musi ograniczać się do wyjaśnienia rodzajów jurysdykcji w sprawach upadłościowych wynikających z tego aktu (jurysdykcja główna i uboczna) oraz rodzajów postępowania upadłościowego (główne, terytorialne itd.). Pomocny przy skrótowym przedstawieniu tego zagadnienia może być poniższy schemat (rys. 1). Użyty w schemacie skrót „COMI” (ang. *center of a debtor's main interest*) oznacza główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika.

Rys. 1. Jurysdykcja międzynarodowa i rodzaje postępowania upadłościowego według rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000

Źródło: Opracowanie własne.

Na tle prawa krajowego konieczne jest z kolei wskazanie etapów i rodzajów postępowania upadłościowego (postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości, postępowanie po ogłoszeniu upadłości, które może toczyć się jako postępowanie likwidacyjne albo postępowanie z możliwością zawarcia układu). Te informacje mają dać słuchaczom ogólny pogląd na instytucję upadłości według prawa polskiego, co jest istotne z uwagi na fakt, że część aplikantów nie miała wykładu z zakresu prawa upadłościowego w toku studiów prawniczych.

Prezentacja zagadnień zdolności upadłościowej ma już ściśle dogmatyczny charakter, ale także powinna ograniczyć się do stosunkowo krótkiej informacji. Zagadnienie podstaw ogłoszenia upadłości powinno być przedmiotem ćwiczeń, w ramach których na tle kasusów wyjaśnione zostaną szczegółowe unormowania Prawa upadłościowego i naprawczego dotyczące tej kwestii. Wobec tego na wykładzie można ograniczyć się do samego wyjaśnienia pojęcia.

Co się tyczy legitymacji do złożenia wniosku o upadłość, obowiązku złożenia wniosku oraz odpowiedzialności z tytułu niewykonania tego obowiązku, to materia ta ma wykładowy charakter. W ramach wykładu należy zatem przedstawić treść regulacji prawnych oraz orzecznictwo. Praktyczne aspekty, w szczególności przygotowanie pozwów i rozwiązywanie kasusów powinny znaleźć odzwierciedlenie w ramach ćwiczeń.

Przedmiot wykładu

- I. Źródła prawa upadłościowego.
  1. Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz jej struktura.
  2. Inne krajowe regulacje prawne związane z upadłością dłużnika.
  3. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego oraz zakres jego regulacji. Pojęcie upadłości transgranicznej. Pojęcie głównego, ubocznego i wtórnego postępowania upadłościowego na tle jurysdykcji głównej i ubocznej. Uniwersalizm a terytorialność postępowania upadłościowego.
  4. Stosunek ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000.
- II. Pojęcie i rodzaje postępowania upadłościowego.
  1. Stadia postępowania upadłościowego – postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości i postępowanie po ogłoszeniu upadłości.
  2. Rodzaje postępowania upadłościowego (postępowanie obejmujące likwidację majątku dłużnika, postępowanie z możliwością zawarcia układu), ich cel oraz sposób zaspokojenia wierzycieli w każdym z tych postępowań.
  3. Etapy postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku dłużnika (ustalenie składu masy upadłości, lista wierzytelności, postępowanie likwidacyjne, postępowanie podziałowe).
  4. Etapy postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu (ustalenie składu masy upadłości, lista wierzytelności, przygotowanie propozycji układowych, przyjęcie i zatwierdzenie układu).
  5. Postępowanie upadłościowe a postępowanie naprawcze.
- III. Zdolność upadłościowa.
  1. Pojęcie zdolności upadłościowej a pojęcie przedsiębiorcy (art. 5 ust. 1 p.u.n.).
  2. Zdolność upadłościowa osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (art. 491¹ p.u.n.).
  3. Zdolność upadłościowa wspólników handlowych spółek osobowych (art. 5 ust. 2 p.u.n.).
  4. Wyłączenia zdolności upadłościowej (art. 6 p.u.n.).

5. Szczególna zdolność upadłościowa (art. 7-9 p.u.n.).
- IV. Podstawy ogłoszenia upadłości.
  1. Pojęcie niewypłacalności jako podstawy ogłoszenia upadłości.
  2. Negatywne przesłanki upadłości.
- V. Legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.
  1. Wierzyciel i dłużnik jako podmioty uprawnione do złożenia wniosku o upadłość (art. 20 ust. 1 p.u.n.).
  2. Legitymacja wspólników handlowych spółek osobowych (art. 20 ust. 2 pkt 1 p.u.n.).
  3. Legitymacja reprezentantów osób prawnych i jednostek organizacyjnych; charakter uprawnienia – uprawnienie do działania *suo nomine* czy zmiana zasad reprezentacji podmiotu (art. 20 ust. 2 pkt 2 p.u.n.).
  4. Legitymacja likwidatorów (art. 20 ust. 2 pkt 5 p.u.n.).
  5. Legitymacja innych osób i organów (art. 20 ust. 1 pkt 5 i 6, art. 7, art. 426 i art. 471 p.u.n.).
- VI. Obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.
  1. Osoby legitymowane a osoby zobowiązane do złożenia wniosku (art. 21 p.u.n.).
  2. Termin złożenia wniosku.
- VII. Odpowiedzialność za niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie.
  1. Odpowiedzialność odszkodowawcza (art. 21 ust. 3 p.u.n.).
  2. Odpowiedzialność z art. 299 k.s.h. (wzmianka).
  3. Odpowiedzialność porządkowa (art. 373 p.u.n.).
  4. Odpowiedzialność na podstawie art. 116 o.p.
  5. Odpowiedzialność z art. 586 k.s.h.

Literatura

R. Adamus, *Upadłość członków zgrupowania przedsiębiorców. Uwagi de lege ferenda*, PUG 2013, nr 2.

P. Biliński, J. Horobiowski, *Uwagi co do charakteru, funkcji i biegu terminu wyłączającego orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, Pr. Spółek 2008, nr 6.

P. Bielski, *Spółka handlowa w likwidacji a status przedsiębiorcy*, Pr. Spółek 2004, nr 6.

P. Bielski, *Zdolność upadłościowa prowadzącego we własnym (wspólnym) imieniu gospodarstwo rolne*, Rejent 2006, nr 1.

P. Bielski, *Zdolność upadłościowa spółki handlowej*, Pr. Spółek 2004, nr 9.

T. Chilarski, *Jurysdykcja krajowa w międzynarodowym postępowaniu upadłościowym*, PPH 2004, nr 2.

- T. Chilarski, *Upadłość transgraniczna w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2008.
- P. Czajkowski, *Sytuacja prawna prokurenta na tle nowego prawa upadłościowego i naprawczego*, PPH 2004, nr 3.
- B. Dąbrowski, M. Łęczyńska, *Uprawnienie prokurenta do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości*, PPH 2010, nr 2.
- I. Flotyńska, *Oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości*, Pr. Spółek 2012, nr 3.
- W. Głodowski, A. Hrycaj, *Zakres przedmiotowy i podstawy ogłoszenia „upadłości konsumenckiej”*, PiP 2010, z. 2.
- S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011.
- A.G. Harla, *Oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości w przypadku jego zasadności (art. 13 p.u.n.)*, PPH 2011, nr 6.
- A. Hrycaj, P. Filipiak, *Wzory pism i orzeczeń w postępowaniu upadłościowym i naprawczym*, Warszawa 2013.
- P. Janda, *Zaspokojenie roszczeń wierzycieli jako cel postępowania upadłościowego*, PiP 2005, z. 10.
- A. Jakubecki, *O naturze głównego i terytorialnego postępowania upadłościowego w prawie upadłościowym Unii Europejskiej*, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, Zakamycze 2005.
- A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010.
- M. Jasiakiewicz, *Sytuacja prawna wspólników osobowej spółki handlowej w razie jej upadłości*, Rejent 2003, nr 6.
- A. Karolak, *Glosa do wyroku SN z dnia 21 września 2005 r., V CK 129/05*, Glosa 2006, nr 3.
- M. Kozaczek, *Glosa do wyroku sądu apelacyjnego z dnia 28 stycznia 2004 r., I ACa 1213/03*, OSA 2006, nr 11.
- J. Kruczalak-Jankowska, *Zdolność upadłościowa osobowych spółek handlowych w świetle prawa upadłościowego i naprawczego*, PPH 2003, nr 5.
- J. Lic, *Konsekwencje konstrukcji odpowiedzialności w spółce cywilnej dla postępowania upadłościowego*, Pr. Spółek 2010, nr 2.
- K. Michalak, *Ogłoszenie upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej na podstawie znowelizowanej ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze*, TPP 2009, nr 3-4.
- Z. Miczek, *Glosa do wyroku SN z dnia 5 marca 2005, III CZP 95/04*, Glosa 2006, nr 3.
- Z. Miczek, *Wyłączenia zdolności upadłościowej*, Pr. Spółek 2005, nr 7-8.

- K. Osajda, *Odpowiedzialność członków zarządu spółek z o.o. za ich zobowiązania w orzecznictwie Sądu Najwyższego z 2011 r. i 2012 r.*, Glosa 2012, nr 4.
- M. Pannert, *Niewypłacalność jako przesłanka ogłoszenia upadłości*, M. Prawn. 2004, nr 16.
- J. Petraniuk, *Upadłość i jej podstawy w prawie upadłościowym i naprawczym*, PPH 20003, nr 12.
- M. Porzycki, *Podstawa jurysdykcji krajowej w głównym postępowaniu upadłościowym*, KPP 2008, nr 1.
- M. Przychodzki, *Brak zdolności upadłościowej osób prawa publicznego*, PPH 2006, nr 4.
- B. Rakoczy, *Zdolność upadłościowa kościelnych osób prawnych Kościoła łacińskiego*, PS 2006, nr 3.
- M. Sekuła, *Charakter prawny postępowania w sprawie orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, PPH 2008, nr 7.
- B. Sierakowski, *Sporność roszczenia a legitymacja wierzyciela do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości*, M.P.Bank. 2013, nr 10.
- L. Siwik, *Odpowiedzialność za niedopełnienie zgłoszenia upadłości – uzasadnienie dla zmian unormowania*, TPP 2004, nr 3-4.
- M. Szydło, *Jurysdykcja krajowa w transgranicznych sprawach upadłościowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2009.
- A. Szymańska-Rapkiewicz, *Członek zarządu może ponieść karę za brak wniosku o upadłość*, Prok. i Pr. 2013, nr 6.
- R. Szyszko, *Spółka komandytowo-akcyjna z udziałem spółki z o.o. jako jedynym komplementariuszem na gruncie prawa upadłościowego (cz. 2)*, Pr. Spółek 2010, nr 1.
- A. Śmigaj, *Ochrona wierzycieli spółki z o.o. w przypadku jej niewypłacalności*, Radca Prawny 2004, nr 6.
- M.S. Tofel, *Przegląd orzecznictwa*, Pr. Spółek 2011, nr 5.
- A. Witosz, *Przekształcenie jednoosobowego przedsiębiorcy w jednoosobową spółkę kapitałową a problem zdolności upadłościowej*, PPH 2013, nr 4.
- A.J. Witosz, *Glosa do uchwały SN z dnia 7 listopada 2008 r.*, III CZP 72/08, Pr. Spółek 2009, nr 11.
- A. Witosz (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2012.
- P. Wołowski, *Odpowiedzialność członka zarządu spółki z o.o. za zaniechanie w przedmiocie złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki*, Pr. Spółek 2010, nr 1.
- F. Zedler (red.), *Europejskie prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2011.

D. Zienkiewicz, *Postępowanie w przedmiocie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, Radca Prawny 2007, nr 3.

P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo TS

Wyrok TS z 22 listopada 2012 r., C-116/11, LEX nr 1372060 – Wykładni art. 27 rozporządzenia nr 1346/2000, zmienionego rozporządzeniem nr 788/2008, należy dokonywać w ten sposób, że sąd rozpoznający wniosek o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego nie może badać niewypłacalności dłużnika, wobec którego w innym państwie członkowskim wszczęto postępowanie główne, nawet jeśli to ostatnie postępowanie realizuje cel ochronny.

Orzecznictwo SN

Uchwała SN z 5 sierpnia 2004 r., III CZP 41/04, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 129 – W świetle art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 595 ze zm.) ogłoszenie upadłości spółki jawnej nie uzasadnia uwzględnienia wniosku współnika o ogłoszenie jego upadłości, jeżeli wierzyciele spółki nie domagali się zaspokojenia od niego swoich wierzytelności.

Wyrok SN z 30 września 2004 r., IV CK 49/04, LEX nr 197649 – 1. Za właściwą, z punktu widzenia założeń przepisu art. 299 k.s.h. i celu zawartego w nim unormowania, cezurę czasową rozgraniczającą, ze względu na moment ich powstania, zobowiązania, za które ponoszą odpowiedzialność członkowie zarządu spółki z o.o., uznać należy dzień zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki. 2. Zgłoszenie w terminie określonym przepisami art. 5 § 1 pr. upadł. (obecnie art. 10 i 11 ust. 1 pr. upadł. i napr.) wniosku o ogłoszenie upadłości (także przez wierzyciela spółki) wyłącza odpowiedzialność członka zarządu spółki z o.o. za niewyegzekwowane od spółki jej zobowiązania, powstałe przed zgłoszeniem wniosku o ogłoszenie upadłości. Natomiast w odniesieniu do zobowiązań spółki powstałych po zgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, poprzedzające powstanie zobowiązania zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości jest zgłoszeniem dokonanym we właściwym czasie w tym znaczeniu, iż także w takiej sytuacji uzasadnione jest stwierdzenie braku związku przyczynowego pomiędzy sprawowaniem funkcji przez członka zarządu spółki a szkodą jej wierzyciela. W odniesieniu do tej drugiej grupy zobowiązań odpowiedzialność członków zarządu jest w związku z tym w zasadzie zawsze wyłączona. Wyjątek od tej zasady dotyczy jedynie tych zobowiązań powstałych po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, które są ściśle związane z długiem istniejącym już wcześniej, takich jak zobowiązania o zapłatę odsetek.

Uchwała SN z 4 marca 2005 r., III CZP 95/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 25 – *Sąd nie oddala wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) w razie uprawdopodobnienia dokonania przez dłużnika czynności prawnych bezskutecznych według przepisów ustawy, którymi wyzbył się on majątku wystarczającego na zaspokojenie kosztów postępowania.*

Postanowienie SN z 14 lutego 2006 r., II CSK 14/05, LEX nr 192034 –
1. *Wadliwe sporządzenie dwóch kolejnych wniosków o ogłoszenie upadłości, które okazały się bezskuteczne i w następstwie tego przekroczenie ustawowego terminu dla dopełnienia tej czynności, nawet przy uwzględnieniu utrudnień wynikających ze zmiany przepisów prawa upadłościowego, należy ocenić jako niedochowanie należytej staranności wymaganej od profesjonalnego uczestnika obrotu gospodarczego, wyczerpującej znamiona winy nieumyślnej w postaci niedbalstwa.*
2. *Poza przesłanką zawinionego działania osoby, wobec której ma zostać orzeczone pozbawienie praw, o których jest mowa w art. 373 pr. up. i n., sąd bierze pod uwagę także skutki podejmowanego działania, w szczególności obniżenie wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa upadłego i rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli (ust. 2 art. 373 pr. up. i n.). Skutek w postaci pokrzywdzenia wierzyciela najczęściej nie nastąpi w razie nieznacznego przekroczenia terminu do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.*

Postanowienie SN z 12 kwietnia 2006 r., III CSK 47/06, LEX nr 179893 –
Osoby obowiązane do złożenia w terminie dwóch tygodni od dnia wystąpienia podstawy do ogłoszenia upadłości wniosku o ogłoszenie upadłości nie mogą skutecznie powoływać się na wykonanie tego obowiązku – jako okoliczność wyłączającą możliwość orzeczenia wobec nich zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia określonych funkcji – przez zgłoszenie wniosku, który został prawomocnie zwrócony.

Postanowienie SN z 10 listopada 2006 r., I CSK 218/06, LEX nr 371453 –
1. *Zgodnie z art. 377 p.u.n., jeżeli złożono wniosek o ogłoszenie upadłości, bez względu na to czy złożył go wierzyciel, czy upadły, o zakazie z art. 373 p.u.n. nie można orzekać, gdy postępowanie w tej sprawie nie zostało wszczęte w terminie roku od umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku na podstawie art. 13 p.u.n. Skoro, więc wierzyciel złożył wniosek o ogłoszenie upadłości, to brak podstaw, aby termin do orzekania o zakazie z art. 373 p.u.n. wiązać z dniem, w którym dłużnik obowiązany był do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jeżeli taki wniosek został złożony, termin ten biegnie od dnia umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku na podstawie art. 13 p.u.n.*
2. *Skoro przepisy Prawa upadłościowego i naprawczego nie ograniczają terminu, w jakim wierzyciel może wystąpić z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, a jedynie*

wymagają, aby uprawdopodobnił on swoją wiarytelność (art. 24 p.u.n.), to tym samym brak podstaw, aby ograniczać także termin do wszczęcia przez niego postępowania o orzekaniu o zakazie z art. 373 p.u.n. Ograniczenie takie może wprowadzić jedynie ustawodawca zmieniając treść tego przepisu.

Postanowienie SN z 9 kwietnia 2008 r., V CSK 508/07, LEX nr 393891 – [...] 3. Z chwilą, gdy spółka zaprzestanie spłacania wymagalnych zobowiązań lub gdy jej zobowiązania przekroczą wartość majątku, powstają podstawy do ogłoszenia upadłości i jednocześnie od tej daty w ciągu dwóch tygodni jej zarządca ma obowiązek zgłosić wniosek o upadłość. Jeżeli wniosku takiego nie złożył, a stan uzasadniający ogłoszenie upadłości trwa nadal, to zarówno on, jak i każdy następujący po nim zarządca spółki, ma także obowiązek zgłoszenia wniosku o upadłość w terminie dwóch tygodni do dnia, w którym dla niego stało się to możliwe, a więc od dnia, w którym przy zachowaniu wymaganej staranności, mógł dowiedzieć się o istnieniu przesłanek do ogłoszenia upadłości. Z faktu, że ustawodawca określił dwutygodniowy termin do wypełnienia obowiązku zgłoszenia wniosku o upadłość nie wynika bowiem, że po bezskutecznym upływie tego terminu wygasa obowiązek zgłoszenia wniosku o upadłość. Także po upływie tego terminu, w każdym następnym dniu istnienia podstawy do ogłoszenia upadłości, dłużnik ma nadal obowiązek zgłoszenia wniosku. Jeżeli kolejna osoba zobowiązana z mocy ustawy tego nie uczyni w ciągu dwóch tygodni od dnia, gdy dowiedziała się o istnieniu podstaw ogłoszenia upadłości, może ponieść odpowiedzialność odszkodowawczą przewidzianą w art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego i naprawczego, jak również sąd może wydać w stosunku do niej orzeczenie, o którym mowa w art. 373 ust. 1 pkt 1 Prawa upadłościowego i naprawczego.

Postanowienie SN z 16 października 2008 r., III CZP 97/08, LEX nr 471063 – 1. Przepis art. 124 ust. 1 p.u.n. odnosi się do wszystkich przedsiębiorców pozostających w ustroju wspólności ustawowej, w tym również do wspólników spółki cywilnej, którzy jako przedsiębiorcy wyposażeni zostali w zdolność upadłościową (art. 5 i art. 215 p.u.n.).

2. Przepis art. 390 § 1 k.p.c. nie uzasadnia podejmowania uchwały wyjaśniającej zagadnienie prawne, wynikłe na tle wykładni stosowanych przy rozpoznawaniu apelacji przepisów prawnych, które nie budzą istotnych wątpliwości. Ich wykładni dokonuje samodzielnie sąd drugiej instancji.

Uchwała SN z 19 listopada 2008 r., III CZP 114/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 137 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest legitymowany czynnie do zgłaszania w postępowaniu upadłościowym wiarytelności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Uchwała SN z 18 grudnia 2008 r., III CZP 126/08, OSNC 2009, nr 11, poz. 150 – *Wspólnik spółki jawnej traci zdolność upadłościową w razie wystąpienia ze spółki.*

Postanowienie SN z 7 stycznia 2009 r., II CSK 411/08, LEX nr 526895 – 1. *Odrębna zdolność upadłościowa spółki jawnej i jej wspólników wymaga odrębnej oceny spełnienia przesłanek ogłoszenia upadłości. Ogłoszenie upadłości spółki osobowej nie pociąga za sobą ogłoszenia upadłości jej wspólników. Niewypłacalność spółki jawnej nie oznacza jednocześnie niewypłacalności jej wspólników dysponujących osobistym majątkiem, który może stanowić dostateczne źródło zaspokojenia zobowiązań spółki. Odrębność podmiotowa spółki i wspólników obejmuje także majątki tych podmiotów. Ogłoszenie upadłości wspólnika spółki jawnej będzie możliwe, gdy zostaną wobec tego wspólnika spełnione przesłanki z art. 5 ust. 3 u.p.u.n., niezależnie od spełnienia analogicznych przesłanek wobec spółki. Dopiero wówczas wspólnik spółki jawnej, wobec którego zostanie zakończone postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację jego majątku, będzie mógł złożyć wniosek o orzeczenie o umorzeniu w całości lub w części niezaspokojonych w postępowaniu upadłościowym jego zobowiązań, które z mocy art. 22 § 2 k.s.h. są także zobowiązaniami spółki jawnej. Brak bezpośredniego wpływu postępowania upadłościowego spółki na odpowiedzialność jej wspólników wyklucza traktowanie upadłości spółki jako automatycznej upadłości samych wspólników.*

2. *Nie usprawiedliwia umorzenia zobowiązań spółki jawnej na podstawie art. 369 u.p.u.n. subsydiarna i solidarna odpowiedzialność wspólników spółki jawnej za jej zobowiązania. Odpowiedzialność wspólników powstaje z chwilą powstania zobowiązania spółki, niezależnie od tego, czy zostało wszczęte postępowanie upadłościowe wobec spółki, a także od tego, czy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna. Wskazuje na to art. 31 § 2 k.s.h., który pomimo ograniczenia wszczęcia egzekucji z majątku wspólnika od jej bezskuteczności z majątku spółki, dopuszcza wniesienie powództwa przeciwko wspólnikowi w każdym czasie. Wprowadzenie solidarnej odpowiedzialności wspólników (art. 22 § 2 k.s.h.), która jako odpowiedzialność za cudzy dług ma charakter gwarancyjny, służy przede wszystkim wzmocnieniu pozycji wierzycieli, którzy w ten sposób uzyskali możliwość dodatkowego zaspokojenia o ile egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna.*

Postanowienie SN z 4 marca 2009 r., IV CSK 423/08, LEX nr 574553 – *Przewidziany w art. 377 p.u.n. termin prekluzyjny do żądania orzeczenia wobec dłużnika zakazu z art. 373 ust. 1 p.u.n. w oparciu o przesłankę z pkt. 1 tego przepisu otwiera się na nowo w wypadku oddalenia na podstawie art. 13 p.u.n. kolejnego wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika.*

Wyrok SN z 19 czerwca 2009 r., V CSK 460/08, LEX nr 584780 – [...] 4. *Wymaganie bezskuteczności egzekucji do całego majątku spółki z o.o. nie może być rozumiane schematycznie; nie ma potrzeby kierowania egzekucji do tych składników*

majątku spółki, z których uzyskanie zaspokojenia jest w istniejących okolicznościach faktycznych nierealne.

5. Dowodem świadczącym o bezskuteczności egzekucji jest wydanie postanowienia oddalającego wniosek o ogłoszenie upadłości ze względu na to, iż majątek dłużnika nie wystarcza nawet na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego.

6. Przy wykładni art. 299 k.s.h. nie można tracić z pola widzenia także celu tego unormowania, tj. że zostało ono wprowadzone do systemu prawnego dla wzmocnienia możliwości ochrony zaspokojenia roszczeń wierzycieli spółki z o.o. Skoro więc ustalony stan faktyczny sprawy zawiera luki wykluczające możliwość subsumcji pod normę prawną, której zastosowanie w sprawie może wchodzić w rachubę, to trafny jest zarzut obrazu art. 299 k.s.h.

Postanowienie SN z 5 marca 2009 r., III CSK 297/08, M. Prawn. 2009, nr 7 – *Wobec osoby, która zaniechała złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ustawowo określonym terminie może zostać orzeczony zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia określonych funkcji w spółce prawa handlowego, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu. Jeśli zobowiązany złożył wniosek o ogłoszenie upadłości z opóźnieniem, jednak postępowanie zostało wszczęte, wówczas roczny termin do złożenia wniosku o ukaranie rozpoczyna bieg od dnia zakończenia postępowania upadłościowego.*

Uchwała SN z 9 kwietnia 2010 r., III CZP 14/10, OSNC 2010, nr 10, poz. 133 – *Jeżeli dłużnik nie złożył wniosku o ogłoszenie upadłości w ciągu roku od dnia, w którym obowiązany był to uczynić, roczny termin przewidziany w art. 377 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym przed dniem 2 maja 2009 r., do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu z art. 373 tej ustawy biegnie od dnia uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego wszczętego z wniosku wierzyciela albo od dnia oddalenia tego wniosku na podstawie art. 13 ustawy.*

Wyrok SN z 18 marca 2010 r., II UK 303/09, LEX nr 603839 – 1. *Przepis art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – również w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2010 r. przed zmianą dokonaną przez art. 45 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych – stanowi podstawę odpowiedniego stosowania do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i na ubezpieczenie zdrowotne przepisów dotyczących składek na ubezpieczenia społeczne o odpowiedzialności osób trzecich za zaległości składkowe.*

2. *Każdorazowo odpowiedzialność członków zarządu, o której mowa w art. 116 o.p., ma charakter wyjątkowy i znajduje zastosowanie, jeżeli zachodzą wymienione w nim pozytywne przesłanki i brak jest którejkolwiek z okoliczności wyłączają-*

cych tę odpowiedzialność. Odpowiedzialność ta jest przy tym niezależna od tego, czy zaległości z tytułu składek, których z powodu braku majątku spółki nie można wyegzekwować, powstały z przyczyn zawinionych czy też niezawinionych od członka zarządu.

3. Bezskuteczność egzekucji z majątku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, o której mowa w art. 116 § 1 o.p. w związku z art. 31 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, może być stwierdzona wyłącznie w postępowaniu w sprawie egzekucji należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, poprzedzającym wydanie decyzji o odpowiedzialności członka zarządu spółki za te należności.

Uchwała SN z 9 kwietnia 2010 r., III CZP 14/10, OSNC 2010, nr 10, poz. 133 – Jeżeli dłużnik nie złożył wniosku o ogłoszenie upadłości w ciągu roku od dnia, w którym obowiązany był to uczynić, roczny termin przewidziany w art. 377 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym przed dniem 2 maja 2009 r., do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu z art. 373 tej ustawy biegnie od dnia uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego wszczętego z wniosku wierzyciela albo od dnia oddalenia tego wniosku na podstawie art. 13 ustawy.

Wyrok SN z 19 maja 2010 r., I CSK 480/09, OSNC 2010, nr 12, poz. 169 – Obowiązek zarządu spółdzielni niezwłocznego zgłoszenia do sądu wniosku o ogłoszenie jej upadłości staje się aktualny dopiero w razie podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o postawieniu spółdzielni w stan upadłości.

Wyrok SN z 22 czerwca 2010 r., IV CNP 95/09, LEX nr 603893 – [...] 2. Wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika, który ma tylko jednego wierzyciela, podlega oddaleniu. Zgodnie z art. 1 ust. 1 p.u.n. nie ma bowiem wówczas podstaw do prowadzenia postępowania upadłościowego.

Wyrok SN z 8 grudnia 2010 r., V CSK 172/10, LEX nr 677904 – Odpowiedzialność członków zarządu z art. 299 § 1 k.s.h. stanowi sankcję za prowadzenie spraw spółki w sposób prowadzący do bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce. Wykazanie przez członków zarządu, że w czasie pełnienia przez nich funkcji nie było podstaw do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub z podaniem o wszczęcie postępowania układowego, oznacza, iż nie istnieje związek przyczynowy między sposobem sprawowania zarządu a szkodą doznaną przez wierzyciela spółki. Po wygaśnięciu mandatu wskutek rezygnacji (art. 202 § 4 k.s.h.) były członek zarządu nie może reprezentować spółki i nie ma wpływu na prowadzenie jej spraw. Nie może zatem złożyć wniosku o ogłoszenie upadłości i o wszczęcie postępowania układowego ani wniosku o wpis do KRS. Podmiotem obowiązany do złożenia wniosku wpis do rejestru jest spółka (art. 14 w związku z art. 36 pkt 6 ustawy z 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym).

Wyrok SN z 19 stycznia 2011 r., V CSK 211/10, LEX nr 738136 – 1. Przedmiotem opinii biegłego nie mogą być kwestie prawne, w tym wykładnia pojęć użytych w przepisie.

2. Przy wykładni użytego w art. 299 § 2 k.s.h. określenia „właściwego czasu” na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości nie można pomijać przepisów prawa upadłościowego i naprawczego regulujących obowiązki złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości przez członków zarządu spółki oraz określających kiedy uważa się dłużnika za niewypłacalnego i kiedy ogłasza się upadłość osoby prawnej. Odpowiedzialność odszkodowawcza z art. 299 k.s.h. obciąża bowiem członków zarządu spółki za to, że nie złożyli wniosku o upadłość we właściwym czasie, a to kiedy można ogłosić upadłość, a więc to, kiedy taki wniosek będzie skuteczny i powinien być złożony, określają przepisy prawa upadłościowego i naprawczego. Dlatego regulacja zawarta w tych przepisach oraz wykładnia użytych tam pojęć ma znaczenie dla wykładni pojęcia „właściwego czasu” użytego w art. 299 § 2 k.s.h.

3. Krótkotrwałe wstrzymanie płacenia długów wskutek przejściowych trudności nie jest podstawą ogłoszenia upadłości, gdyż o niewypłacalności w rozumieniu art. 11 ust. 1 p.u.n. można mówić dopiero wtedy, gdy dłużnik z braku środków przez dłuższy czas nie wykonuje przeważającej części swoich zobowiązań.

Wyrok SN z 10 marca 2011 r., III UK 89/10, LEX nr 1312732 – 1. Bezskuteczność egzekucji z majątku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, o której mowa w art. 116 § 1 o.p., może być stwierdzona wyłącznie w postępowaniu w sprawie egzekucji należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, poprzedzającym wydaniem decyzji o odpowiedzialności członka zarządu za te należności. Warunek ten należy uznać za spełniony, jeżeli przed wydaniem decyzji obciążającej członka zarządu dojdzie do umorzenia postępowania upadłościowego na podstawie art. 361 pkt 1 p.u.n., względnie do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ust. 1 albo ust. 2 tej ustawy, a więc także wtedy, gdy majątek spółki nie wystarcza nawet na zaspokojenie kosztów postępowania.

2. Zgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości oznacza czas, w którym jest realne chociażby częściowe zaspokojenie z majątku spółki wierzycieli objętych ochroną z art. 116 § 1 o.p. w związku z art. 31 i 32 u.s.u.s., przy czym ocena w tym zakresie powinna być dokonana z perspektywy sytuacji istniejącej w dacie zgłoszenia wniosku o upadłość, a nie z uwzględnieniem późniejszych zdarzeń, prowadzących do bankructwa spółki.

Postanowienie SN z 13 kwietnia 2011 r., V CSK 320/10, LEX nr 885038 –

1. Art. 21 ust. 2 p.u.n. wprowadza obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie dwóch tygodni od dnia zaistnienia podstaw do ogłoszenia upadłości. Ocena biegu tego terminu powinna być dokonana na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, a art. 112 k.c. wymaga, aby bieg terminu oznaczonego w tygodniach był określony przez wskazanie dnia, w którym rozpoczął on bieg.

2. Wykładnia art. 377 p.u.n. w brzmieniu obowiązującym w 2009 r. nakazuje przyjąć, że uchybienie terminowi do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości wyłączało możliwość późniejszego domagania się orzeczenia zakazu na podstawie art. 373 p.u.n., z odwołaniem się do terminu zakończenia postępowania upadłościowego.

Postanowienie SN z 8 stycznia 2013 r., III KK 117/12, OSNKW 2013, nr 3, poz. 25 — Powstanie sytuacji, w której dłużnik zaprzestał wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań, nakłada obowiązek zgłoszenia w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości, nawet jeżeli nie znajduje się on w sytuacji, w której jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie długów, a niewykonanie takiego obowiązku może wiązać się z odpowiedzialnością karną za występki określony w art. 586 Kodeksu spółek handlowych.

Postanowienie SN z 15 marca 2013 r., V CSK 177/12, OSNC 2013, nr 11, poz. 131 — Prokurent spółki jawnej jest uprawniony, a nie zobowiązany do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki i nie dotyczą go konsekwencje, o których mowa w art. 373 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 176, poz. 1360 ze zm.).

Orzecznictwo sądów powszechnych

Wyrok SA w Poznaniu z 13 września 2006 r., I ACa 354/06, LEX nr 298583 — Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań. Niewykonywanie wymagalnych zobowiązań to nic innego jak zaprzestanie płacenia długów, które to pojęcie należy interpretować tak samo jak pojęcie użyte w art. 1 Prawa układowego.

Postanowienie SO w Białymstoku z 21 września 2011 r., VII Gz 162/11, www.bialystok.so.gov.pl — Fakt, że skarżący w chwili obecnej prowadzi działalność gospodarczą nie przesądza jeszcze o niemożności orzeczenia w stosunku do niego tzw. upadłości konsumenckiej.

Wyrok SA w Łodzi z 27 stycznia 2012 r., I ACa 462/11, OSAŁ 2012, nr 2, poz. 151 — Przepis art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 ze zm.) jest adresowany do sądu, a zatem jedynie sąd może skorzystać z możliwości oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Omawiana norma nie stanowi podstawy do uznania, że w razie wystąpienia przesłanek określonych w art. 12 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego członek zarządu spółki nie ma obowiązku zgłoszenia wniosku o upadłość, a w związku z tym nie ponosi winy w jego niezgłoszeniu. 2. Podział czynności między członkami zarządu spółki ma jedynie znaczenie wewnątrzorganizacyjne, nie niweczy skutków z art. 204 § 1 k.s.h. i nie może wyłączać

czyć odpowiedzialności odszkodowawczej członka zarządu płynącej z art. 299 § 1 k.s.h. Ponadto art. 21 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego jednoznacznie obliuguje do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości każdą osobę, która samodzielnie lub z innymi osobami reprezentuje spółkę. Przepis art. 299 § 1 k.s.h. nie może być także interpretowany w oderwaniu od treści art. 293 § 2 k.s.h. i podwyższonych standardów należytej staranności obowiązujących członków zarządu. W rezultacie brak wiedzy o kondycji finansowej zarządzanego podmiotu, wynikający wyłącznie z zaniechania pozwanego, nie może prowadzić do uwolnienia go od odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.s.h.

Wyrok SA we Wrocławiu z 24 kwietnia 2012 r., III AUa 1252/11, LEX nr 1171345 – Warunek wykazania bezskuteczności egzekucji jest spełniony, jeżeli przed wydaniem decyzji obciążającej członka zarządu za zaległości składkowe spółki dojdzie do umorzenia postępowania upadłościowego na podstawie art. 361 pkt 1 u.p.u.n. względnie do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ust. 1 albo ust. 2 tej ustawy. Upadłość określana w nauce prawa jako egzekucja uniwersalna, w odróżnieniu od egzekucji singularnej (prowadzonej przez poszczególnych wierzycieli na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego albo ustawy z 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji) ma na celu równomierne, choćby częściowe zaspokojenie wszystkich wierzycieli z całego majątku niewypłacalnego dłużnika, w trybie i na zasadach określonych w Prawie upadłościowym. Niemożliwość realizacji tego celu z uwagi na to, że majątek dłużnika nie wystarczy nawet na zaspokojenie kosztów postępowania, jest równoznaczny z bezskutecznością egzekucji uniwersalnej, co odnosi się do wszystkich zobowiązań niewypłacalnego dłużnika i wszystkich jego wierzycieli.

Wyrok SA w Katowicach z 25 października 2012 r., III AUa 329/12, OSA 2013, nr 4 – Ogłoszenie upadłości prowadzonej działalności stanowi jedną z niezbędnych przesłanek do nabycia świadczenia przedemerytalnego. Za niewystarczające do spełnienia tego warunku uznać należy samo zaprzestanie prowadzenia działalności i wyrejestrowanie jej z ewidencji działalności gospodarczej. Ustawodawca przewidział bowiem inny warunek wiążący się z niewypłacalnością dłużnika (por. art. 10 i art. 11 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 1112). Ocena, czy taki stan rzeczywiście zachodzi, może nastąpić dopiero po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości.

Wyrok SA we Wrocławiu z 14 lutego 2013 r., I ACa 24/13, LEX nr 1313462 – Pojęcie stanu niewypłacalności zostało zdefiniowane w art. 11 p.u.n. Zgodnie z brzmieniem ust. 1 tego przepisu dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych. W świetle tej definicji każdorazowo brak realizacji zobowiązania w wymaganym terminie będzie skutkowało uznaniem, iż w przypadku dłużnika zachodzi stan jego niewypłacalności. Nie ma tutaj

znaczenia, z jakiego powodu nie wypełnia on swoich wymagalnych zobowiązań, jaki jest okres tego opóźnienia, ani też, jaka jest wysokość długu w porównaniu do stanu jego aktywów. Nie ma również znaczenia, czy są to zobowiązania publiczno-prawne, czy cywilnoprawne oraz to, czy są one stwierdzone tytułem egzekucyjnym, czy wykonawczym.

Wyrok SA w Gdańsku z 22 marca 2013 r., V ACa 69/13, LEX nr 1353710 – O szkodzie w rozumieniu art. 299 § 2 k.s.h. można mówić wówczas, gdy zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości spowodowałoby zaspokojenie wierzyciela w części większej niż w przypadku zaniechania złożenia tego wniosku przez członków zarządu. Rozmiarem szkody będzie różnica pomiędzy tym, co wierzyciel mógł w wyniku wszczęcia postępowania upadłościowego uzyskać, a rzeczywistym stanem zaspokojenia jego roszczeń. Skuteczne powołanie się przez członka zarządu na omawianą przesłankę wymaga więc wykazania, że stopień zaspokojenia wierzyciela byłby identyczny także w sytuacji zgłoszenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości. Decydujące znaczenie ma zatem stan majątku spółki w chwili właściwej dla złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w rozumieniu art. 21 p.u.n., a nie chwila umorzenia prowadzonej przeciwko spółce egzekucji z powodu jej bezskuteczności.

Wyrok SA w Lublinie z 3 kwietnia 2013 r., III AUa 174/13, LEX nr 1298962 – Obowiązek zarządu spółdzielni niezwłocznego zgłoszenia do sądu wniosku o ogłoszenie jej upadłości staje się aktualny dopiero w razie podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o postawieniu spółdzielni w stan upadłości.

Wyrok SA w Łodzi z 3 kwietnia 2013 r., I ACa148/13, LEX nr 1313335 – 1. Dowód z opinii biegłego jest prawidłowo przeprowadzony wówczas, gdy opinia zawiera uzasadnienie ostatecznych wniosków, sformułowane w sposób przystępny i zrozumiały dla osób nieposiadających wiadomości specjalnych. Ocena dowodu z opinii biegłego sądowego wymaga ustosunkowania się do mocy przekonywającej rozumowania biegłego i logicznej poprawności wyciągniętych przez niego wniosków. Nie można oprzeć ustaleń wyłącznie na podstawie konkluzji opinii biegłego, lecz koniecznym jest sprawdzenie poprawności poszczególnych elementów składających się na trafność wniosków końcowych. Wnioski biegłego powinny być w zasadzie stanowcze i jednoznaczne.

2. O ile, co do zasady, zobowiązania sporne powinny być rozstrzygane w drodze postępowania rozpoznawczego w trybie właściwym dla spornej należności, o tyle nie oznacza to jednak, iż podstawa ogłoszenia upadłości uzasadniająca wszczęcie postępowania upadłościowego istnieje tylko wtedy, gdy dłużnik nie wykonuje swych zobowiązań stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem sądowym lub wyrokiem sądu polubownego albo decyzją administracyjną czy też przez siebie uznanych. Niewypłacalność dłużnika istnieje zawsze, gdy dłużnik nie wykonuje swych wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Sąd zaś w postępowaniu w przedmiocie

ogłoszenia upadłości władny jest tę okoliczność ustalić nawet wtedy, gdy dłużnik zaprzecza istnieniu tych wierzytelności lub ich wymagalności. Obowiązkiem jednak wierzyciela składającego wniosek o ogłoszenie upadłości jest wtedy wykazać istnienie tych wierzytelności oraz faktu, że są one wymagalne. W tym celu wierzyciel powinien przytoczyć fakty, a także dowody uznające te twierdzenia.

Wyrok SA w Gdańsku z 27 czerwca 2013 r., II AUa 1293/12, LEX nr 1342231 – „Właściwy czas” do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości według art. 116 § 1 o.p. nie może być wcześniejszy niż upływ terminu z art. 21 p.u.n., najczęściej będzie z nim tożsamy, ale może być późniejszy. Wszczęcie postępowania upadłościowego bądź układowego „we właściwym czasie” w rozumieniu art. 116 § 1 o.p. oznacza wszczęcie go w takim czasie, że zaspokojenie przez spółkę w całości należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (jako uprzywilejowanego wierzyciela wyłączonego z układu z mocy prawa) pozostaje realne. Trwałego (art. 12 ust. 2 p.u.n.) niewykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych (art. 11 ust. 1 p.u.n.) nie można utożsamiać z nieuiszczeniem jednego długu ani też z sytuacją, gdy pomimo nieuiszczenia kilku długów zachodzi tylko wstrzymanie wypłat. W każdym przypadku należy ustalić, kiedy doszło do zaprzestania płacenia długów, a kiedy zachodziło jeszcze tylko przejściowe wstrzymanie wypłat. Zwłaszcza sytuacja, w której trudności płatnicze wynikają z braku zapłaty ze strony kontrahentów dłużnika może być uznana za trudność o charakterze przejściowym.

Orzecznictwo sądów administracyjnych

Wyrok NSA z 4 lipca 2002 r., I SA/Lu 104/02, LEX nr 80762 – Organ podatkowy oceniając bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce jako przestankę uwolnienia członka zarządu z odpowiedzialności podatkowej, określonej w art. 116 Ordynacji podatkowej, nie bada zasadności złożenia przez zarząd spółki wniosku o ogłoszenie upadłości i zgodnie z tym przepisem oceny takiej nie mogą dokonywać członkowie zarządu spółki. Ocena ta należy do sądu właściwego do rozpoznania wniosku.

Wyrok WSA w Warszawie z 15 lutego 2007 r., III SA/Wa 2245/06, LEX nr 322379 – W sytuacji, o której mowa w art. 13 ust. 2 ustawy z 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) wierzyciel, którego wierzytelność jest zabezpieczona w sposób określony w tym przepisie, nie może uznać przysługującej mu wierzytelności za nieściągalną w rozumieniu przepisów art. 16 ust. 1 pkt 25 lit. b i ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 ze zm.).

Wyrok WSA w Lublinie z 20 stycznia 2008 r., I SA/Lu 717/07, LEX nr 462713 – 1. Przez niewypłacalność rozumie się niewykonywanie przez dłużnika ciężących na nim wymagalnych zobowiązań, co stwarza podstawę ogłoszenia

w stosunku do niego upadłości. Nieistotne jest, czy nie wykonuje on wszystkich zobowiązań, czy też tylko niektórych z nich. Nieistotny jest rozmiar niewykonanych przez dłużnika zobowiązań, bowiem nawet niewykonanie zobowiązań o niewielkiej wartości oznacza jego niewypłacalność.

2. Niewypłacalność stanowiąca podstawę ogłoszenia następuje, gdy dłużnik nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań, bez rozróżnienia na zobowiązania o charakterze cywilno- czy publicznoprawnym.

Wyrok WSA w Krakowie z 15 lipca 2008 r., ISA/Kr 1249/07, LEX nr 418169 – [...] 5. „Właściwy czas” na zgłoszenie odpowiednich wniosków w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1 Ordynacji podatkowej w zw. z pkt. 2 tego przepisu powinien być rozumiany, jako okres, w którym zgodnie z obowiązującymi przepisami istnieje obowiązek zgłoszenia takiego wniosku.

6. „Właściwy czas” na zgłoszenie wniosku o upadłość nastąpi z momentem, kiedy wartość zobowiązań spółki przekroczy wartość jej majątku.

Wyrok WSA w Poznaniu z 1 października 2008 r., I SA/Po 422/08, LEX nr 446947 – Dopiero po bezspornym ustaleniu, że w okresie poprzedzającym odwołanie osób z funkcji członków zarządu istniały podstawy do zgłoszenia wniosku o upadłość spółki, możliwe jest domaganie się przez organy podatkowe wykazania przez te osoby przesłanek egzoneracyjnych, czyli okoliczności wyłączających ich odpowiedzialność jako członków zarządu za zobowiązania podatkowe spółki, w myśl art. 116 Ordynacji podatkowej.

Wyrok WSA w Gliwicach z 22 czerwca 2009 r., III SA/GI 1101/08, LEX nr 527421 – [...] 5. Za zgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości należy uznać sytuację, gdy zgłaszając wniosek, członek zarządu uczynił ze swej strony wszystko, by nie dopuścić do zniweczenia celu postępowania upadłościowego poprzez stworzenie sytuacji, w której niektórzy wierzyciele są zaspokajani kosztem innych. Oznacza to, że przesłanka ta jest spełniona w szczególności, gdy członek zarządu, który po objęciu swej funkcji i ustaleniu, że stan interesów spółki uzasadnia zgłoszenie wniosku o upadłość lub otwarcie postępowania układowego, jak i że czynność taka nie została dokonana, niezwłocznie złoży odpowiedni wniosek. Z obowiązku tego nie zwalnia, sama w sobie okoliczność, że przesłanki zgłoszenia wniosku o upadłość powstały przed objęciem przez daną osobę funkcji członka zarządu.

Wyrok WSA w Bydgoszczy z 14 lipca 2009 r., I SA/Bd 301/09, LEX nr 536936 – 1. Artykułu 11 ust. 2 p.u.n. nie można interpretować, opierając się wyłącznie na bilansie, który jedynie porządkuje majątek przedsiębiorcy według źródeł finansowania.

2. W przepisie art. 11 p.u.n. nie powiązano stanu niewypłacalności ze stanem majątku dłużnika, ale z jego zachowaniem, konkretnie zaniechaniem – zaprzestaniem płacenia długów.

Wyrok WSA w Bydgoszczy z 9 września 2009 r., I SA/Bd 203/09, LEX nr 560426 – 1. Dla określenia, czy istnieją podstawy ogłoszenia upadłości fundamentalne znaczenie ma ustalenie, czy dłużnik nie wykonuje tych zobowiązań, które są wymagalne.

2. Termin na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości należy liczyć od momentu, kiedy członkowie zarządu mogą stwierdzić, że zachodzą okoliczności uzasadniające wystąpienie z takim wnioskiem.

Wyrok WSA w Poznaniu z 1 października 2009 r., I SA/Po 421/08, LEX nr 446945 – Stosownie do art. 116 Ordynacji podatkowej rzeczą organów podatkowych jest wykazanie w sposób niebudzący wątpliwości, czy w okresie poprzedzającym odwołanie osób z pełnionych funkcji członków zarządu zachodziły przesłanki do zgłoszenia wniosku o upadłość spółki. W tym celu organy podatkowe winny za pomocą dostępnych środków dowodowych ustalić jaka była rzeczywista sytuacja finansowa spółki w tym okresie i jednoznacznie wykazać w uzasadnieniu decyzji słuszność swojego stanowiska w tym zakresie.

Wyrok WSA w Warszawie z 2 grudnia 2009 r., III SA/Wa 1386/09, LEX nr 583329 – [...] 4. Na etapie ogłaszania upadłości, oprócz poczynienia ustaleń co do istnienia przesłanek upadłościowych, sąd upadłościowy jest zobowiązany zbadać, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 13 ust. 1 p.u.n., czy kandydat na upadłego dysponuje środkami wystarczającymi do przeprowadzenia postępowania upadłościowego. Ten rodzaj postępowania związany jest bowiem ściśle z koniecznością poniesienia pewnych stałych kosztów jego przeprowadzenia. Ustalenie poczynione w tym zakresie i prowadzące do konkluzji, iż firmę „stać” na postępowanie upadłościowe, nie jest jednakże równoznaczne z przesądzeniem, iż dalszych środków nie uda się pozyskać w wyniku prowadzenia postępowania upadłościowego.

Wyrok WSA we Wrocławiu z 9 grudnia 2009 r., I SA/Wr 973/09, LEX nr 560637 – Wymienione w przepisach art. 11 p.u.i.n. przesłanki zgłoszenia wniosku o upadłość, mają charakter alternatywny i równorzędny i dlatego zaistnienie chociażby jednej z nich pozwala na ogłoszenie upadłości przedsiębiorców.

Wyrok WSA w Warszawie z 11 maja 2010 r., VIII SA/Wa 77/10, LEX nr 676404 – Oceny zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości we właściwym czasie należy dokonywać w oparciu o treść art. 21 w związku z art. 11 ustawy z 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Wyrok WSA w Szczecinie z 19 maja 2010 r., I SA/Sz 182/10, LEX nr 673528 – 1. Samo „wniesienie czy też złożenie” wniosku o ogłoszenie upadłości spółki nie ma waloru egzoneracyjnego i nie może oznaczać spełnienia przesłanki wynikającej z art. 116 § 1 pkt 1 lit. a) o.p. w przypadku, gdy wniosek zawiera braki formalne i sąd nie przystępuje do jego merytorycznego rozpoznania.

2. Pojęcie „właściwy czas” równoznaczne jest zgłoszeniu upadłości lub wszczęciu postępowania układowego, które nastąpiło w momencie, gdy stwierdzono, że spółka nie ma funduszy na płaćenie swoich długów i że nie jest to sytuacja przejściowa.

Wyrok WSA w Łodzi z 20 lipca 2010 r., I SA/Łd 224/10, LEX nr 673733 – Niewykonywanie zarówno zobowiązań pieniężnych, jak i niepieniężnych powoduje, że dłużnik jest niewypłacalny w rozumieniu art. 11 ust. 1 p.u.n. Nieistotny też jest rozmiar niewykonywanych przez dłużnika zobowiązań. Nawet niewykonywanie zobowiązań o niewielkiej wartości oznacza jego niewypłacalność w rozumieniu art. 11 p.u.n.

Wyrok WSA w Poznaniu z 23 września 2010 r., I SA/Po 464/10, LEX nr 749932 – Użyty w liczbie mnogiej w przepisie art. 11 ust. 1 ustawy z 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze termin „wymagalnych zobowiązań” wskazuje, że uregulowania te nie dotyczą sytuacji, gdy dłużnik zalega z zapłatą wyłącznie jednego zobowiązania.

Wyrok WSA w Poznaniu z 8 października 2010 r., I SA/Po 532/10, LEX nr 7499 – Przepis art. 21 ust. 1 p.u.n. *expressis verbis* określa termin, w którym dłużnik jest zobowiązany najpóźniej zgłosić w sądzie wniosek o ogłoszenie upadłości. W świetle tej regulacji nie powinno budzić wątpliwości, że wniosek o ogłoszenie upadłości można by uznać za złożony we „właściwym czasie” tylko wtedy, gdyby nie upłynęło więcej niż dwa tygodnie od chwili, gdy długi spółki przewyższyły wartość jego majątku

Wyrok WSA w Białymstoku z 16 lutego 2011 r., I SA/Bk 646/10, LEX nr 786216 – Dla określenia stanu niewypłacalności nieistotne jest, czy dłużnik nie wykonuje wszystkich swoich zobowiązań, czy też tylko niektórych z nich, jak też, jaka jest przyczyna niewykonywania zobowiązań.

Wyrok WSA w Warszawie z 16 lutego 2011 r., III SA/Wa 1409/10, LEX nr 786215 – Członek zarządu spółki nie może powoływać się na nieznaną sobie stan jej finansów jako przyczynę niezgłoszenia wniosku o upadłość lub niewszczęcia postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego). Członkowi zarządu powinien być znany na bieżąco stan finansów spółki, a co za tym idzie, możliwość zaspokojenia długów.

Wyrok NSA w Warszawie z 8 marca 2011 r., I FSK 392/10, LEX nr 1079514 – Właściwy czas do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest przesłanką obiektywną, ustalaną w oparciu o okoliczności faktyczne każdej sprawy. Dla jego określenia nie ma znaczenia subiektywne przekonanie członków zarządu.

Wyrok NSA w Warszawie z 15 marca 2011 r., II FSK 1977/09, POP 2011, nr 5, poz. 449 – Jeżeli członek zarządu spółki rozpoczął pełnienie tej funkcji w chwili, gdy prowadzone już było postępowanie z wniosku o ogłoszenie jej upadłości, nawet jeżeli wniosek ten okazał się spóźniony i w rezultacie został oddalony

na podstawie art. 13 ust. 1 Prawa upadłościowego, to spełniona jest przesłanka wykazania braku winy tego członka za niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki oraz niewszczęcie postępowania układowego, w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1 lit. b) Ordynacji podatkowej.

Wyrok WSA w Łodzi z 8 kwietnia 2011 r., I SA/Łd 161/11, LEX nr 992066 – Nawet niewykonywanie zobowiązań o niewielkiej wartości oznacza jego niewypłacalność w rozumieniu art. 11 p.u.n. Co najwyżej można w takim przypadku oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 12 tej ustawy. Dla określenia stanu niewypłacalności bez znaczenia jest przyczyna niewykonywania zobowiązań. Niewypłacalność istnieje nie tylko wtedy, gdy dłużnik nie ma środków, lecz także wtedy, gdy dłużnik nie wykonuje zobowiązań z innych przyczyn. Niewypłacalność dłużnika istnieje zawsze, gdy nie wykonuje on swoich wymagalnych zobowiązań.

Wyrok WSA w Poznaniu z 18 stycznia 2012 r., I SA/Po 834/11, LEX nr 1109658 – Przepis art. 21 ust. 2 p.u.n. nie uzależnia złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości od uzyskania przez osobę reprezentującą spółkę od spełnienia innych, dodatkowych wymagań, np. uzyskania zgody właścicieli spółki. Złożenie takiego wniosku jest obowiązkiem dłużnika, a gdy jest nim osoba prawna, każdego z jej reprezentantów – członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, chociażby umowa, czy statut przewidywały reprezentację łączną.

ĆWICZENIE NR 1

Temat: Podstawy ogłoszenia upadłości (aspekty prawne i finansowe, chwila powstania podstawy ogłoszenia upadłości). Pisma procesowe i opłaty sądowe w postępowaniu upadłościowym. Sporządzanie wniosku o ogłoszenie upadłości oraz zażalenia na postanowienie w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Sporządzanie pozwów o naprawienie szkody wyrządzonej niezłożeniem w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości

Uwagi metodyczne

Uwaga ogólna – Tematyka objęta ćwiczeniami z postępowania upadłościowego i naprawczego, ze względu na ograniczony wymiar czasowy zajęć, musi także uzupełniać merytorycznie zakres wykładu. Tematy objęte ćwiczeniami mogą być przesuwane przez prowadzącego w zależności od tego, czy ćwiczenia przeplatają się z wykładem, czy też odbywają się już po zakończeniu wykładów.

Zasadniczym celem ćwiczeń w zakresie podstaw ogłoszenia upadłości jest szczegółowa analiza podstaw i negatywnych przesłanek ogłoszenia upadłości na tle skonkretyzowanych stanów faktycznych. W ramach wykładu należy dokonać jedynie wprowadzenia do tych zagadnień, ograniczając się do przytoczenia treści art. 10-13 p.u.n. Odpowiedni dobór kasusów jest możliwy przy wykorzystaniu uzasadnień uchwał i orzeczeń powołanych przy wykładzie nr 1.

Problematyka podstaw ogłoszenia upadłości wykracza poza zagadnienia ściśle prawne i obejmuje także kwestie z zakresu księgowości i finansów przedsiębiorstw. Zagadnienia te w zasadzie muszą zostać pominięte. Szczególny nacisk należy położyć na wyjaśnienie daty zaistnienia podstaw ogłoszenia upadłości ze względu na znaczenie tej kwestii dla odpowiedzialności za niezłożenie w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości.

Przy omawianiu wymogów formalnych pism procesowych w postępowaniu upadłościowym oraz opłat sądowych można skorzystać z takich opracowań, jak: A. Hrycaj, P. Filipiak, *Wzory pism i orzeczeń w postępowaniu upadłościowym i naprawczym*, Warszawa 2013.

Jeśli chodzi o sporządzanie wniosków o ogłoszenie upadłości, to nacisk należy położyć na wymogi formalne wynikające z art. 22 p.u.n. W ramach ćwiczeń nie jest możliwe natomiast przygotowanie projektu wszystkich dokumentów wymienionych w art. 23 p.u.n. Podkreślenia wymaga sankcja wadliwości formalnej wniosku określona w art. 28 i 29 p.u.n.

Przy sporządzaniu zażalenia na postanowienie o ogłoszeniu upadłości w szczególności należy wyeksponować zagadnienia legitymacji do złożenia zażalenia (art. 54 ust. 1 p.u.n.), sposobu orzekania przez sąd II instancji (art. 54 ust. 2 p.u.n.), co rzutuje na określenie żądania zażalenia, a także na charakter podstaw (zarzutów) zażalenia.

Sporządzanie projektów pozwów w sprawach o naprawienie szkody wyrządzonej przez niezłożenie w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości powinno stać się asumptem do analizy, na tle kasusów, przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 21 ust. 3 p.u.n. (lub także odpowiedzialności z art. 299 k.s.h.). Zadaniem aplikantów powinno być samodzielne dokonanie wyboru podstawy prawnej odpowiedzialności (o ile kazus będzie odnosił się do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz sprecyzowanie kręgu osób ponoszących taką odpowiedzialność.

WYKŁAD NR 2

Temat: Skutki ogłoszenia upadłości w zakresie zarządu i rozporządzania majątkiem upadłego. Zadania syndyka, zarządcy masy upadłości i nadzorcy sądowego oraz ich status prawny. Wybrane materialnoprawne skutki ogłoszenia upadłości. Doręczenia i środki zaskarżenia w postępowaniu upadłościowym

Uwagi metodyczne

Wykład dotyczący skutków ogłoszenia upadłości w zakresie zarządu i rozporządzania składnikami majątku upadłego powinien wyeksponować różnice pomiędzy postępowaniem obejmującym likwidację majątku upadłego oraz postępowaniem z możliwością zawarcia układu związane z odmiennością celów i przebiegu postępowania. Przejawem tej odmienności jest między innymi możliwość pozostawienia w postępowaniu o charakterze układowym zarządu majątkiem samemu upadłemu. Szczególnym zagadnieniem, wymagającym zarysowania, jest skuteczność czynności upadłego sprawującego zarząd majątkiem dokonanych bez wymaganej zgody nadzorcy sądowego.

Prezentacja zadań syndyka, zarządcy masy upadłości i nadzorcy sądowego zakłada, że słuchacze znają ogólną problematykę podmiotów postępowania upadłościowego oraz relacje zachodzące pomiędzy sądem upadłościowym, sędzią-komisarzem, radą wierzycieli, syndykiem, zarządcą i nadzorcą sądowym. Dlatego najistotniejszym zagadnieniem jest wyjaśnienie statusu syndyka i zarządcy masy upadłości jako podmiotów sprawujących zarząd majątku upadłego (status materialnoprawny) w konsekwencji utraty prawa zarządu i rozporządzania majątkiem przez upadłego. Konsekwencją utraty prawa zarządu przez upadłego jest również utrata legitymacji procesowej w sprawach dotyczących masy upadłości oraz nabycie tej legitymacji przez syndyka albo zarządcę masy (status procesowy). Z tą kwestią łączy się problematyka oznaczenia syndyka i zarządcy masy upadłości jako strony w postępowaniach cywilnych, administracyjnych oraz

sądowo-administracyjnych. Pomimo że zagadnienie ma obszerną literaturę oraz orzecznictwo, nadal wywołuje wątpliwości, zwłaszcza w świetle orzeczeń Sądu Najwyższego (od kogo i na czym rzecz powinno nastąpić zasądzenie świadczenia w procesie, w którym jako strona występuje syndyk albo zarządca). Odmiennosc statusu nadzorca sądowego, którego nie można uważać za zarządcę majątkowego, znajduje wyraz w jego odmiennym charakterze udziału tegoż w postępowaniach dotyczących masy upadłości, w których działa on na zasadach interwenienta ubocznego. Należy wszakże podkreślić, że instytucja ta nie występuje w postępowaniu nieprocesowym oraz w postępowaniu administracyjnym, co rodzi wątpliwości co do jego udziału w tych postępowaniach.

Informacje dotyczące pojęcia i składu masy upadłości powinny stanowić punkt odniesienia dla rozważań odnoszących się do materialnoprawnego i procesowego statusu syndyka. W tym zakresie podkreślenia wymaga zwłaszcza różnica pomiędzy przypadkami, w których do masy upadłości nie wchodzi lub mogą być wyłączone przedmioty nienależące do upadłego od sytuacji, w których – ze względu na objęcie przez syndyka przedmiotów nienależących do upadłego – w grę wchodzi wyłączenie tych przedmiotów z masy. Zagadnienia merytoryczne związane z przesłankami wyłączenia powinny zostać poddane analizie w ramach ćwiczeń dotyczących sporządzania wniosków i pozwów o wyłączenie z masy.

Pełne przedstawienie problematyki materialnoprawnych skutków ogłoszenia upadłości w ramach zajęć nie jest niestety możliwe ze względu na czasowy wymiar wykładu. Prezentacja tej materii, zaliczanej do materialnego prawa upadłościowego, musi ograniczyć się do podstawowych, a zarazem najważniejszych dla praktyki skutków upadłości odnoszących się do zobowiązań upadłego. Wyeksponowania wymaga – poza nielicznymi regulacjami wspólnymi – zróżnicowanie skutków w zależności od rodzaju postępowania upadłościowego. Szczególny nacisk należy położyć na skomplikowane kwestie związane z potrąceniem (w obu rodzajach postępowania) oraz z odstąpieniem przez syndyka od umów wzajemnych, zaznaczając, że od tej regulacji zachodzą wyjątki z mocy przepisów o wpływie upadłości na poszczególne umowy, których stroną jest upadły.

Ważna z praktycznego punktu widzenia problematyka odsetek po ogłoszeniu upadłości powinna być analizowana odrębnie dla postępowania w wersji układowej (zwłaszcza z uwzględnieniem uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2013 r., III CZP 96/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 87 – *Zawarcie układu nie pozbawia wierzyciela roszczenia o zapłatę pozostających poza układem odsetek za opóźnienie w zapłacie wierzytelności objętej układem za okres po ogłoszeniu upadłości*) oraz w wersji likwidacyjnej.

Jeśli chodzi o procesowe prawo upadłościowe, to najważniejsze dla praktyki radców prawnych są zagadnienia związane z zaskarżaniem czyn-

ności w postępowaniu upadłościowym. Dlatego też omówienia wymaga specyfika środków zaskarżenia w tym postępowaniu, zwłaszcza tych, które nie występują w ogólnym postępowaniu cywilnym. Z zagadnieniem tym łączy się kwestia doręczania, obwieszczenia oraz wykładania orzeczeń w sekretariacie sądu oraz początek biegu terminu do wniesienia środka prawnego. Obserwacja praktyki dowodzi, że jest to materia wymagająca uwagi.

Przedmiot wykładu

- I. Skutki ogłoszenia upadłości w zakresie zarządu i rozporządzania majątkiem upadłego.
  1. Pozbawienie upadłego prawa zarządu i rozporządzania majątkiem jako konsekwencja upadłości likwidacyjnej.
  2. Ograniczenie lub pozbawienie upadłego prawa zarządu i rozporządzania majątkiem jako konsekwencja upadłości układowej.
  3. Skutki prawne czynności upadłego dotyczących masy upadłości.
  4. Pojęcie i skład masy upadłości.
- II. Zadania syndyka, zarządcy masy upadłości i nadzorcy sądowego oraz ich status prawny.
  1. Zadania syndyka, zarządcy masy upadłości i nadzorcy sądowego w postępowaniu upadłościowym.
  2. Nadzór ze strony sędziego-komisarza i rady wierzycieli.
  3. Materialnoprawny i procesowy status syndyka oraz zarządcy masy upadłości.
  4. Materialny i procesowy status nadzorcy sądowego.
  5. Syndyk i zarządca masy upadłości jako strona postępowania dotyczącego masy upadłości.
  6. Nadzorca sądowy jako interwenient uboczny w procesie dotyczącym masy.
- III. Wybrane materialnoprawne skutki ogłoszenia upadłości.
  1. Wpływ upadłości na zobowiązania upadłego (art. 83, art. 84, art. 87, art. 90, art. 91 i art. 92 p.u.n.).
  2. Upadłość a zaspokojenie odsetek.
  3. Odstąpienie przez syndyka od umów wzajemnych.
  4. Potrącenie w upadłości układowej i upadłości likwidacyjnej (art. 89 i art. 94-96 p.u.n.).
- IV. Doręczenia i środki zaskarżenia w postępowaniu upadłościowym.
  1. Doręczenia i obwieszczenia.
  2. Wyłożenie orzeczenia w sekretariacie.
  3. Rodzaje środków zaskarżenia.

Literatura

- R. Adamus, *Jeszcze w sprawie potrącenia w upadłości likwidacyjnej*, Pr. Spółek 2009, nr 12.
- R. Adamus, *Upadłość a potrącenie. Komentarz*, Warszawa 2010.
- R. Adamus, *Upadłość a przewłaszczenie na zabezpieczenie. Komentarz*, Warszawa 2010.
- M. Bieniak, *Środki zaskarżenia w postępowaniu upadłościowym i naprawczym*, Warszawa 2007.
- D. Chrapoński, *Wyłączenia z masy upadłości*, Warszawa 2010.
- P. Feliga, *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013.
- I. Gil, *Sytuacja prawna syndyka masy upadłości*, Warszawa 2007.
- S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011.
- A.G. Harla, *Syndyk masy upadłości w polskim prawie cywilnym (materialnym i procesowym)*, Warszawa 2007.
- A. Hrycaj, *Pozycja prawna oraz prawa i obowiązki syndyka masy upadłości według prawa pracy – zagadnienia wybrane*, PiZS 2007, nr 4.
- A. Hrycaj, *Przebieg postępowania dotyczący wyłączenia z masy upadłości*, PPH 2007, nr 7.
- A. Hrycaj, *Syndyk masy upadłości*, Poznań 2006.
- A. Jakubecki, *Ogłoszenie upadłości strony procesu cywilnego – uwagi na tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego*, PS 2007, nr 7-8.
- A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010.
- P. Janda, *Potrącenie jako sposób zaspokojenia roszczenia wierzyciela po ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku*, M. Prawn. 2007, nr 4.
- A. Jarocho, *Charakter prawny nadzorcy sądowego w świetle przepisów prawa upadłościowego*, Pr. Spółek 2005, nr 9.
- P. Konik, M. Pannert, *Odstąpienie od umowy wzajemnej w postępowaniu upadłościowym*, PiP 2009, z. 6.
- J. Kruczalak-Jankowska, *Ogłoszenie upadłości. Skutki dotyczące zobowiązań w krajowym i transgranicznym postępowaniu upadłościowym*, Warszawa 2010.
- M. Pannert, *Wpływ upadłości likwidacyjnej na wykonywanie zobowiązań z umów wzajemnych*, Warszawa 2010.
- M. Pannert, P. Konik, *Uprawnienie syndyka do odstąpienia od umowy wzajemnej*, Pr. Spółek 2004, nr 4.

- J.S. Petraniuk, *Odstąpienie od umowy w prawie cywilnym*, Lublin 2009.
- W. Piłat, *Wyłączenie przedmiotu z masy upadłości w postępowaniu upadłościowym z opcją likwidacyjną*, PPH 2013, nr 11.
- P. Pogonowski, *Potrącenie w prawie upadłościowym. Wybrane problemy nowej regulacji na tle dotychczasowego orzecznictwa i poglądów doktryny*, Pr. Spółek 2004, nr 1.
- T. Szczurowski, *Odstąpienie syndyka od umowy wzajemnej zawartej przed ogłoszeniem upadłości*, PUG 2013, nr 11.
- A. Tomanek, *Ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu a stosunki pracy*, PiZS 2004, nr 11.
- A. Torbus, *Ochrona praw wierzycieli a ograniczenie potrącenia przed ogłoszeniem upadłości*, PS 1997, nr 7-8.
- A. Witosz, *Prokura a upadłość po wejściu w życie prawa upadłościowego i naprawczego*, Pr. Spółek 2007, nr 6.
- A. Witosz (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2012.
- D. Zienkiewicz, *Glosa do uchwały SN z dnia 21 lipca 2006 r. (wygaśnięcie prokury)*, III CZP 45/06, Glosa 2007, nr 3.
- P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo SN

Wyrok SN z 24 maja 2002 r., III CKN 998/99, M. Prawn. 2011, nr 6 – *Po ogłoszeniu upadłości wierzyciel nie może wytoczyć powództwa, chyba że chodzi o majątek nienależący do masy upadłości. Wierzyciele mają natomiast prawo zaskarżenia czynności dłużnika, gdy dotyczy ona tylko ich praw, które zachowują moc w postępowaniu upadłościowym, np. zastaw, hipoteka. Ponieważ w procesie wytoczonym przez syndyka zastępuje on wszystkich wierzycieli, wierzyciele nie mogą przystępować do procesu w charakterze interwenientów ubocznych, a jedynie mogą, w postaci sprzeciwu, domagać się uznania czynności za bezskuteczną w postępowaniu o ustalenie listy wierzytelności.*

Wyrok SN z 7 października 2004 r., IV CK 86/04, LEX nr 143176 – *W sprawie, w której syndyk działa na rzecz upadłego (art. 60 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe, tekst jedn.: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm., art. 144 § 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz. U. Nr 60, poz. 535), świadczenie dochodzone przez syndyka lub przeciwko syndykowi podlega zasądzeniu na rzecz upadłego lub od upadłego.*

Wyrok SN z 8 grudnia 2005 r., II CK 295/05, LEX nr 1109490 – *Przepisy art. 34-37 rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe regulują jeden z możliwych przypadków potrącenia, stąd ich szczególny charakter wyrażający się m.in. w pozbawieniu wierzyciela wyboru terminu, w jakim chce skorzystać z potrącenia. Wyjątkowość tego uregulowania wynika stąd, że w razie wyłączenia możliwości wzajemnego umorzenia długów, dłużnik upadłego byłby zmuszony pokryć ten dług w całości, sam natomiast mógłby tylko partycypować z innymi wierzycielami w podziale likwidowanego majątku upadłego. Idea uczciwego obrotu usprawiedliwia wprowadzenie przez ustawodawcę omawianego wyjątku i współczesny ustawodawca także od niej nie stroni, jeżeli mieć na uwadze brzmienie art. 96 p.u.n.*

Wyrok SN z 12 stycznia 2006 r., II CK 347/05, LEX nr 172184 – 1. *Samo ogłoszenie upadłości dłużnika nie powoduje wygaśnięcia jego zobowiązania wobec wierzyciela, a zmienia tylko sposób, w jaki wierzyciel poszukuje zaspokojenia. W czasie trwania postępowania upadłościowego poręczyciel nie przestaje być zobowiązany wobec wierzyciela, który może prowadzić egzekucję z jego majątku. Zgodnie bowiem z art. 881 k.c. poręczyciel odpowiada jak współdłużnik solidarny, chyba że co innego wynika z odmiennego zastrzeżenia.*

2. *Poręczenie za cudzy dług jest czynnością prawną, która zgodnie z art. 876 k.c., rodzi po stronie poręczyciela powinności spełnienia określonego świadczenia, tylko w razie gdy nie spełni go osoba trzecia (główny dłużnik). Istotą poręczenia jest więc, inaczej niż w typowych stosunkach zobowiązaniowych, nie tyle sama powinność świadczenia, lecz gwarancja, że poręczyciel wykona zobowiązanie, gdyby dłużnik go nie wykonał.*

3. *Z charakteru umowy poręczenia wcale nie wynika obowiązek uzyskiwania zgody małżonka poręczyciela na udzielenie poręczenia, gdy skutkiem takiego poręczenia jest ustanowienie odpowiedzialności za cudzy dług tylko z majątku odrębnego poręczyciela.*

Wyrok SN z 13 stycznia 2006 r., III CK 360/05, LEX nr 176078 – *Zaliczenie wierzytelności, którą ma wierzyciel do upadłego, do określonej kategorii zaspokojenia, nie ma żadnego wpływu na dopuszczalność potrącenia. Dopuszczalności tej nie wyklucza także odmowa uwzględnienia potrącenia w postępowaniu upadłościowym. Warunkiem potrącenia wierzytelności wierzyciela z wierzytelnościami upadłego było dochowanie wymagań określonych w art. 34-37 Pr. upadł. (obecnie art. 93-96 p.u.n.).*

Nawet odmowa wpisu wierzytelności na listę nie uniemożliwia skutecznego zgłoszenia zarzutu potrącenia w procesie z powództwa upadłego, a wpisanie jej na listę tym bardziej wzmacnia pozycję wierzyciela upadłego, który nie musi już dowodzić jej istnienia i wysokości.

Uchwała SN z 5 lipca 2006 r., III CZP 38/06, OSNC 2007, nr 4, poz. 55 – 1. *Po zakończeniu postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu,*

zgodnie z art. 293 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), skuteczne dokonanie przez wierzyciela potrącenia wierzytelności układowej z wzajemną wierzytelnością upadłego jest możliwe także wtedy, gdy oświadczenie o potrąceniu nie zostało złożone w terminie określonym w art. 89 ust. 3 ustawy.

2. Artykuł 501 k.c. nie ma zastosowania, gdy odroczenie wykonania zobowiązania zostało przez wierzyciela udzielone w zatwierdzonym przez sąd układzie między upadłym i wierzycielami.

Wyrok SN z 23 stycznia 2007 r., III CSK 275/06, LEX nr 277283 – 1. Artykuł 144 pr.u.n. postanawia, że po ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego postępowania sądowe i administracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka i przeciwko niemu. Konsekwencją zaś wynikającej z art. 144 pr.u.n. utraty przez upadłego legitymacji do udziału w toczących się postępowaniach cywilnych dotyczących masy upadłości i możliwości kontynuowania tego postępowania, ewentualnie jedynie z udziałem syndyka, jest regulacja zawarta w art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. Natomiast w przypadku ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu – zgodnie z art. 138 pr.u.n., jeżeli ustanowiono zarząd własny upadłego, nadzorca sądowy wstępuje z mocy prawa do postępowań sądowych i administracyjnych dotyczących masy upadłości prowadzonych na rzecz lub przeciwko upadłemu: w sprawach cywilnych nadzorca ma uprawnienia interwenienta ubocznego, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym; w sprawach tych uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez upadłego, bez zgody nadzorcy sądowego, nie wywiera skutków prawnych.

2. Przyjęcie w umowie o roboty budowlane określonego w art. 654 k.c. sposobu częściowego rozliczenia robót nie powoduje zmiany zobowiązań stron tej umowy. Przedmiotem zobowiązania wykonawcy jest oddanie całości obiektu, a nie jego poszczególnych części, zaś przedmiotem zobowiązania inwestora (generalnego wykonawcy) jest odebranie całego obiektu, jego całościowe rozliczenie i zapłata całego umówionego wynagrodzenia.

Uchwała SN z 23 stycznia 2007 r., III CZP 125/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 162 – Dopuszczalne jest zgłoszenie zarzutu potrącenia przez wierzyciela upadłego w procesie wytoczonym przeciwko niemu przez syndyka masy upadłości w sytuacji, gdy przedstawiona do potrącenia wierzytelność została przed wytoczeniem powództwa zgłoszona w postępowaniu upadłościowym wraz z zarzutem potrącenia z wierzytelnością aktualnie dochodzoną przez syndyka.

Postanowienie SN z 10 maja 2007 r., III CZP 32/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 63 – Na postanowienie sędziego-komisarza w przedmiocie wprowadzenia syndyka w posiadanie majątku upadłego zażalenie nie przysługuje.

Wyrok SN z 22 czerwca 2007 r., V CSK 106/07, LEX nr 442543 – *Dopiero ogłoszenie upadłości stanowi zdarzenie powodujące powstanie przysługującego syndykowi masy upadłości roszczenia o zwrot tego, co w wyniku bezskutecznej względnie czynności prawnej ubyło z majątku upadłego lub do tego majątku nie weszło. Przedawnienie takiego roszczenia nie może biec przed jego powstaniem.*

Uchwała SN z 23 października 2007 r., III CZP 91/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 124 – 1. *Wierzytelność zabezpieczona hipoteką jest w postępowaniu upadłościowym uwzględniana na liście wierzytelności z urzędu także wtedy, gdy wierzyciel nie jest wierzycielem osobistym upadłego.*

2. *Odsetki od wierzytelności zabezpieczonych hipoteką podlegają zaspokojeniu z przedmiotu zabezpieczenia za okres dwóch lat przed przeniesieniem tego prawa na nabywcę.*

Wyrok SN z 6 lutego 2008 r., II CSK 424/07, OSNC-ZD 2008, nr 4, poz. 113 – *Oświadczenie o potrąceniu złożone w ciągu roku przed dniem ogłoszenia upadłości przez dłużnika upadłego, który w tym okresie nabył w drodze przelewu lub indosu wierzytelność, wiedząc o podstawie upadłości, powoduje umorzenie wierzytelności (art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.).*

Wyrok SN z 29 lutego 2008 r., II CSK 463/07, M. Prawn. 2008, nr 7 – *Obowiązujące przepisy nie dają możliwości skutecznego żądania zobowiązania syndyka do zawarcia umowy przenoszącej własność lokalu na osobę, która uiściła całość ceny, jeśli do upadłości dewelopera doszło przed spisaniem aktu notarialnego.*

Wyrok SN z 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, LEX nr 424315 – 1. *Przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania, trzeba najpierw rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, wreszcie ocenić, czy pomimo zaistnienia tych przesłanek strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych warunków można uznać, że strona została pozbawiona możliwości działania.*

2. *W świetle art. 91 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego wymagalność wierzytelności przysługującej wierzycielowi w stosunku do upadłego nie zmienia treści stosunku prawnego istniejącego pomiędzy wierzycielem oraz współdłużnikami. W konsekwencji, świadczenie pieniężne współdłużników płatne jest w terminie pierwotnym, wynikającym z treści zobowiązania.*

3. *Skoro odpowiedzialność poręczyciela wekslowego jest oderwana od zobowiązania poręczonego, to poręczyciel ten nie może skutecznie podnosić zarzutu, że jego odpowiedzialność wyznacza treść pierwotnego zobowiązania.*

Wyrok SN z 4 kwietnia 2008 r., I PK 243/07, OSNP 2009, nr 17-18, poz. 222 – *Syndyk, który zatrudnia pracowników po ogłoszeniu upadłości, nie jest zwolniony z obowiązku dokonywania odpisów na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych.*

Wyrok SN z 4 kwietnia 2008 r., I PK 243/07, M.Pr.Pr. 2008, nr 7 – Ustawa z 4.3.1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t.jedn.: Dz.U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 ze zm.) ma charakter powszechny i uniwersalny w swej dziedzinie, gdyż wyłączenie jej stosowania, a ściślej zaniechanie odpisów może wynikać tylko z niezatrudniania pracowników. Dlatego stosowania tej ustawy nie wyłączają zmiany dotyczące pracodawcy, a szczególnie jego przekształcenie, likwidacja czy upadłość.

Postanowienie SN z 7 listopada 2008 r., II CSK 317/08, LEX nr 577167 –

1. Pojęcie „majątku wspólnego” jest nierozzerwalnie związane z istnieniem zarówno węzła wspólności majątkowej o charakterze łącznym – gdy trwa wspólność ustawowa, jak również ułamkowym – od chwili ustania wspólności ustawowej i przekształcenia jej we wspólność ułamkową. Pojęciem „majątku wspólnego” można posługiwać się tylko do czasu zniesienia wspólności ułamkowej orzeczeniem sądu bądź umową zawartą między małżonkami. Dopiero z chwilą dokonania umownego bądź sądowego podziału majątku wspólnego, tj. zniesienia stosunku współwłasności, przestaje istnieć majątek wspólny obejmujący przedmioty nabyte przez małżonków od chwili powstania do chwili ustania wspólności ustawowej.
2. Użycie w art. 124 ust. 1 p.u.n. pojęcia „majątku wspólnego” oznacza, że do masy upadłości wchodzi wszystkie składniki majątku wspólnego, objętego wspólnością łączną w chwili ogłoszenia upadłości i w takiej właśnie postaci. Ze względu na wejście tych składników do masy upadłości z chwilą ogłoszenia upadłości nie następuje przekształcenie majątku wspólnego we wspólność o charakterze ułamkowym mimo ustania wspólności ustawowej.
3. Masa upadłości, przy uwzględnieniu normy art. 124 ust. 1 p.u.n., obejmuje nie tylko składniki należące do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyte przez upadłego w toku postępowania upadłościowego (art. 61 i 62 p.u.n.), ale także składniki wchodzące do majątku wspólnego upadłego i jego małżonka. Majątek ten nie obejmuje rzeczy i praw, które należą wyłącznie do majątku osobistego osoby trzeciej – małżonka upadłego. Dlatego nie można przyjąć, że są to składniki mienia nienależące do upadłego, o których jest mowa w art. 70 p.u.n. Wyłączeniu z masy upadłości, na podstawie tego przepisu, podlegają jedynie przedmioty wchodzące w skład majątku osobistego małżonka upadłego, albowiem te nie stanowią mienia upadłego, lecz należą wyłącznie do małżonka upadłego.

Wyrok SN z 17 grudnia 2008 r., I CSK 258/08, LEX nr 484670 – 1. Celem umowy wzajemnej jest doprowadzenie do obopólnej wymiany świadczeń między kontrahentami. Świadczenia te są ze sobą powiązane w taki sposób dlatego, że nieważność jednego z zobowiązań, niewykonanie lub nienależyte wykonanie świadczenia jednego z kontrahentów ma wpływ na nieważność drugiego zobowiązania lub obowiązku wykonania świadczenia wzajemnego przez drugiego kontrahenta. Biorąc pod uwagę to silniejsze powiązanie i współzależność kontrahentów, Kodeks cywilny zawiera szereg przepisów sankcyjnych odnoszących się do umów wzajem-

nych (art. 487-497, art. 380 § 2, art. 388 k.c.). Do tak rozumianej umowy wzajemnej nawiązuje też art. 98 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego.

2. W świetle treści art. 647 k.c. zawierającej definicję ustawową umowy o roboty budowlane, postanowienia dotyczące udzielenia gwarancji na wykonane roboty oraz dotyczące tzw. kaucji gwarancyjnej będącej zabezpieczeniem kosztów usunięcia wad z tytułu rękojmi i gwarancji, nie sposób zaliczyć do elementów przedmiotowo istotnych umowy o roboty budowlane.

3. Umowa gwarancji nie jest umową wzajemną, choćby z tego względu, że nie jest umową odpłatną. W konsekwencji uznać należy, iż art. 98 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego nie znajduje do niej zastosowania.

Wyrok SN z 16 stycznia 2009 r., III CSK 244/08, LEX nr 523687 – 1. Podstawienie procesowe syndyka w miejsce upadłego jest podstawieniem bezwzględny, przy którym legitymację procesową ma tylko podmiot podstawiony. Podstawienie syndyka odnosi się tylko do postępowań dotyczących masy upadłości.

2. Postępowanie dotyczy masy upadłości, jeżeli jego wynik mógłby mieć wpływ na stan masy upadłości i możliwość zaspokojenia się z niej. Do postępowań tych zalicza się postępowania, w których upadłemu przypada rola powoda, jak i pozwanego, bez różnicy czy chodzi w nich o pozycje czynne czy bierne masy upadłości, jak też bez różnicy, czy sprawa jest sprawą o świadczenie, ukształtowanie lub ustalenie.

3. Nie dotyczą masy upadłości postępowania w sprawach o roszczenia niemajątkowe (np. w sprawach o prawa stanu, ochronę dóbr osobistych) oraz o roszczenia majątkowe niepodlegające zaspokojeniu z masy ze względu na swój charakter (roszczenia o zaniechanie wynikające z praw bezwzględnych) w sprawach o alimenty (art. 145 ust. 2 pr.u.n.), w sprawach dotyczących mienia niewchodzącego do masy upadłości (art. 63-67 pr.up.n.).

4. Proces cywilny o wierzytelności upadłościowe jest co do zasady niedopuszczalny, z wyjątkiem sytuacji określonej w art. 145 ust. 1 pr.u.n., gdy postępowanie sądowe zostało wszczęte przed ogłoszeniem upadłości pozwanego, a w postępowaniu upadłościowym odmówiono ich umieszczenia na liście wierzytelności. W takim przypadku wierzytelność może być dochodzona przeciwko upadłemu po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego (art. 263 pr.u.n.). Wierzyciel, który przed ogłoszeniem upadłości dłużnika nie wszczął procesu o wierzytelność podlegającą umieszczeniu na liście wierzytelności, po ogłoszeniu upadłości nie może już wytoczyć o nią powództwa, chyba że chodzi o wierzytelność powstałą po ogłoszeniu upadłości (wierzytelność w stosunku do masy upadłości) wynikająca z czynności dokonanych przez syndyka albo ze stosunków prawnych powstałych jeszcze przed ogłoszeniem upadłości, w które jednak wstąpił upadły.

5. Uprawnienie do wystąpienia do sądu z żądaniem wydania orzeczenia kształtującego zobowiązanie, ze swej istoty nienależące do kategorii wierzytelności, o których jest mowa w art. 236 ust. 1 pr.up.n. nie podlega zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym.

Wyrok SN z 25 marca 2009 r., V CSK 19/09, LEX nr 619660 – 1. Skutki określone w art. 94 p.u.n. odnosić się mogą jedynie do takich zobowiązań i wierzytelności, które istnieją w chwili ogłoszenia upadłości, podczas gdy złożone wcześniej oświadczenie o potrąceniu prowadzi do umorzenia wzajemnych wierzytelności, powodując ich umorzenie, co oznacza, że w chwili ogłoszenia upadłości wierzytelności te nie istnieją. Zatem wyłączenie możliwości potrącenia odnosi się do sytuacji, w której oświadczenie o potrąceniu zostało złożone po ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika.

2. O dopuszczalności potrącenia można zatem co do zasady mówić wtedy tylko, gdy dotyczy wierzytelności wynikającej z ważnej czynności prawnej.

Postanowienie SN z 20 maja 2009 r., I CZ 22/09, LEX nr 519345 – 1. Przyśluguje zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie o odrzuceniu skargi wniesionej na orzeczenie referendarza w przedmiocie wpisu w księdze wieczystej.

2. Czynności w postaci oświadczenia o wyrażeniu zgody na zmianę wierzyciela (przeniesienie hipoteki związane ze zbyciem wierzytelności bankowej) dokonuje właściciel nieruchomości; czynność ta nie dotyczy masy upadłości, lecz długów niewchodzących do masy upadłości. Jeśli więc do wpisu zmiany wierzyciela wymagana jest zgoda właściciela nieruchomości, który zgody tej nie udzielił, to nie sposób odmówić mu legitymacji do wniesienia skargi na orzeczenie referendarza sądowego, który dokonał wpisu zmiany wierzyciela.

Postanowienie SN z 20 maja 2009 r., I CZ 22/09, Biul. SN 2009, nr 9, poz. 10 – Zgodę na zmianę wierzyciela i wpisu tej zmiany w księdze wieczystej, w następstwie przeniesienia hipoteki związane ze zbyciem wierzytelności bankowej wyraża właściciel nieruchomości (upadły), a nie zarządca masy upadłości. Czynność ta nie dotyczy masy upadłości, lecz długu niewchodzącego do masy upadłości (art. 61 i 139 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze – Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.).

Uchwała SN z 22 maja 2009 r., III CZP 24/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 14 – Postanowienie sędziego-komisarza, wydane na podstawie art. 75 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), nie stanowi tytułu egzekucyjnego w zakresie obowiązku opróżnienia i wydania przez upadłego lub osoby mu bliskie mieszkania, w którym zamieszkiwali w chwili ogłoszenia upadłości, znajdującą się w lokalu lub budynku wchodzącym w skład masy upadłości.

Wyrok SN z 4 lutego 2010 r., IV CSK 328/09, LEX nr 578162 – Z art. 74 ust. 3 w związku z art. 73 ust. 1 p.u.n. wynika, że prekluzją dowodową są objęte wszystkie twierdzenia, zarzuty i dowody, które można było powołać we wniosku. Jeżeli więc wnioskodawca znał je w chwili wystąpienia z wnioskiem, jest obowiązany do ich podania, nawet gdy potrzeba ich powołania wyłoni się później.

Uchwała SN z 16 września 2010 r., III CZP 56/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 23 – *Syndyk masy upadłości spółki akcyjnej ma legitymację do ściągnięcia od akcjonariuszy uzupełniających wpłat na pokrycie kapitału zakładowego, których termin płatności jeszcze nie upłynął przed datą ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku spółki akcyjnej, a akcjonariusze nie zostali wezwani do uzupełnienia wkładu przez likwidatorów zgodnie z art. 471 k.s.h.*

Postanowienie SN z 20 października 2010 r., III CZP 75/10, LEX nr 707472 – *Umowa kaucji gwarancyjnej nie jest umową wzajemną i w konsekwencji nie mają do niej zastosowania art. 98-99 p.u.n.*

Wyrok SN z 16 grudnia 2010 r., I CSK 148/10, LEX nr 784893 – 1. *Przepisy art. 32 rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe (obecnie – art. 91 p.u.n.) nie mają zastosowania do wierzytelności (także pieniężnych) upadłego, przysługujących mu wobec innych podmiotów. Art. 32 § 1 i § 2 obejmuje tylko zobowiązania (pieniężne i niepieniężne) upadłego, które mogą być zgłoszone przez wierzyciela do masy upadłości.*

2. *Ustawowa modyfikacja zobowiązania niepieniężnego w zobowiązanie pieniężne mogłaby nastąpić jedynie przy założeniu, iż można już „przyśpieszyć” (na dzień ogłoszenia upadłości) termin spełnienia istniejącego (zindywidualizowanego prawnie) świadczenia pieniężnego w chwili ogłoszenia upadłości. W odniesieniu do gwarancyjnego zobowiązania upadłego dłużnika (obejmującego obowiązek usunięcia wady przedmiotu umowy o roboty budowlane) wspomniany obowiązek świadczenia mógłby zaktualizować się zatem nie wcześniej niż dopiero z chwilą powstania wady w zakresie prac budowlanych.*

Wyrok SN z 16 grudnia 2010 r., I CSK 114/10, Rzeczpospolita 2010, nr 299 – *Wskutek upadłości zobowiązanie upadłego z tytułu gwarancji nie wygasa. Wynikający z niego dług powstaje w momencie pojawienia się wady.*

Wyrok SN z 19 stycznia 2011 r., V CSK 204/10, LEX nr 784977 – 1. *Zastrzeżenie umowne zakazu zbycia wierzytelności pomiędzy upadłym a jego dłużnikiem nie wyłącza, ani nie ogranicza procedury likwidacji masy upadłości uregulowanej przepisami ustawy prawo upadłościowe i naprawcze.*

2. *Nakaz rozpoznania apelacji „w granicach apelacji” oznacza rozpoznanie jej zarówno w granicach zaskarżenia, jak i w granicach zarzutów prawa procesowego, ale nie oznacza związania sądu drugiej instancji zarzutami prawa materialnego. Ten brak związania dotyczy również strony wnoszącej apelację, która może przytaczać zarzuty aż do zamknięcia rozprawy.*

3. *W świetle art. 647 k.c., zawierającego definicję ustawową umowy o roboty budowlane, zarówno postanowienia umowne dotyczące terminów rękojmi, jak i sposobu zabezpieczenia roszczeń zamawiającego z tytułu rękojmi, nie należą do elementów przedmiotowo istotnych umowy o roboty budowlane. Postanowień tych*

nie można traktować jako umowy wzajemnej, bowiem brak jest ekwiwalentności świadczeń.

4. Fakt istnienia uprawnień z rękojmi nie jest tożsamy z powstaniem długu, bowiem dla jego powstania konieczne jest wystąpienie zdarzenia powodującego ten dług. Zobowiązanie niepieniężne upadłego z tytułu rękojmi ulega przekształceniu zgodnie z treścią art. 91 ust. 2 p.u.n. tylko wtedy, gdy zaszło zdarzenie konkretyzujące uprawnienia zamawiającego w wierzytelność i zobowiązanie upadłego w dług, a upadły nie wykonał zobowiązania przed ogłoszeniem upadłości. Inną kwestią jest bowiem wymagalność istniejącego, skonkretyzowanego długu, a inną kwestią prawną aktualizacja obowiązku wykonawcy wynikającego z rękojmi. Nie jest zatem możliwe przyjęcie, że istnieje możliwość zastosowania art. 91 ust. 2 p.u.n. w sytuacji, gdy nie nastąpiła jeszcze taka aktualizacja, bowiem nie pojawiła się wada indywidualizująca ten obowiązek. Oznacza to, że modyfikacja sposobu spełnienia świadczenia przez upadłego na podstawie art. 91 ust. 2 p.u.n. jest możliwa tylko wtedy, gdy świadczenie już istnieje w dacie ogłoszenia upadłości, a jedynie nie nastąpił jeszcze termin jego wykonania. W konsekwencji, skoro wobec nieujawnienia się wady nie istnieje z tytułu rękojmi ani wierzytelność, ani zobowiązanie upadłego skonkretyzowane w dług, nie może dojść do przekształcenia zobowiązania upadłego na podstawie art. 91 ust. 2 p.u.n.

Wyrok SN z 10 marca 2011 r., V CSK 311/10, LEX nr 811922 – Artykuły 93-96 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 ze zm.) nie naruszają zasady, że potrącenie jest wykonywane przez oświadczenie woli złożone drugiej stronie.

Wyrok SN z 8 lipca 2011 r., IV CSK 40/11, LEX nr 950439 – 1. Zobowiązanie wykonawcy (upadłego) do usunięcia wad jest „zobowiązaniem majątkowym o charakterze niepieniężnym” w rozumieniu art. 91 ust. 2 p.u.n. (podobnie – art. 32 § 2 rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe).

2. Zgodnie z którym zobowiązanie gwarancyjne wykonawcy robót budowlanych (upadłego), obejmujące wady tych robót, może ulec przekształceniu w zobowiązanie pieniężne na podstawie art. 32 § 2 rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe (obecnie – art. 91 ust. 1 p.u.n.), jeżeli wady wykonanych robót powstały przed ogłoszeniem upadłości wykonawcy.

3. Brak odpowiedniej indywidualizacji zobowiązania gwarancyjnego wykonawcy, tj. pojawienia się wady wykonanych robót instalacyjnych przed ogłoszenia jego upadłości, eliminuje możliwość powstania skutku transformacyjnego, przewidzianego w art. 91 ust. 2 p.u.n.

4. Przepis art. 91 ust. 1 p.u.n. (podobnie jak dawny art. 32 § 1 rozporządzenia z 1934 r. – Prawo upadłościowe) odnosi się tylko do zobowiązań (długów) upadłego (niepieniężnych lub uzgodnionych), i to tylko takich, które w dodatku mogą być zgłoszone przez wierzyciela do masy upadłości. W rezultacie nie można akceptować stanowiska, że wymagalność roszczenia o zwrot kaucji gwarancyjnych

(tzw. długoterminowych) następuje już w dacie ogłoszenia upadłości wykonawcy (wierzyciela).

Postanowienie SN z 21 lipca 2011 r., V CZ 37/11, LEX nr 898281 – *Wejście do sprawy syndyka w miejsce upadłego jest szczególnym podstawieniem procesowym uregulowanym w art. 144 p.u.n. Z dniem ogłoszenia upadłości upadły traci legitymację do występowania w sprawach dotyczących masy, pozostaje natomiast stroną w znaczeniu materialnoprawnym, jako podmiot stosunku prawnego, z którego wyniknął spór. Brak legitymacji formalnej upadłego nie jest równoznaczny z brakiem po jego stronie zdolności prawnej, tj. zdolności bycia podmiotem praw i obowiązków, a syndyk prowadzi postępowanie sądowe na rzecz upadłego; świadczenia stanowiące przedmiot postępowania zasądzane są na rzecz lub od upadłego.*

Postanowienie SN z 20 października 2011 r., IV CSK 47/11, LEX nr 1147774 – 1. *Uprawnienie syndyka do odstąpienia od umowy na podstawie art. 98 ust. 1 p.u.n. nie jest działaniem za stronę, czy w imieniu upadłego; w grę wchodzi tu oświadczenie organu sądowego powołanego do przeprowadzenia egzekucji uniwersalnej, jaką jest postępowanie upadłościowe z opcją likwidacyjną. Przepis ten daje syndykowi prawo wyboru: może wykonać zobowiązanie upadłego i zażądać od drugiej strony umowy świadczenia wzajemnego albo od umowy odstąpić. Decyzja w tym przedmiocie nie może być arbitralna, lecz powinna opierać się na wszechstronnym rozważeniu prognoz osiągnięcia zasadniczego celu tego postępowania, jakim jest równomierne zaspokojenie możliwie wszystkich wierzycieli upadłego, stosownie do kategorii należności uregulowanych w art. 343 p.u.n. Ze względu na wagę i konsekwencje tej decyzji, każda jej postać wymaga zezwolenia rady wierzycieli (art. 206 ust. 5 p.u.n.), a w razie niepowołania tej rady, zezwolenia sędziego komisarza (art. 213 p.u.n.).*

2. *Odstąpienie od umowy wzajemnej przez syndyka jest autonomiczną instytucją prawa upadłościowego, do której nie stosuje się skutków odstąpienia od umowy wzajemnej przez stronę, dokonanego na podstawie art. 491 k.c.*

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 28 października 2011 r., III CZP 33/11, OSNC 2012, nr 4, poz. 41 – *Umowa przeniesienia własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa zawarta w celu zabezpieczenia wierzytelności (art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, jedn. tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 ze zm.) jest skuteczna wobec masy upadłości także wtedy, gdy uzyskała datę pewną w sposób określony w art. 81 § 2 i 3 k.c.*

Wyrok SN z 9 listopada 2011 r., II CSK 112/11, LEX nr 1095940 – 1. *Zobowiązanie upadłego do przeniesienia na inną osobę własności nieruchomości, wynikające z takich zdarzeń, jak np. zawarcie przed dniem ogłoszenia upadłości umowy w formie aktu notarialnego zobowiązującej do przeniesienia własności nieruchomości o skutku wyłącznie obligacyjnym, umowy przedwstępnej w for-*

mie aktu notarialnego, zawarcie umowy zlecenia o powiernicze nabycie własności nieruchomości, dokonanie zapisu w testamencie, jest niewątpliwie zobowiązaniem majątkowym upadłego o charakterze niepieniężnym, podlega więc co do zasady regule z art. 91 ust. 2 p.u.n.

2. Prawa osobiste i roszczenia ujawnione w księdze wieczystej „wygasają” dopiero na skutek sprzedaży nieruchomości w toku postępowania upadłościowego (art. 313 ust. 2 p.u.n.), co oznacza w szczególności, że jeśli w toku postępowania upadłościowego nieruchomość nie zostanie sprzedana, to roszczenie o przeniesienie prawa własności nieruchomości wynikające z umowy przedwstępnej zawartej w formie aktu notarialnego, wpisane do działu III księgi wieczystej może być, po zakończeniu postępowania upadłościowego, realizowane przez uprawnionego w stosunku do byłego upadłego. Nie dochodzi więc do zmiany w roszczenie pieniężne tych roszczeń osobistych, które zostały ujawnione w księdze wieczystej, zgodnie z art. 16 u.k.w.h. np. roszczenie o przeniesienie własności nieruchomości. Dotyczy to także roszczeń, które mogą być ujawnione w księdze wieczystej, nawet jeśli nie zostały do niej wpisane, ale zostały zgłoszone w postępowaniu upadłościowym przez uprawnionego zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 5 p.u.n.

3. Roszczenia osobiste ujawnione w księdze wieczystej prowadzonej dla określonej nieruchomości, a także roszczenia nieujawnione w ten sposób, ale podlegające ujawnieniu i zgłoszone przez uprawnionego, wygasają dopiero wskutek sprzedaży tej nieruchomości w postępowaniu upadłościowym, zgodnie z art. 313 ust. 1 p.u.n.

Postanowienie SN z 13 stycznia 2012 r., I CSK 296/11, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 91 — Odstąpienie przez syndyka masy upadłości od zawartej przez upadłego umowy sprzedaży budynku i udziału w użytkowaniu wieczystym nieruchomości (art. 98 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, jedn. tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 ze zm.) powoduje powrót prawa własności budynku i udziału w użytkowaniu wieczystym do masy upadłości.

Wyrok SN z 22 marca 2012 r., V CSK 95/11, LEX nr 1254743 — 1. Relacje między Kodeksem cywilnym a prawem upadłościowym i naprawczym mają charakter komplementarny, a nie odpowiadający *lex generalis* – *lex specialis*. Potrącenie w upadłości musi odpowiadać wszystkim warunkom określonym w przepisach Kodeksu cywilnego i pociąga przewidziane nim następstwa. Przepisy prawa upadłościowego i naprawczego przewidują pewne odstępstwa, niemniej przepisy obu ustaw mają charakter bezwzględnie obowiązujący (*ius cogens*).

2. Jeżeli postępowanie sądowe dotyczące spornej wierzytelności jest prowadzone z powództwa upadłego przeciwko osobie, będącej jednocześnie jego wierzycielem, możliwe jest dokonanie w jego toku przez pozwanego potrącenia (z ograniczeniami wynikającymi z układu) lub powołanie zarzutu wynikającego z wcześniejszego potrącenia i umorzenia zobowiązania.

3. Wszelkie ograniczenia w dochodzeniu roszczeń przez wierzyciela upadłego oraz ograniczenia materialno-prawnych skutków oświadczenia woli o potrąceniu, jako

środka obrony w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu, muszą wynikać z wyraźnych przepisów rangi ustawowej. W odniesieniu do postępowania upadłościowego likwidacyjnego, co do wiarygodności zgłoszonych, odnośnie których nastąpiła odmowa uznania, przewidziane są one w art. 263 p.u.n.

Wyrok SN z 11 maja 2012 r., II CSK 471/11, LEX nr 1212805 – 1. Nie ma podstaw do potraktowania sprawy wszczętej przed sądem powszechnym jako sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, jeśli strona, w stosunku do której organ rentowy wydał decyzję, stanowczo twierdzi, że nie kwestionuje tego aktu, lecz domaga się rozstrzygnięcia o roszczeniu, które ma wynikać ze stosunku cywilnego w znaczeniu materialnoprawnym, jaki ma ją łączyć z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych jako osobą prawną.

2. Ogłoszenie upadłości nie ma wpływu na umowy rachunku bankowego zawarte przez upadłego (art. 112 p.u.n.), co oznacza, że umowy te wiążą ich strony, ale przysługująca upadłemu wiarygodność o wypłatę środków zgromadzonych na rachunku, jako składnik majątku upadłego, staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego (art. 61 p.u.n.). Z chwilą ogłoszenia likwidacyjnej upadłości spółki, wykonanie wydanych przed tą datą dyspozycji co do środków zgromadzonych na jej rachunku i obciążenie tego rachunku w celu zrealizowania wydanych wcześniej poleceń przelewu nie jest dopuszczalne. Wiarygodność o wypłatę środków zgromadzonych na rachunku weszła bowiem w skład masy upadłości, a wszelkie czynności zobowiązujące i rozporządzające w odniesieniu do masy upadłości może skutecznie podejmować tylko syndyk. Upadły nie ma prawa zarządu, korzystania i rozporządzania mieniem wchodzącym do masy upadłości (art. 75 ust. 1 p.u.n.), a jego czynności prawne dotyczące mienia wchodzącego do masy upadłości, wobec którego utracił prawo zarządu, są nieważne (art. 77 ust. 1 p.u.n.).

Wyrok SN z 12 lipca 2012 r., I CSK 548/11, LEX nr 1215605 – 1. W sytuacji, gdy po ogłoszeniu upadłości syndyk nie wykonuje zobowiązań z umów, które pozostają w mocy w tej dacie, druga strona powinna mieć możliwość wypowiedzenia umowy na zasadach ogólnych.

2. Art. 84 p.u.n. nie daje podstaw do wniosków o niedopuszczalności wypowiedzenia umowy leasingu przez finansującego, jeżeli korzystający dopuszcza się zwłoki z zapłatą raty także wówczas, gdy korzystającym, który nie wykonuje zobowiązania jest upadły.

Wyrok SN z 12 września 2012 r., I CSK 548/11, M.P.Bank. 2013, nr 10, poz. 39 – Wypowiedzenie umowy leasingu przez finansującego w razie opóźnienia korzystającego w zapłacie raty leasingowej jest dopuszczalne także wtedy, gdy umowy nie wykonuje upadły.

Wyrok SN z 18 października 2012 r., V CSK 405/11, LEX nr 1286313 – 1. Przepis artykułu 160 ust. 3 p.u.n. uzależnia odpowiedzialność syndyka masy

upadłości od faktu wyrządzenia szkody będącej następstwem nienależytego wykonywania przez niego obowiązków o charakterze ustawowym. Jest to odpowiedzialność odszkodowawcza regulowana przepisami o czynach niedozwolonych (art. 415 k.c.), oparta na zasadzie winy, którą uzasadnia każdy, nawet najmniejszy jej stopień. Przesłankami tej odpowiedzialności są: szkoda, zawinione nienależyte wykonanie przez syndyka masy upadłości obowiązków wynikających z przepisów prawa upadłościowego lub wymaganych celem tego postępowania oraz adekwatny związek przyczynowy pomiędzy szkodą a nienależytym wykonaniem obowiązków. Nienależyte wykonanie obowiązków stanowi zdarzenie wyrządzające szkodę i wobec tego, że należy do sfery faktów, jego ocena musi być dokonywana *in casu* i w odniesieniu do skonkretyzowanych obowiązków ustawowych określonych w p.u.n.

2. W skład masy upadłości w wypadku upadłości likwidacyjnej wchodzi te wszystkie jej składniki, które mogą zostać spieniężone i przeznaczone na zaspokojenie wierzycieli. Do masy upadłości może także wejść prawo korzystania z rzeczy.

3. Sformułowanie „ustala” zawarte w art. 68 ust. 1 p.u.n. oznacza, że kwalifikacja danego prawa majątkowego jako składnika masy upadłości nie następuje poprzez automatyczne przepisanie danych z ksiąg i dokumentów bezspornych, a następuje weryfikacja tych danych pod kątem przysługiwania upadłemu do nich praw majątkowych. Wprawdzie ocena zarówno wpisów w księgach, jak i dokumentach bezspornych może być dokonana przez syndyka jedynie od strony formalnej, bowiem na tym etapie postępowania nie ma podstaw do oceny ich prawdziwości, nie mniej jednak na podstawie wszystkich dostępnych informacji syndyk jest zobowiązany do dokonania ustalenia, czy dane prawo majątkowe należy zakwalifikować jako składnik masy upadłości. Ponieważ domniemanie określone w art. 69 ust. 3 p.u.n. jest domniemaniem wzruszalnym, syndyk jest także zobowiązany do oceny, czy posiadanie przez upadłego danej rzeczy w dniu ogłoszenia upadłości można zakwalifikować jako posiadanie samoistne w rozumieniu art. 336 k.c., bowiem tylko ten rodzaj posiadania uzasadnia jego zastosowanie.

Postanowienie SN z 7 marca 2013 r., IV CSK 427/12, LEX nr 1314435 –

1. Z samego faktu, że sędzia komisarz zezwolił syndykowi na odstąpienie od umowy wzajemnej nie sposób jeszcze domniemywać, iż spełnienie tej przesłanki zostało przez sędziego komisarza przesądzone i przyjęte za podstawę postanowienia zezwalającego syndykowi na odstąpienie.

2. Sąd wieczystoksięgowy obowiązany jest ocenić materialnoprawną skuteczność czynności prawnej, mającej stanowić podstawę wpisu w księdze wieczystej, biorąc pod uwagę przy rozpoznawaniu wniosku o wpis jedynie materiał procesowy, o którym mowa w art. 626⁸ § 2 k.p.c., tj. treść wniosku o wpis, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej.

Orzecnictwo sądów powszechnych

Wyrok SA w Białymstoku z 2 marca 2004 r., I ACa 9/04, OSAB 2004, nr 2, poz. 7 – 1. *Syndyk masy upadłości współnika spółki nie jest podmiotem legitymowanym do zaskarżenia uchwały tej spółki w trybie przewidzianym w art. 252 § 1 ksh.*

2. *Nie jest dopuszczalne ustalenie nieważności uchwały współników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie art. 189 kpc.*

Wyrok SA w Warszawie z 27 czerwca 2006 r., VI ACa 1525/05, Rejent 2007, nr 3 – *Wprawdzie art. 271 k.s.h. expressis verbis nie wymienia w swej treści syndyka, to jednak wykonywanie za upadłego w zakresie dotyczącym majątku upadłego, stanowiącego masę upadłości, zarządu tym majątkiem w celu jego likwidacji – przemawia, ze względów celowościowych, za przyznaniem mu, jako szczególnemu reprezentantowi upadłego, prawa do zgłoszenia żądania rozwiązania spółki w razie zaistnienia przesłanek w nim przewidzianych. W istocie swej syndyk wykonuje wówczas prawo współnika.*

Wyrok SA w Szczecinie z 2 kwietnia 2009 r., I ACa 53/09, LEX nr 503250 –

1. *Ogłoszenie upadłości nie pozbawia nigdy upadłego zdolności procesowej. Zdolność procesowa nie jest bowiem uprawnieniem do występowania w charakterze strony w konkretnym procesie, lecz ogólną kwalifikacją podmiotu polegająca na tym, że może on osobiście podejmować czynności procesowe. Jej wyznacznikiem w odniesieniu do osób fizycznych jest posiadanie zdolności do czynności prawnej (art. 65 k.p.c.), a w odniesieniu do osób prawnych – wyłącznie zdolności sądowej.*

2. *Przed oceną merytoryczną sprawy Sąd zawsze z urzędu ustala czy strony występujące w procesie posiadają legitymację, jej brak zawsze skutkuje oddaleniem powództwa bez potrzeby, a dokładniej bez możliwości merytorycznej oceny rozszczenia.*

Wyrok SA w Warszawie z 28 lipca 2009 r., VI ACa 37/09, LEX nr 1120253 –

1. *Użyte w art. 144 ust. 1 u.p.u.n. wyrażenie, iż postępowania dotyczące masy mogą być wszczęte i dalej prowadzone „jedynie” przez syndyka lub przeciwko niemu oznacza, że upadły, będąc stroną w znaczeniu materialnym, pozbawiony jest legitymacji formalnej do występowania w tych postępowaniach i podstawienie syndyka w miejsce upadłego ma bezwzględny charakter.*

2. *Postępowanie o zapłatę różnicy między wartością wkładu niepieniężnego przyjętego w umowie a zbywczą wartością wkładu, w toku którego ogłoszono upadłość powódki obejmującej likwidację jej majątku, mieści się w hipotezach art. 144 ust. 1 u.p.u.n. oraz art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. w brzmieniu wprowadzonym ustawą nowelizacyjną z dnia 2 lipca 2004 r.*

Postanowienie SA we Wrocławiu z 29 marca 2012 r., I ACz 473/12, LEX nr 1130084 – [...] 2. *Na gruncie przepisu art. 61 i nast. p.u.n. masę upadłości*

tworzy istniejący w dniu ogłoszenia oraz nabyty w toku postępowania upadłościowego majątek upadłego służący zaspokojeniu wierzycieli w tym postępowaniu. W skład masy upadłości wchodzi więc cały kompleks zbywalnych praw majątkowych. Natomiast nie wchodzi w jej skład prawa i roszczenia o charakterze niemajątkowym, w tym m.in. roszczenia z tytułu ochrony przysługujące w wypadku naruszenia praw podmiotowych bezwzględnych. Do tej ostatniej kategorii praw należy zaliczyć bezwzględnie przysługujące współnikom spółki kapitałowej prawo do zaskarżania uchwał podejmowanych przez zgromadzenia współników tej spółki.

Wyrok SA w Krakowie z 20 listopada 2012 r., I ACa 1034/12, LEX nr 1289453 – Zgodnie z art. 144 ust. 1 i 2 p.u.n., jeśli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, postępowania sądowe dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciwko niemu. Postępowania te syndyk prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym. Wejście do sprawy syndyka masy upadłości w miejsce upadłego jest zatem szczególnym podstawieniem procesowym. Z dniem ogłoszenia upadłości upadły traci legitymację do występowania w sprawach, które dotyczą masy, pozostaje natomiast stroną w znaczeniu materialnoprawnym – jako podmiot stosunku prawnego, z którego wyniknął określony spór. Oznacza to, że w procesie odnoszącym się do przedmiotu dotyczącego masy upadłości, to syndyk uzyskuje status powoda albo pozwanego, a upadły go traci. W konsekwencji działający w imieniu własnym syndyk – jako powód bądź pozwany, jest adresatem wyrzeczenia zawartego w wyroku wydanym w sprawie toczącej się z jego udziałem. Wszak upadły może być stroną innych postępowań sądowych, niż dotyczące masy (por. art. 144 ust. 3 p.u.n.), w których to on, a nie syndyk będzie adresatem wydanego w nich orzeczenia.

Wyrok SA w Poznaniu z 14 grudnia 2012 r., I ACa 600/12, LEX nr 1220592 – 1. Z dniem ogłoszenia upadłości upadły traci legitymację do występowania w sprawach dotyczących masy, pozostaje natomiast stroną w znaczeniu materialnoprawnym jako podmiot stosunku prawnego, z którego wyniknął spór. Brak legitymacji formalnej upadłego nie jest równoznaczny z brakiem po jego stronie zdolności prawnej tj. zdolności bycia podmiotem praw i obowiązków. Skutki ogłoszenia upadłości dotyczą sfery jego zdolności do czynności prawnych. Świadczenia dochodzone przez syndyka lub przeciwko niemu podlegają sąsądzeniu na rzecz lub od upadłego. Podstawienie procesowe syndyka w miejsce upadłego jest podstawieniem bezwzględnym, przy którym legitymację procesową ma tylko podmiot podstawiony. Podstawienie syndyka odnosi się tylko do postępowań dotyczących masy upadłości. [...]

Wyrok SA w Lublinie z 20 sierpnia 2013 r., I ACa 260/13, LEX nr 1378757 – Wierzyciel będący jednocześnie dłużnikiem upadłego może w procesie z powództwa syndyka o zapłatę bronić się zarzutem potrącenia, jeżeli sędzia-komisarz nie uznał potrącenia z wierzytelnością dochodzoną aktualnie przez syndyka.

Orzecznictwo sądów administracyjnych

Wyrok WSA we Wrocławiu z 16 lutego 2006 r., I SA/Wr 1321/04, www.nsa.gov.pl – 1. Unormowanie wynikające z art. 139 ust. 1 u.p.u.n. oznacza, iż zarządcy przysługuje legitymacja procesowa w postępowaniu podatkowym, natomiast podmiotem praw i obowiązków mających wpływ na majątek „upadłego” pozostaje upadły podmiot. Decyzja stanowi jedynie formalne potwierdzenie powstania zobowiązania podatkowego w wysokości określonej przez organy podatkowe przed ogłoszeniem upadłości. Jeżeli zatem organ podatkowy dokonuje wiążącego określenia skutków prawnych wobec podatnika, to jego obowiązkiem jest również wskazanie w decyzji tego podmiotu (strony w znaczeniu materialnoprawnym), stosownie do treści art. 210 § 1 pkt 3) o.p., przy czym oznaczenie to powinno nastąpić przez podanie danych, które indywidualizują podmiot. [...]

Wyrok WSA w Warszawie z 11 stycznia 2007 r., III SA/Wa 2974/06, LEX nr 316885 – 1. Regulacje art. 33 § 1 nieobowiązującego już rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe oraz art. 92 ust. 1 obowiązującej od 1 października 2003 r. ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535) wprowadzają zakaz naliczania odsetek jedynie w stosunku do masy upadłości, nie kreują natomiast zakazu zaspokajania odsetek przez współdłużników i poręczycieli. W stosunku do tych osób, pomimo ogłoszenia upadłości dłużnika głównego, odsetki liczy się na zasadach ogólnych, to jest od dnia wymagalności wierzytelności.

2. Ogłoszenie upadłości spółki nie ma wpływu na sposób liczenia odsetek za zaległości tej spółki w stosunku do osób trzecich, o których mowa w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, w szczególności nie powoduje zakazu naliczania tych odsetek.

Wyrok WSA w Warszawie z 26 lutego 2007 r., VII SA/Wa 2178/06, LEX nr 3081 – [...] 2. Ustanowienie zarządcy sprawia, że upadły traci legitymację w toczącym się postępowaniu. Wstąpienie zarządcy do postępowania administracyjnego odbywa się zgodnie z przepisem art. 30 § 4 k.p.a., który należy stosować per analogiam, a stanowi on, że zarządca wstępuje na miejsce dotychczasowej strony w toku postępowania bez konieczności jego zawieszania.

Wyrok WSA w Gdańsku z 9 października 2007 r., I SA/Gd 425/07, LEX nr 423885 – Okoliczność, iż z dniem ogłoszenia upadłości mieniem zarządza syndyk, który działa za upadły podmiot, nie oznacza, iż ten podmiot traci byt prawny na gruncie prawa podatkowego. Upadły nadal jest podmiotem praw i obowiązków materialnoprawnych oraz posiada przymiot strony w postępowaniu podatkowym.

Postanowienie WSA w Warszawie z 9 lipca 2008 r., VIII SA/Wa 94/08, LEX nr 566714 – W postępowaniu sądownoadministracyjnym dotyczącym masy upadłości stroną postępowania jest syndyk, a nie upadły reprezentowany przez syndyka. Syndykowi więc przysługuje legitymacja do występowania w postępo-

waniu przed sądem administracyjnym. Z dniem ogłoszenia upadłości upadły traci legitymację do występowania w sprawach dotyczących masy upadłości. Legitymację tę nabył natomiast z mocy prawa syndyk masy upadłości.

Wyrok WSA w Gliwicach z 23 kwietnia 2009 r., III SA/GI 1171/08, LEX nr 497528 — Legitymację syndyka określa się w nauce jako tzw. legitymację formalną lub jako podstawienie (substytucja) procesowe. Syndyk jest więc stroną w znaczeniu formalnym (procesowym), tzn. działa w postępowaniu we własnym imieniu. Natomiast stroną w znaczeniu materialnym, pomimo ogłoszenia upadłości, pozostaje upadły

Wyrok NSA w Warszawie z 15 października 2009 r., I FSK 1033/08, LEX nr 573173 — 1. Zwrot „jedynie” zawarty w treści przepisu art. 144 ust. 1 p.u.n. jest kategoryczny i przesądza o tym, że jedynie syndyk ma legitymację procesową do udziału w toczących się postępowaniach dotyczących masy upadłości.

2. Brak legitymacji formalnej upadłego w postępowaniach dotyczących masy upadłości nie może być utożsamiany z brakiem po jego stronie zdolności sądowej.

Wyrok NSA w Warszawie z 10 czerwca 2010 r., I GSK 975/09, LEX nr 594796 — 1. Postępowanie dotyczące mienia wchodzącego w skład masy upadłości może być wszczęte i dalej prowadzone jedynie przez syndyka lub przeciw niemu. Jest to przypadek tzw. zastępstwa procesowego pośredniego, kiedy zastępca działa na rzecz zastąpionego, ale we własnym imieniu. Tak też stanowi art. 144 § 2 p.u.n. Natomiast stroną w znaczeniu materialnym, pomimo ogłoszenia upadłości pozostaje nadal upadły. On jest bowiem podmiotem stosunku prawnego, na tle którego wyniknął spór. [...]

ĆWICZENIE NR 2

Temat: Skład masy upadłości. Wyłączenie z masy upadłości przedmiotów nienależących do upadłego. Sporządzanie wniosków i pozwów o wyłączenie z masy rzeczy i praw nienależących do upadłego. Rozwiązywanie kasusów z zakresu wpływu upadłości strony na toczące się postępowania

Uwagi metodyczne

W ramach ćwiczeń dotyczących składu masy upadłości, na tle kasusów, analizie należy poddać problematykę ustawowych wyłączeń z masy upadłości, wyłączeń na podstawie decyzji sędziego-komisarza oraz wyłączeń przedmiotów nienależących do upadłego. Należy Zwrócić uwagę na unormowanie art. 65 p.u.n., ponieważ przepis ten jest podstawą dla rozróżnienia postępowań dotyczących składu masy upadłości oraz innych postępowań dotyczących masy upadłości. Z tego przepisu wynika, że syndyk albo zarządca masy upadłości może odmówić wstąpienia (albo wystąpić) tylko do tych postępowań, które dotyczą składu masy upadłości.

Kazusy związane z wpływem upadłości na postępowania powinny odnosić się do regulacji zawartych w art. 137¹-148 p.u.n. oraz w art. 174 i 180 k.p.c., a także art. 30 § 4 k.p.a.

WYKŁAD NR 3

Temat: Dochodzenie i zaspokojenie wierzytelności i innych roszczeń po ogłoszeniu upadłości (likwidacyjnej i układowej). Status wierzycieli zabezpieczonych w postępowaniu upadłościowym

Uwagi metodyczne

Przy prezentacji obszernej i złożonej problematyki dochodzenia wierzytelności i innych roszczeń po ogłoszeniu upadłości konieczne jest przeprowadzenie rozgraniczenia wierzytelności i roszczeń, z którymi mamy do czynienia w postępowaniu upadłościowym, a następnie w ramach pojęcia wierzytelności dokonanie klasyfikacji rodzaju wierzytelności (wierzycieli) podlegających zaspokojeniu w postępowaniu upadłościowym. Należy podkreślić, że roszczenia o charakterze osobistym (np. o ochronę dóbr osobistych, o ustalenie pochodzenia dziecka itp.) nie są dochodzone w postępowaniu upadłościowym.

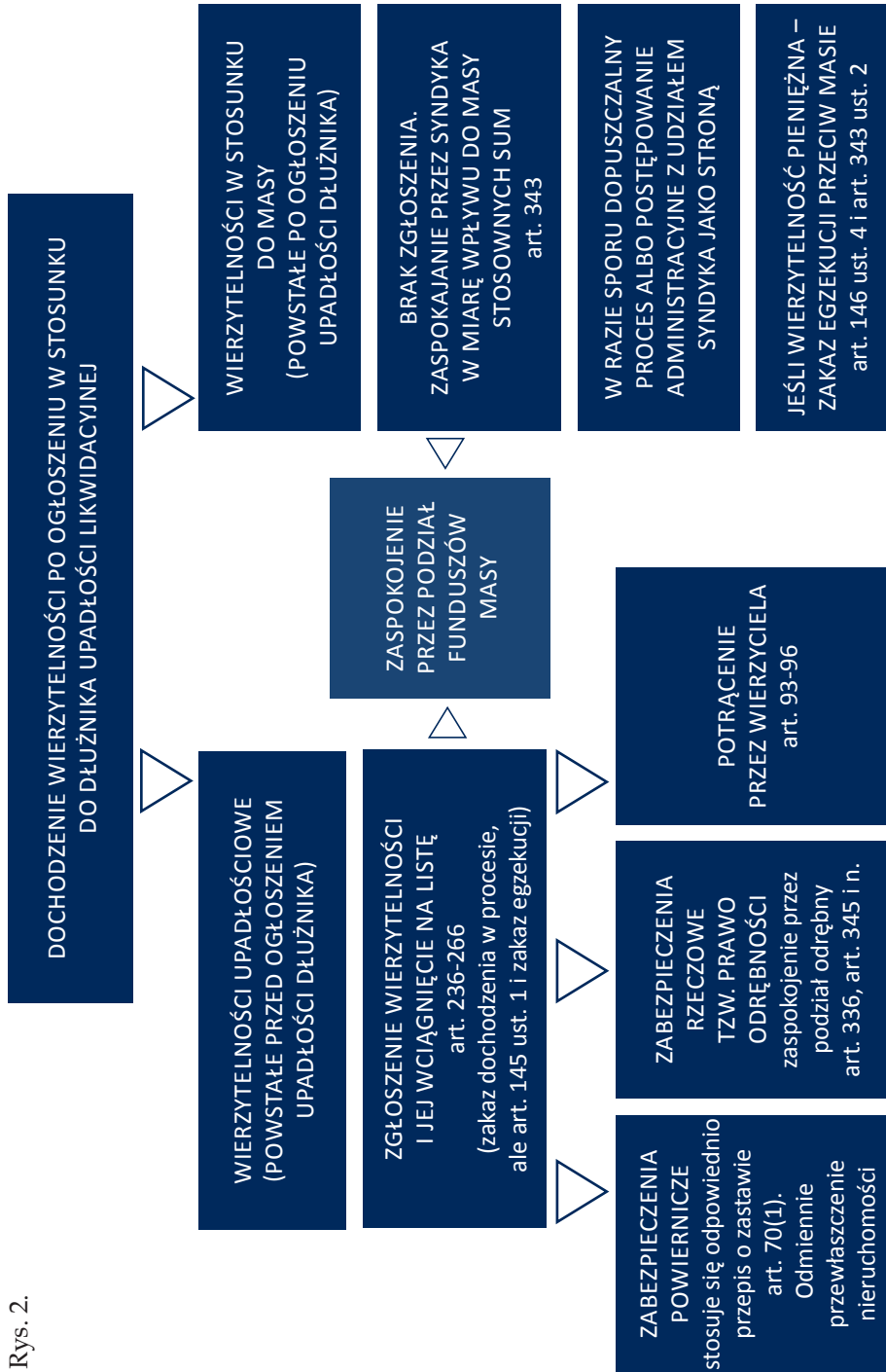
Istnieją zasadnicze różnice, jeśli chodzi o zaspokojenie wierzytelności i roszczeń wynikających z prawa podmiotowych bezwzględnych (np. roszczeń windykacyjnych i negatoryjnych czy służących ochronie własności intelektualnej). Te ostatnie, jeśli dotyczą masy upadłości, dochodzone są bowiem w procesie przeciwko syndykowi, prowadzonym na zasadach ogólnych.

W ramach wierzytelności należy natomiast rozróżnić wierzytelności powstałe przed ogłoszeniem upadłości (tzw. wierzytelności upadłościowe) oraz po tej dacie (tzw. wierzytelności w stosunku do masy upadłości). Tylko pierwsze z nich podlegają zgłoszeniu do masy. Drugie natomiast są dochodzone na zasadach ogólnych, z tym że jeśli mają pieniężny charakter, to w upadłości likwidacyjnej nie mogą być zaspokajane w drodze egzekucji przeciwko masie upadłości (art. 146 ust. p.u.n.).

W przypadku wierzytelności dochodzonych na zasadach ogólnych po ogłoszeniu upadłości należy zwrócić uwagę, że w postępowaniach dotyczących masy upadłości jako strona występuje syndyk albo zarządca masy

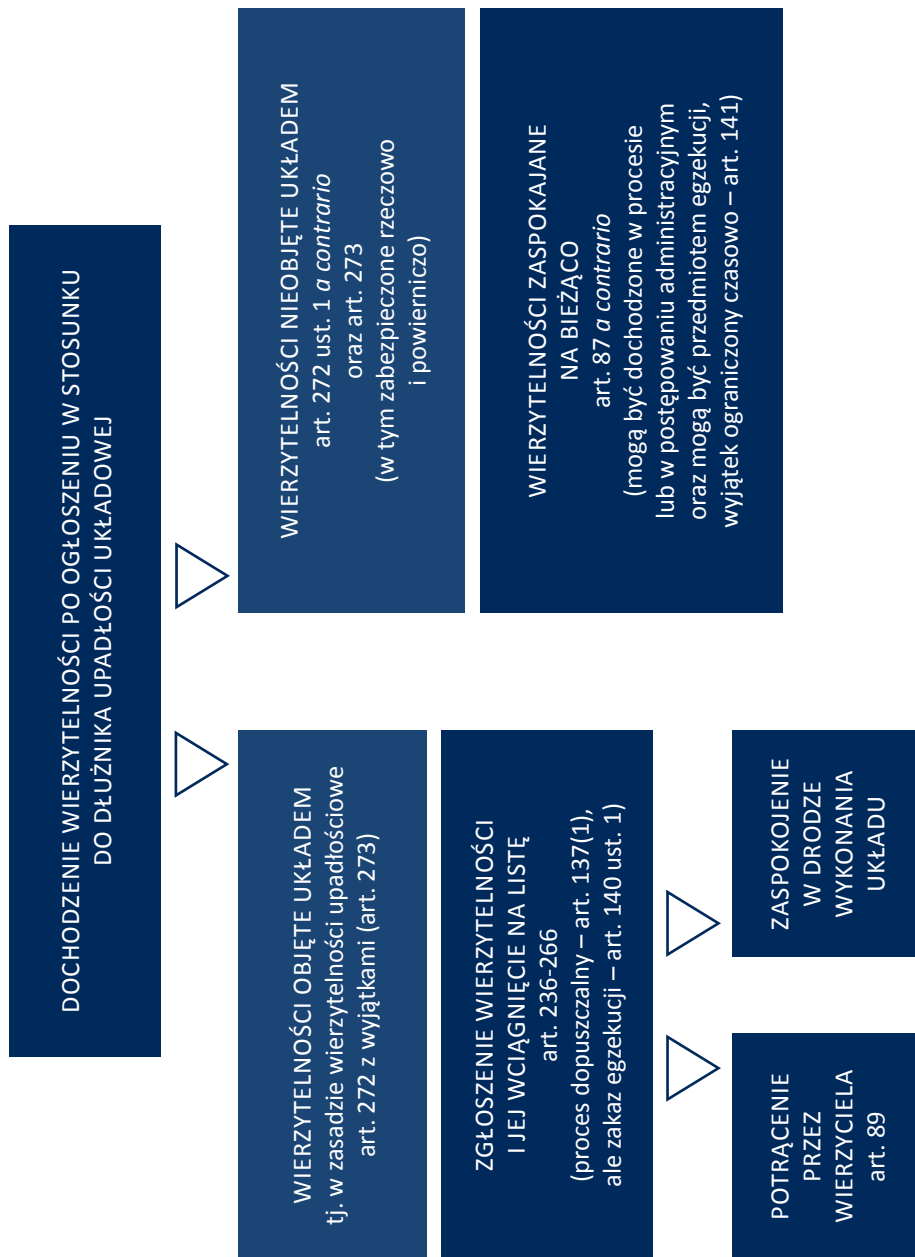
upadłości. Ogłoszenie upadłości nie powoduje zaś podstawienia syndyka albo zarządcy w procesach, które nie dotyczą masy (np. przy roszczeniach ściśle osobistych, a także alimentacyjnych).

Przedstawienie powyższej problematyki w ramach dwugodzinnego wykładu jest możliwe tylko przy wykorzystaniu schematów. Pomocne mogą okazać się rysunki zamieszczone poniżej (rys. 2-7). Przepisy powołane w schematach bez wskazania aktu prawnego oznaczają przepisy ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze.

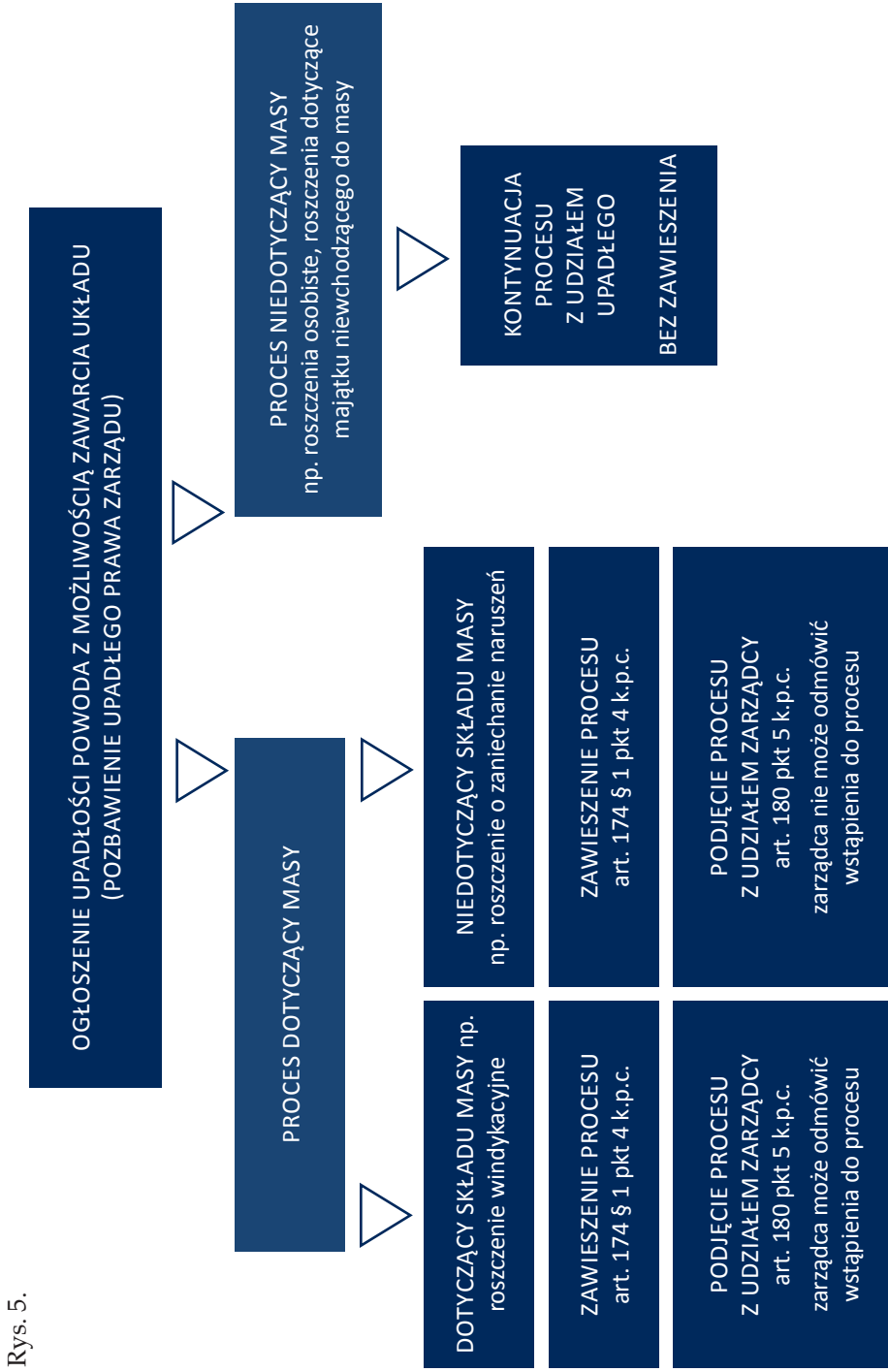
Rys. 2.

Rys. 3.

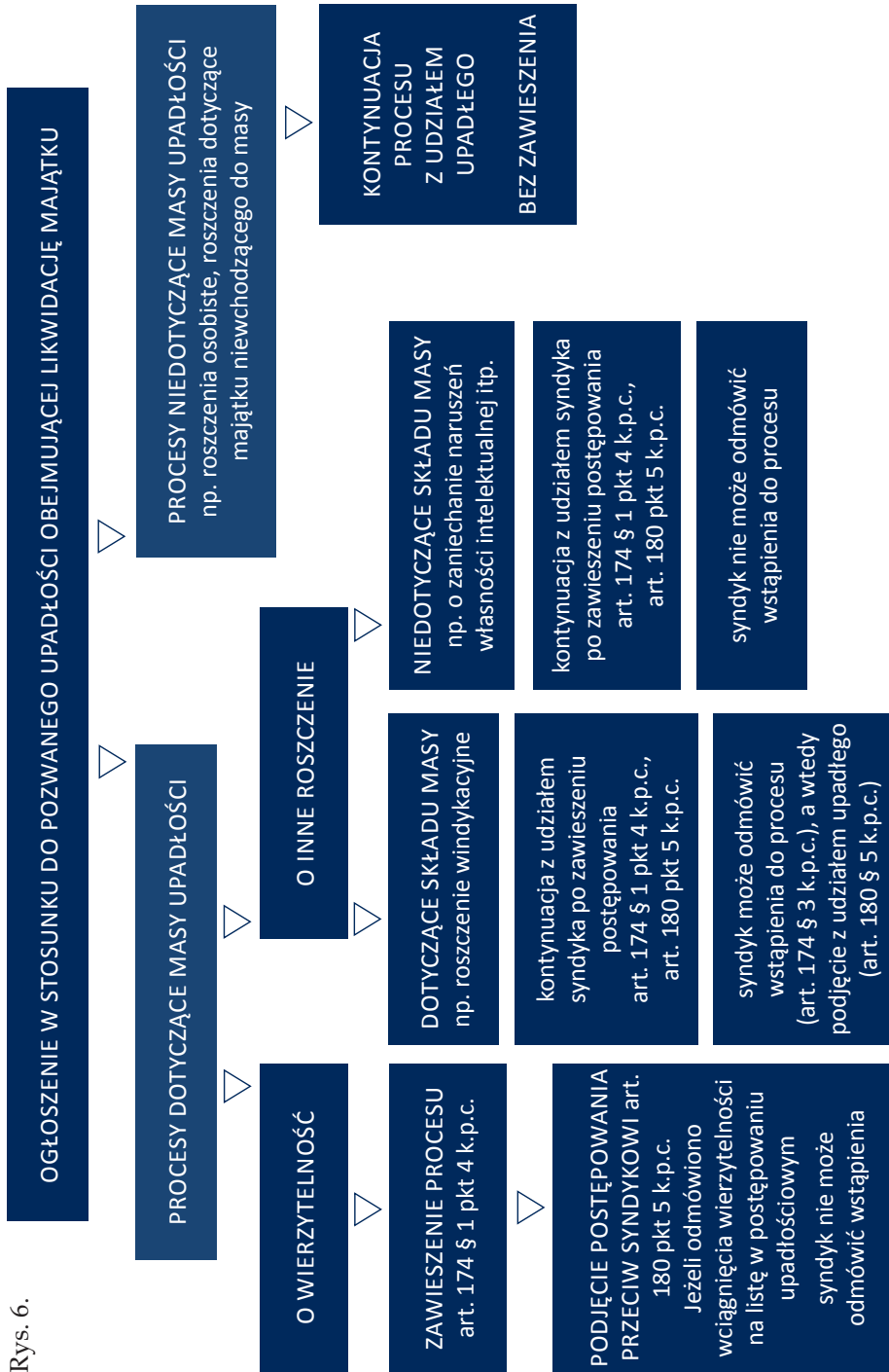

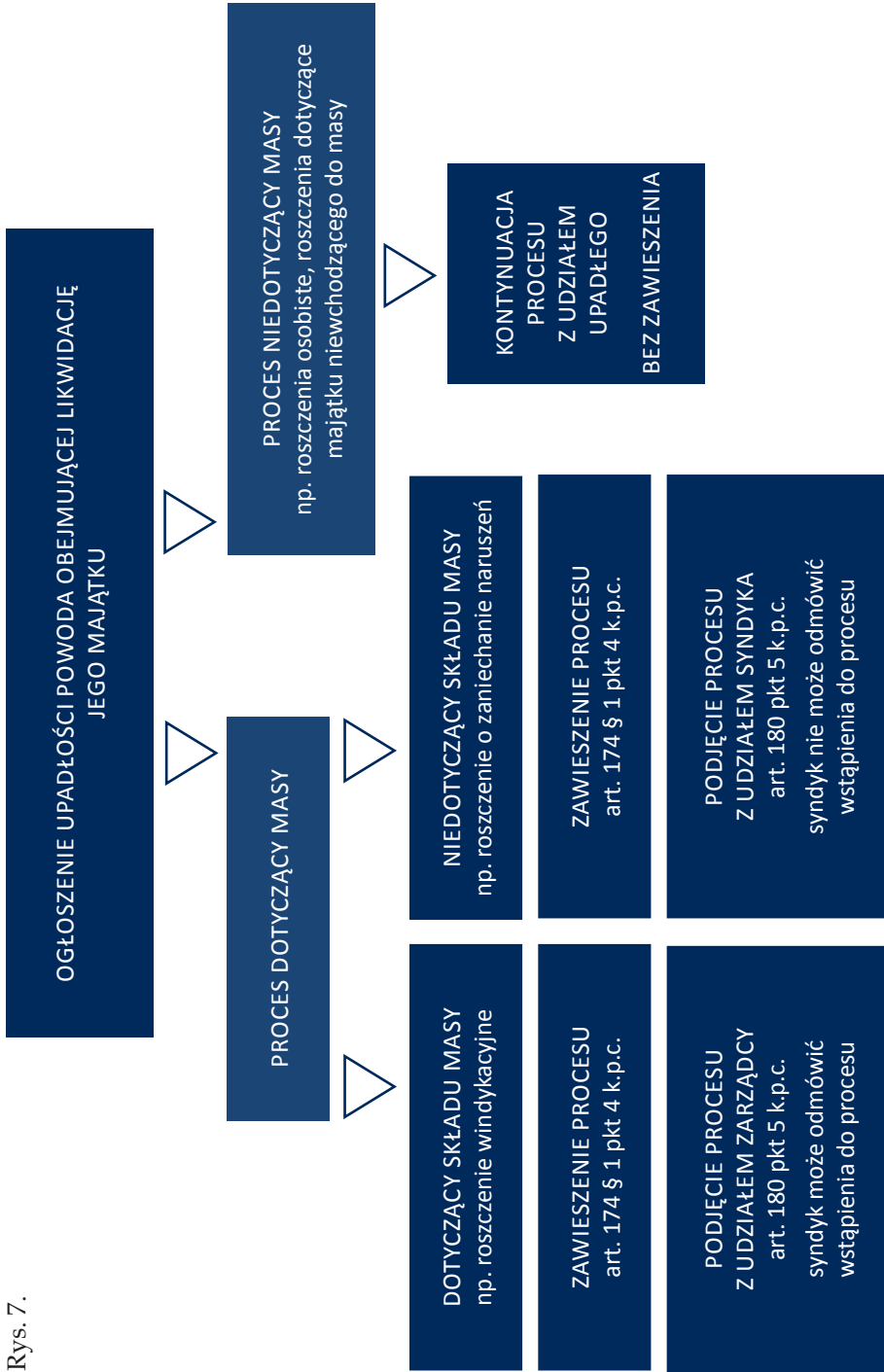

Rys. 5.
66

Rys. 6.

Rys. 7.
68

Przedmiot wykładu

- I. Dochodzenie wierzytelności i innych roszczeń po ogłoszeniu upadłości.
  1. Wierzytelność jako element zobowiązaniowych stosunków prawnych a roszczenie.
  2. Pojęcie wierzyciela w ustawie – Prawo upadłościowe i naprawcze. Należności prywatnoprawne i publicznoprawne w postępowaniu upadłościowym.
  3. Wierzyciel a osoby, którym przysługują roszczenia wynikające z praw podmiotowych bezwzględnych (własność, prawa własności intelektualnej).
  4. Wierzyciel osobisty a wierzyciel zabezpieczony. Rodzaje zabezpieczeń. Osobista i rzeczowa odpowiedzialność upadłego za zobowiązania.
  5. Wierzyciel upadłościowy a wierzyciel masy upadłości.
  6. Wierzytelności objęte i nieobjęte układem w postępowaniu upadłościowym z możliwością zawarcia układu.
- II. Status wierzycieli zabezpieczonych w postępowaniu upadłościowym.
  1. Wierzyciele zabezpieczeni rzeczowo (na przykładzie hipoteki i zastawu) w postępowaniu upadłościowym. Tak zwane prawo odrębności.
  2. Wierzyciele zabezpieczeni przez powierniczą czynność prawną (na przykładzie przewłaszczenia na zabezpieczenie i przelewu wierzytelności dla zabezpieczenia).
  3. Wierzyciele korzystający z osobistych zabezpieczeń wierzytelności (na przykładzie poręczenia osoby trzeciej). Dochodzenie należności od poręczyciela.
- III. Dochodzenie wierzytelności upadłościowych po ogłoszeniu upadłości dłużnika.
  1. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Wierzytelności podlegające zgłoszeniu.
  2. Zgłoszenie wierzytelności a dopuszczalność procesu o wierzytelność upadłościową (w upadłości likwidacyjnej i upadłości układowej). Problematyka zawieszenia postępowania cywilnego na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.
  3. Znaczenie listy wierzytelności i jej zaskarżanie.
  4. Zaspokojenie wierzycieli upadłościowych w upadłości likwidacyjnej przez podział funduszów masy oraz w podziale odrębnym. Problematyka wierzytelności, za które upadły nie odpowiada osobiście.
  5. Porządek zaspokojenia wierzytelności w podziale funduszów masy oraz w podziale odrębnym.

6. Układ jako podstawa zaspokojenia wierzytelności objętych układem w postępowaniu z możliwością zawarcia układu.
  7. Potrącenie jako sposób zaspokojenia wierzytelności upadłościowych.
- IV. Dochodzenie wierzytelności w stosunku do masy upadłości w upadłości likwidacyjnej.
1. Właściwy rodzaj postępowania przeciwko syndykowi (proces, postępowanie administracyjne).
  2. Niedopuszczalność egzekucji wierzytelności pieniężnych w stosunku do masy.
  3. Zaspokojenie wierzytelności upadłościowych w miarę wpływu środków do masy a zaspokojenie w podziale funduszy masy (art. 343 p.u.n.).
- V. Dochodzenie wierzytelności w stosunku do masy upadłości oraz innych wierzytelności nieobjętych układem w upadłości układowej.

Literatura

- R. Adamus, *Radca prawny (adwokat) jako pełnomocnik w postępowaniu upadłościowym i naprawczym*, Radca Prawny 2011, nr 7.
- R. Adamus, *Upadłość a hipoteka na majątku upadłego*, Warszawa 2010.
- R. Adamus, *Upadłość a przewłaszczenia na zabezpieczenie. Komentarz*, Warszawa 2010.
- A. Babiarz-Mikulska, *Wierzyciele w prawie upadłościowym – ogólna charakterystyka i klasyfikacja na gruncie prawa upadłościowego i naprawczego*, Pr. Spółek 2004, nr 7-8.
- P. Bartosiewicz, *Raty leasingowe w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku leasingobiorcy*, M.P.Bank. 2012, nr 5.
- P. Bartosiewicz, *Składanie i zmiana propozycji układowych*, M.P.Bank. 2012, nr 11.
- S. Cieślak, *Charakterystyka pojęć wierzytelności upadłościowej oraz sposobu zaspokojenia wierzytelności upadłościowej*, PPH 1997, nr 12.
- S. Cieślak, *Fundusze masy upadłości. Postępowanie podziałowe. Komentarz*, Warszawa 2004.
- S. Cieślak, *Powiązania wewnętrznyssystemowe w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013.
- P. Feliga, *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013.
- I. Flotyńska, M. Sochajko, *Wymogi formalne zgłoszenia wierzytelności*, Pr. Spółek 2008, nr 5.

- S. Gurgul, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011.
- A. Jakubecki, *Dochodzenie i zaspokojenie należności alimentacyjnych po ogłoszeniu upadłości zobowiązanego*, [w:] *Jus et remedium. Księga jubileuszowa profesora Mieczysława Sawczuka*, pod red. A. Jakubeckiego, J. Strzępki, Warszawa 2010.
- A. Jakubecki, *Majątkowe prawa wspólników handlowych spółek kapitałowych po ogłoszeniu upadłości spółki*, [w:] *Współczesne problemy prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana prof. dr hab. Marii Poźniak-Niedzielskiej*, pod red. A. Kidyby, R. Skubisza, Kraków 2007.
- A. Jakubecki, *Ogłoszenie upadłości strony procesu cywilnego – uwagi a tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego*, PS 2007, nr 7-8.
- A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010.
- P. Janda, *Pojęcie wierzyciela w postępowaniu upadłościowym*, PS 2006, nr 6.
- P. Janda, *Sposoby zaspokajania roszczeń w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego*, Warszawa 2007.
- J. Kos, *Wpływ czynności w postępowaniu o ogłoszenie upadłości i postępowaniu upadłościowym na przerwanie biegu przedawnienia roszczeń*, M.P.Bank. 2013, nr 5.
- M. Medyński, *Zaspokojenie wierzyciela hipotecznego w ramach postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku niewypłacalnego dłużnika*, M.P.Bank. 2013, nr 12.
- M. Pietruszyńska, *Skutki niedostatecznego zabezpieczenia roszczeń banku w kontekście możliwości prowadzenia egzekucji w stosunku do upadłego dłużnika*, M.P.Bank. 2013, nr 3.
- T. Spyra, *Umowa kredytu zabezpieczona przewłaszczeniem na zabezpieczenie w upadłości układowej*, PPH 2007, nr 8.
- A. Tomanek, *Ustalenie wierzytelności pracowniczych w postępowaniu upadłościowym*, PiZS 2004, nr 8.
- A. Witosz, *Restrukturyzacja spółek handlowych jako propozycje układowe w upadłości z możliwością zawarcia układu spółek handlowych*, Pr. Spółek 2003, nr 11.
- A. Witosz, *Spółka w upadłości układowej*, Warszawa 2008.
- A. Witosz (red.), *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Z. Woźniak, *Podział sum uzyskanych ze zbycia rzeczy obciążonych rzeczowo w postępowaniu upadłościowym*, PPH 2005, nr 3.
- F. Zedler, *Wpływ ogłoszenia upadłości spółki kapitałowej na umowę pożyczki udzielonej upadłej spółce przez wspólnika albo akcjonariusza*, [w:] *Prawo prywat-*

ne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu, Poznań 2005.

P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2012.

Orzecznictwo SN

Uchwała SN z 2 marca 2005 r., III CZP 98/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 21 – *Na zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przysługuje zażalenie.*

Uchwała SN z 7 czerwca 2006 r., III CZP 34/06, OSNC 2007, nr 4, poz. 50 – *Do kosztów związanych ze sprzedażą – w rozumieniu art. 345 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) – obciążonego hipoteką prawa użytkowania wieczystego i związanego z nim prawa własności budynków i innych urządzeń nie należą wydatki z tytułu opłaty za użytkowanie wieczyste nieruchomości gruntowej, podatku od nieruchomości, ubezpieczenia mienia oraz ochrony nieruchomości.*

Uchwała SN z 29 listopada 2006 r., III CZP 90/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 110 – 1. *Na listach wierzycieli sporządzanych na podstawie art. 278 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) umieszcza się tylko tych wierzycieli wymienionych w art. 273 ust. 2 tej ustawy, którzy wyrazili zgodę na objęcie układem przysługujących im wierzytelności.*

2. *Układ zostaje przyjęty, jeżeli wypowie się za nim większość głosujących wierzycieli z każdej z list wierzycieli obejmujących kategorie interesów wierzycieli, którzy mają łącznie nie mniej niż dwie trzecie sumy wierzytelności ze wszystkich list wierzycieli obejmujących poszczególne kategorie ich interesów.*

Uchwała SN z 23 stycznia 2007 r., III CZP 125/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 162 – *Dopuszczalne jest zgłoszenie zarzutu potrącenia przez wierzyciela upadłego w procesie wytoczonym przeciwko niemu przez syndyka masy upadłości w sytuacji, gdy przedstawiona do potrącenia wierzytelność została przed wytoczeniem powództwa zgłoszona w postępowaniu upadłościowym wraz z zarzutem potrącenia z wierzytelnością aktualnie dochodzoną przez syndyka.*

Wyrok SN z 24 kwietnia 2007 r., I PK 281/06, LEX nr 469998 – 1. *Przepis art. 342 ust. 1 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze zalicza się do wierzytelności i należności podlegających zaspokojeniu z funduszu masy upadłości „należności ze stosunku pracy”, jednakże nie precyzuje, co należy rozumieć pod tym określeniem. Niewątpliwie pojęcie to nie obejmuje należności wynikających z innego stosunku prawnego niż stosunek pracy (np. ze stosunków cywilnoprawnych: zlecenia, umowy o dzieło). Ustalając zakres owych należności, należy mieć na uwadze treść art. 238 powołanej ustawy, w świetle którego przepisy dotyczące*

roszczeń pracowniczych stosuje się odpowiednio do roszczeń Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych o zwrot z masy świadczeń Funduszu wypłaconych pracownikom upadłego. Pojęcie „należności ze stosunku pracy” należy rozumieć w taki sam sposób, w jaki ujmuje tę kwestię (roszczeń pracowniczych) ustawa z 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy – w art. 6, jak również obecnie obowiązująca ustawa z 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy – w art. 12.

2. Pobieranie zasiłku chorobowego po ustaniu stosunku pracy nie jest „substytutem wynagrodzenia za pracę za okres wypowiedzenia”. W sytuacji, w której w momencie rozwiązania stosunku pracy pracownik nie spełnia warunku nabycia prawa do emerytury w postaci osiągnięcia odpowiedniego wieku, pobieranie zasiłku chorobowego nie ma żadnego związku z nabyciem prawa do emerytury, które następuje wprawdzie w pewnym związku czasowym z rozwiązaniem stosunku pracy, ale jest to związek całkowicie przypadkowy. Taki przypadkowy związek czasowy między ustaniem stosunku pracy a nabyciem prawa do emerytury nie może być potraktowany jako „przejście na emeryturę” w rozumieniu art. 92[1] k.p.

Uchwała SN z 23 października 2007 r., III CZP 91/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 124 – 1. Wierzytelność zabezpieczona hipoteką jest w postępowaniu upadłościowym uwzględniana na liście wierzytelności z urzędu także wtedy, gdy wierzyciel nie jest wierzycielem osobistym upadłego.

2. Odsetki od wierzytelności zabezpieczonych hipoteką podlegają zaspokojeniu z przedmiotu zabezpieczenia za okres dwóch lat przed przeniesieniem tego prawa na nabywcę.

Uchwała SN z 19 listopada 2008 r., III CZP 114/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 137 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest legitymowany czynnie do zgłaszania w postępowaniu upadłościowym wierzytelności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Wyrok SN z 16 stycznia 2009 r., III CSK 244/08, LEX nr 523687 – 1. Podstawienie procesowe syndyka w miejsce upadłego jest podstawieniem bezwzględny, przy którym legitymację procesową ma tylko podmiot podstawiony. Podstawienie syndyka odnosi się tylko do postępowań dotyczących masy upadłości.

2. Postępowanie dotyczy masy upadłości, jeżeli jego wynik mógłby mieć wpływ na stan masy upadłości i możliwość zaspokojenia się z niej. Do postępowań tych zalicza się postępowania, w których upadłemu przypada rola powoda, jak i pozwanego, bez różnicy czy chodzi w nich o pozycje czynne czy bierne masy upadłości, jak też bez różnicy, czy sprawa jest sprawą o świadczenie, ukształtowanie lub ustalenie.

3. Nie dotyczą masy upadłości postępowania w sprawach o roszczenia niemajątkowe (np. w sprawach o prawa stanu, ochronę dóbr osobistych) oraz o roszczenia majątkowe niepodlegające zaspokojeniu z masy ze względu na swój charakter (rosz-

czenia o zaniechanie wynikające z praw bezwzględnych) w sprawach o alimenty (art. 145 ust. 2 pr.u.n.), w sprawach dotyczących mienia niewchodzącego do masy upadłości (art. 63-67 pr.up.n.).

4. Proces cywilny o wierzytelności upadłościowe jest co do zasady niedopuszczalny, z wyjątkiem sytuacji określonej w art. 145 ust. 1 pr.u.n., gdy postępowanie sądowe zostało wszczęte przed ogłoszeniem upadłości pozwanego, a w postępowaniu upadłościowym odmówiono ich umieszczenia na liście wierzytelności. W takim przypadku wierzytelność może być dochodzona przeciwko upadłemu po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego (art. 263 pr.u.n.). Wierzyciel, który przed ogłoszeniem upadłości dłużnika nie wszczął procesu o wierzytelność podlegającą umieszczeniu na liście wierzytelności, po ogłoszeniu upadłości nie może już wytoczyć o nią powództwa, chyba że chodzi o wierzytelność powstałą po ogłoszeniu upadłości (wierzytelność w stosunku do masy upadłości) wynikająca z czynności dokonanych przez syndyka albo ze stosunków prawnych powstałych jeszcze przed ogłoszeniem upadłości, w które jednak wstąpił upadły.

5. Uprawnienie do wystąpienia do sądu z żądaniem wydania orzeczenia kształtującego zobowiązanie, ze swej istoty nienależące do kategorii wierzytelności, o których jest mowa w art. 236 ust. 1 pr.up.n. nie podlega zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym.

Uchwała SN z 23 kwietnia 2009 r., III CZP 36/08, OSNC 2009, nr 6, poz. 80 – Składki na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych są daninami publicznymi w rozumieniu art. 342 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) i podlegają zaspokojeniu w kategorii drugiej.

Uchwała SN z 22 października 2009 r., III CZP 73/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 65 – 1. Należności podatkowe wynikające z działalności gospodarczej prowadzonej przez upadłego po ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu, po zmianie sposobu prowadzenia postępowania na upadłość obejmującą likwidację majątku, stanowią koszty postępowania upadłościowego.

2. Ostateczne wynagrodzenie syndyka ustalone przed zatwierdzeniem ostatecznego planu podziału funduszków masy może podlegać stosunkowemu zaspokojeniu, jeżeli nie zostało zaspokojone w sposób określony w art. 343 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.).

Uchwała SN z 22 października 2009 r., III CZP 73/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 65 – 1. Należności podatkowe wynikające z działalności gospodarczej prowadzonej przez upadłego po ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu, po zmianie sposobu prowadzenia postępowania na upadłość obejmującą likwidację majątku, stanowią koszty postępowania upadłościowego.

2. Ostateczne wynagrodzenie syndyka ustalone przed zatwierdzeniem ostatecznego planu podziału funduszków masy może podlegać stosunkowemu zaspokojeniu,

jeżeli nie zostało zaspokojone w sposób określony w art. 343 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.).

Wyrok SN z 15 stycznia 2010 r., I CSK 166/09, OSNC 2010, nr 9, poz. 122 – Zgłoszenie sędziemu-komisarzowi przez wierzyciela upadłego wierzytelności wynikającej z umowy przerywa bieg przedawnienia nie tylko roszczenia o wykonanie umowy, ale i roszczeń o odszkodowanie za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy.

Wyrok SN z 22 marca 2012 r., V CSK 95/11, LEX nr 1254743 – 1. Relacje między Kodeksem cywilnym a prawem upadłościowym i naprawczym mają charakter komplementarny, a nie odpowiadający *lex generalis – lex specialis*. Potrącenie w upadłości musi odpowiadać wszystkim warunkom określonym w przepisach Kodeksu cywilnego i pociąga przewidziane nim następstwa. Przepisy prawa upadłościowego i naprawczego przewidują pewne odstępstwa, niemniej przepisy obu ustaw mają charakter bezwzględnie obowiązujący (*ius cogens*).

2. Jeżeli postępowanie sądowe dotyczące spornej wierzytelności jest prowadzone z powództwa upadłego przeciwko osobie, będącej jednocześnie jego wierzycielem możliwe jest dokonanie w jego toku przez pozwanego potrącenia (z ograniczeniami wynikającymi z układu) lub powołanie zarzutu wynikającego z wcześniejszego potrącenia i umorzenia zobowiązania.

3. Wszelkie ograniczenia w dochodzeniu roszczeń przez wierzyciela upadłego oraz ograniczenia materialno-prawnych skutków oświadczenia woli o potrąceniu, jako środka obrony w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu, muszą wynikać z wyraźnych przepisów rangi ustawowej. W odniesieniu do postępowania upadłościowego likwidacyjnego, co do wierzytelności zgłoszonych, odnośnie których nastąpiła odmowa uznania, przewidziane są one w art. 263 p.u.n.

Uchwała SN z 20 lutego 2013 r., III CZP 96/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 87 – Zawarcie układu nie pozbawia wierzyciela roszczenia o zapłatę pozostających poza układem odsetek za opóźnienie w zapłacie wierzytelności objętej układem za okres po ogłoszeniu upadłości.

Wyrok SN z 15 marca 2013 r., V CSK 416/12, LEX nr 1331381 – 1. Przyjęcie i zatwierdzenie układu nie ma wpływu na samo istnienie objętej nim wierzytelności, lecz wyznacza granice jej egzekwowalności lub inne sposoby zaspokojenia, obowiązujące tak długo, jak długo zatwierdzony układ wiąże oraz pod warunkiem że zostanie wykonany. Uchylenie układu uchyla powyższe skutki jego zawarcia i sprawia, że objęta nim wierzytelność staje się wierzytelnością egzekwowalną w jej pierwotnej wysokości lub też podlegającą zaspokojeniu w sposób zgodny z treścią pierwotnego zobowiązania dłużnika. Nie sposób jest przyjąć, że postanowienie o uchyleniu układu kreuje wierzytelności, które nie istniały już wcześniej, bo nie jest ono przyczyną ich powstania, nie wynika z niego ich charakter ani też wysokość. Wydanie takiego postanowienia niweczy jedynie skutki wynikające z zawarte-

go uprzednio układu i pozwala wierzycielom na powrót dochodzić ich wierzytelności w takiej wysokości, w jakiej już poprzednio istniały i zgodnie z ich charakterem wyznaczonym zdarzeniami, w związku z którymi powstały.

2. Wierzytelność objęta układem (art. 272 ust. 1 p.u.n.) polegającym na zmniejszeniu sumy długów (art. 270 ust. 1 pkt 3 p.u.n.) nie jest – w części objętej redukcją i w okresie od zatwierdzenia układu do wydania postanowienia stwierdzającego jego wykonanie lub postanowienia uchylającego układ – wierzytelnością przysługą w rozumieniu art. 530 k.c. Póki układ jest skuteczny, wierzyciel objętej nim wierzytelności nie może jej egzekwować w części objętej redukcją, a stwierdzenie wykonania układu utrwala ten skutek. Uchylenie układu pozwala wierzycielowi na dochodzenie od dłużnika wierzytelności w takiej wysokości, w jakiej przysługuje mu ona na podstawie stosunku prawnego z dłużnikiem i na jej zaspokojenie zgodnie z treścią tego stosunku. Dłużnik i osoba trzecia, która po zatwierdzeniu układu dokonuje z nim czynności prawnej powodującej uszczuplenie majątku uniemożliwiający wykonanie zatwierdzonego układu musi uwzględniać okoliczność, że z przedmiotu takiej czynności, wobec niewykonania układu, wierzyciele będą żądać zaspokojenia takich wierzytelności, jakie im w stosunku do dłużnika rzeczywiście przysługiwały.

Wyrok SN z 12 kwietnia 2013 r., IV CSK 591/12, LEX nr 1324324 – Przyjęcie i zatwierdzenie układu nie ma wpływu na samo istnienie objętej nim wierzytelności, lecz wyznacza granice jej egzekwowalności lub inne sposoby zaspokojenia, obowiązujące tak długo, jak długo zatwierdzony układ wiąże oraz pod warunkiem że zostanie wykonany. Uchylenie układu uchyla powyższe skutki jego zawarcia i sprawia, że objęta nim wierzytelność staje się wierzytelnością egzekwowalną w jej pierwotnej wysokości lub też podlegającą zaspokojeniu w sposób zgodny z treścią pierwotnego zobowiązania dłużnika.

Wyrok SN z 21 sierpnia 2013 r., II CSK 707/12, LEX nr 1375150 – 1. Syndyk masy upadłości jest organem postępowania na etapie właściwego postępowania upadłościowego. Szczególne wymogi stawiane przed kandydatami na syndyka i wymóg posiadania licencji (art. 157 ust. 1 p.u.n.), znaczna samodzielność oraz status prawny oznaczają, że w zakresie wykonywanych obowiązków powinien on być traktowany jako profesjonalista. Pojęcie „jest obowiązany podejmować działania z należytą starannością”, zawarte w dyspozycji art. 179 p.u.n., winno być zatem wykładane z uwzględnieniem wskazanych okoliczności jako „ze starannością wyższą od przeciętnej”, nade wszystko zaś z działaniami pozostającymi w zgodzie z przepisami prawa. W związku z tym, że syndyka nie łączy stosunek umowny z upadłym, wierzycielami upadłego, osobami trzecimi (poza wyjątkami) jego odpowiedzialność nie jest oparta na reżimie kontraktowym, tylko deliktowym, w którym wyrządzenie szkody stanowi samoistną podstawę jej naprawienia, o ile wyrządzona została na skutek nienależytego wykonania obowiązków (art. 160 ust. 3 p.u.n.).

2. Zasada pełnej i osobistej odpowiedzialności syndyka, wprost statuowanej przepisem art. 160 ust. 3 p.u.n., wyklucza przyjęcie, że szkoda osoby trzeciej może być

ograniczona do wysokości świadczenia wzajemnego uzyskanego tytułem ceny w zamian za zbycie mienia podlegającego wyłączeniu, a jej dalej idące roszczenie wobec syndyka nie powstaje. Świadczenie powyższe jest jedynie ekwiwalentem bezpodstawnie uzyskanym przez masę upadłości, podlegającym zwrotowi na podstawie art. 71 ust. 2 p.u.n., a wydając go syndyk działa w jej imieniu, a nie własnym. Podstawą prawną obowiązku odszkodowawczego, ciążącego samodzielnie na syndyku jest powołany przepis art. 160 ust. 3 p.u.n. w zw. z art. 363 § 1 k.c. Otrzymana kwota podlega jednak, na podstawie art. 361 § 2 k.c., uwzględnieniu przy ustalaniu zakresu prawnie istotnego uszczerbku w mieniu poszkodowanego (*compensatio lucri cum damno*). Celem tej konstrukcji jest zapewnienie funkcji kompensacyjnej odszkodowania i uniknięcie wzbogacenia poszkodowanego.

Orzecznictwo sądów powszechnych

Wyrok SA w Warszawie z 31 stycznia 2005 r., I ACa 687/04, OSA 2006, nr 7, poz. 2 – 1. Przepis art. 204 Prawa upadłościowego wymienia kolejność zaspokajania należności z masy upadłości, a z kolei art. 205 stanowi, iż należności pierwszej i drugiej kategorii będą zaspokajane przez syndyka w miarę wpływania sum do masy, a o ile w ten sposób nie będą uiszczone, zaspokojone zostaną w drodze podziału. Skoro przepis art. 205 Prawa upadłościowego dotyczy sposobu uprzywilejowanego zaspokajania należności pierwszej i drugiej kategorii (tj. poza postępowaniem związanym z podziałem), to w połączeniu w istotą postępowania upadłościowego, prowadzi to do wniosku, że wyłączone jest odrębne postępowanie egzekucyjne dotyczące tych należności. Możliwość prowadzenia odrębnego postępowania egzekucyjnego oznaczałaby bowiem, że zaspokojenie tych należności następowałoby przez ich wyegzekwowanie, a więc w sposób sprzeczny z art. 205 Prawa upadłościowego. Postępowanie upadłościowe jest zaś jedynym postępowaniem normującym dochodzenie roszczeń przeciwko upadłemu. Nie można prowadzić egzekucji w egzekucji. Skoro z mocy art. 63 § 1 Prawa upadłościowego niedopuszczalne jest kontynuowanie egzekucji po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości, gdyż postępowanie podlega umorzeniu z mocy prawa, to nie może budzić wątpliwości, że niedopuszczalne jest także wszczęcie egzekucji po ogłoszeniu upadłości.

2. Na gruncie nowego Prawa upadłościowego i naprawczego obowiązującego od dnia 1 października 2003 r. (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) kwestia prymatu postępowania upadłościowego nad egzekucyjnym została rozstrzygnięta w sposób jednoznaczny. Zgodnie bowiem z art. 146 ust. 4 tego Prawa, w czasie postępowania upadłościowego niedopuszczalne jest wszczęcie postępowań egzekucyjnych z masy upadłości przeciwko upadłemu, a orzeczenie zasądzające świadczenie od upadłego, wydane po ogłoszeniu upadłości, podlega wykonaniu według przepisów tej ustawy. Wprowadzenie do nowego prawa powyższego rozwiązania, przyjętego wcześniej w doktrynie i orzecznictwie na gruncie poprzednio obowiązującego sta-

nu prawnego nieregulującego tej kwestii wprost, stanowi niewątpliwie potwierdzenie jego słuszności.

Wyrok SA w Warszawie z 6 września 2005 r., VI ACa 366/05, OSA 2006, nr 5, poz. 15 – 1. *Sposób doręczenia wezwania do wykupu weksla nie ma wpływu na skuteczność tego wezwania. Wezwanie do zapłaty z pominięciem dłużnika głównego nie ma natomiast znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy wobec treści art. 47 Prawa wekslowego i w świetle istoty odpowiedzialności solidarnej dłużników.*

2. *Zawarty przez dłużnika głównego układ nie ma żadnego wpływu na zobowiązanie poręczyciela. Układ, będący w znacznej mierze wynikiem dobrej woli wierzyciela, stanowi rezygnację z jego uprawnień jedynie w stosunku do dłużnika, nie narusza natomiast jego praw w stosunku do poręczyciela, ani nawet do dłużnika.*

Wyrok SA w Szczecinie z 24 maja 2006 r., I ACa 45/06, LEX nr 279969 – *Pod użytym w art. 291 i 292 ust. 1 p.u.n., pojęciem „układ nie narusza praw wierzyciela” rozumieć należy uprawnienie wierzyciela do dochodzenia wierzytelności w stosunku do dłużnika hipotecznego w pełnej wysokości, wyabstrahowanej od faktu zawarcia układu i jego warunków. W innym bowiem przypadku całkowicie zbędny byłby przepis art. 292 ust. 2 p.u.n. Zastosowanie art. 291 p.u.n. determinuje chwila ustanowienia hipoteki – decydujące jest w tym zakresie to, czy w tej dacie nieruchomości obciążona tym prawem stanowiła własność dłużnika układowego, czy też osoby trzeciej. W tym kontekście, fakt późniejszego przejścia własności nieruchomości obciążonej hipoteką na jakąkolwiek inną osobę oznacza wyłącznie tyle – w świetle art. 65 ustawy o księgach wieczystych i hipotece – że nabywca staje się osobą odpowiedzialną w tożsamym jak jego poprzednik zakresie. Nie ma przy tym żadnego znaczenia to, że w konsekwencji dokonanych czynności, przymiot dłużnika osobistego i rzeczowego skupił się w jednej osobie.*

Wyrok SA w Szczecinie z 19 grudnia 2012 r., I ACa 461/12, LEX nr 1281048 – *Określenie „wierzytelność w stosunku do masy upadłości” jest tylko skrótem myślowym, bowiem masa upadłości nie jest podmiotem prawa, nie może być więc dłużnikiem. Zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym nie podlegają wierzytelności w stosunku do masy upadłości. Nie podlegają one ustaleniu w trybie postępowania upadłościowego, tzn. nie są umieszczane na liście wierzytelności, nawet gdyby miały być zaspokojone w ramach planu podziału funduszków masy (art. 343 ust. 1 p.u.n.; w tym celu powinny być one natomiast umieszczone w planie podziału funduszków masy). Chodzi o wierzytelności wynikające w zasadzie z czynności syndyka, których istnienie i wysokość powinna być mu znana. Jeżeli jednak istnienie lub wysokość wierzytelności okaże się między stronami sporna, to jej dochodzenie odbywa się w trybie odpowiedniego powództwa wytoczonego przeciwko albo przez masę upadłości (syndyka). Wierzytelność w stosunku do masy*

(także jeżeli została stwierdzona orzeczeniem właściwego organu) jest zaspokajana w trybie art. 343 p.u.n.

Orzecznictwo sądów administracyjnych

Wyrok NSA w Warszawie z 20 czerwca 2004 r., FSK 213/04, PP 2004, nr 11, poz. 60 – *Po ogłoszeniu upadłości organy podatkowe tracą uprawnienie do korzystania z instytucji zaliczenia nadpłaty na poczet zaległości podatkowych (powstałych przed ogłoszeniem upadłości) w trybie określonym w przepisie art. 75 o.p. i zaległości te powinny być realizowane oraz podlegać regułom zaspokojenia wierzytelności publicznoprawnych wyznaczonych przepisami prawa upadłościowego, a w szczególności przy zachowaniu kolejności wyznaczonej przepisami art. 204 rozporządzenia Prezydenta RP z 1934 r. – Prawo upadłościowe. Przepisy prawa upadłościowego mają zatem charakter szczególny w stosunku do przepisów ustawy z 1997 r. – Ordynacja podatkowa.*

Wyrok NSA w Warszawie z 26 września 2007 r., II FSK 1078/07, LEX nr 377509 – 1. Art. 230 ust. 3 pkt 4 Prawa upadłościowego i naprawczego nie stanowi o kosztach likwidacji majątku upadłego, a więc w jego obszarze kosztem postępowania upadłościowego będą podatki i inne daniny publiczne należne za okres po ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego, niezależnie od tego, czy powstały one z tytułu opodatkowania konkretnych czynności rzeczonych likwidacji.

2. Jeżeli syndyk, działając w charakterze płatnika, nie wykona w terminie zgodnym z prawem obowiązku obliczenia, pobrania i odprowadzenia zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, na podstawie art. 51 § 2 i 3 Ordynacji podatkowej powstanie z tego tytułu zaległość podatkowa, obciążająca syndyka w obszarze prowadzonego przez niego postępowania upadłościowego. We wskazanym w art. 230 ust. 3 pkt 4 Prawa upadłościowego i naprawczego przypadku postępowania obejmującego likwidację majątku upadłego, zaległość ta stanowić będzie koszt postępowania upadłościowego.

3. Brak jest dostatecznego uzasadnienia, aby podatki należące do pierwszej i drugiej kategorii kolejności zaspokajania wierzycieli realizowane były wspólnie z odsetkami od nich, które art. 324 ust. 1 pkt 4 Prawa upadłościowego i naprawczego zalicza do kategorii czwartej.

Wyrok WSA w Poznaniu z 7 marca 2008 r., I SA/Po 76/08, LEX nr 452908 – *Brak jest dostatecznego uzasadnienia, aby podatki należące do pierwszej i drugiej kategorii kolejności zaspokajania wierzycieli realizowane były wspólnie z odsetkami od nich, które art. 324 ust. 1 pkt 4 Prawa upadłościowego i naprawczego zalicza do kategorii czwartej. Na podstawie bowiem wymienionego przepisu Prawa upadłościowego odsetki, pomimo ich charakteru ubocznego i pochodnego*

względem wiarygodności głównej, nie dzielą losu tej należności, albowiem z jednoznacznie wyrażonej woli ustawodawcy zaliczone zostały do innej, odrębnej kategorii zaspokojenia, niższej, a więc gorszej od tej, w której ma być zaspokojona wiarygodność. Zaakceptowanie stanowiska przeciwnego oznaczałoby nieuzasadnione pominięcie całego normatywnego obszaru Prawa upadłościowego, dotyczącego kolejności zaspokajania wierzycieli, oraz bezpodstawne przyznanie charakteru i mocy unormowania w tym przedmiocie przepisowi prawnemu art. 55 § 2 Ordynacji podatkowej, którego treść w przywołanym zakresie nie tworzy regulacji prawnej i do Prawa upadłościowego w żaden sposób się nie odwołuje.

Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 1 kwietnia 2008 r., I SA/Go 866/07, LEX nr 476746 — *Po ogłoszeniu upadłości postępowanie podatkowe dotyczące zobowiązań podatkowych upadłego powstałych przed ogłoszeniem upadłości nie może się toczyć i powinno zostać zawieszona do czasu gdy zostanie rozstrzygnięte w toku postępowania upadłościowego czy wiarygodności będące przedmiotem postępowania zostaną umieszczone na liście wiarygodności. Postępowanie to będzie mogło zostać podjęte z udziałem syndyka wówczas, gdy w postępowaniu upadłościowym wiarygodności podatkowe po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostaną umieszczone na liście wiarygodności.*

Wyrok NSA w Warszawie z 5 czerwca 2008 r., I FSK 760/07, LEX nr 468861 — 1. *Prawo upadłościowe można uznać za unormowanie szczególne w stosunku do prawa podatkowego w zakresie, w jakim reguluje zaspokojenie (zrealizowanie) należności podatkowych, a nie ich określenie lub ustalenie.*

2. *Umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie jest czynnością kausalną, gdzie przyczyną przysporzenia jest nie chęć nabycia przez wierzyciela własności przewłaszczonego przedmiotu, a jedynie zabezpieczenie przysługującej mu wiarygodności (causa cavendi – w celu zabezpieczenia). Określenie sposobu zaspokojenia się wierzyciela z przewłaszczonej rzeczy oraz warunki dokonania tej czynności nie należą do przedmiotowo istotnych elementów umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie. Jednakże określenie takie może być zawarte w umowie i wówczas wiąże strony. Jeżeli umowa nie określa warunków zaspokojenia się wierzyciela z zabezpieczonej rzeczy, wówczas wierzyciel może zaspokoić się wedle swojego uznania, tj. w każdy sposób, który nie jest sprzeczny z treścią łączącego strony stosunku prawnego, ustawą lub zasadami współżycia społecznego. [...]*

Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 29 lipca 2008 r., I SA/Go 52/08, LEX nr 497334 — *Prawo upadłościowe niewątpliwie zawiera szereg legis specialis, co odczytywane jest jako uprzywilejowanie w jego stosowaniu. Taki status dotyczy zwłaszcza regulacji, które stanowią wyjątki od ogólnych zasad postępowania rozpoznawczego, czy egzekucyjnego. Jeśli chodzi o zawieszenie postępowania egzekucyjnego jest ono regulowane art. 146 p.u.n. i dotyczy zarówno egzekucji sądowej, jak i administracyjnej. Natomiast w fazie rozpoznawczej przewidziane*

jest w przepisach k.p.c. (art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.), a w przepisach dotyczących postępowania sędowo-administracyjnego w art. 124 § 1 pkt 4 p.p.s.a.

Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 4 września 2008 r., I SA/Go 62/08, LEX nr 480296 — 1. Nie można uznać za zagadnienie wstępne umieszczenia danej wierzytelności na liście w postępowaniu upadłościowym.

2. Przepisy prawa upadłościowego i naprawczego zawierające uregulowania szczególne, także w zakresie, w jakim dotyczą zaspokojenia należności podatkowych lub celnych, nie nakazują zawieszenia postępowania administracyjnego prowadzącego do wydania decyzji określającej te zobowiązania przez uprawnione organy administracyjne i skierowania postępowania na drogę ustalenia listy wierzytelności określonej w tytule V dziale II Prawa upadłościowego i naprawczego (art. 236-266) dotyczących listy wierzytelności.

Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 9 września 2008 r., I SA/Go 57/08, LEX nr 480323 — 1. Przepisy ograniczają prawną możliwość określenia wysokości długu celnego oraz klasyfikacji taryfowej w inny sposób, niż na podstawie decyzji. Oznacza to, że w przeciwieństwie np. do wierzytelności o charakterze cywilnoprawnym, wysokość zobowiązań z tego tytułu – bez względu na to, czy jest sporna czy nie – wynikać będzie z mocy prawa i może zostać określona jedynie w decyzji administracyjnej.

2. Brak przepisów określających kompetencje sędziego komisarza nie dozwala na przypisanie mu uprawnienia do wydawania orzeczeń zrównanych skutkami z decyzjami administracyjnymi.

3. Przepisy prawa upadłościowego i naprawczego zawierające uregulowania szczególne, także w zakresie, w jakim dotyczą zaspokojenia należności podatkowych lub celnych, nie nakazują zawieszenia postępowania administracyjnego, prowadzącego do wydania decyzji określających lub ustalających te zobowiązania przez uprawnione organy administracyjne i skierowania tego postępowania na drogę ustalenia listy wierzytelności, zgodnie z trybem określonym w tytule V dziale II Prawa upadłościowego i naprawczego (art. 236-266).

Wyrok NSA w Warszawie z 17 kwietnia 2009 r., I FSK 288/08, LEX nr 593882 — 1. Art. 145 p.u.n. nie może stanowić podstawy prawnej zawieszenia postępowań podatkowych wszczętych przed ogłoszeniem upadłości.

2. W przypadku ogłoszenia upadłości inne przewidziane Ordynacją podatkową możliwości przerwania biegu terminu przedawnienia przez organy są wykluczone.

3. Z art. 70 § 3 o.p. nie wynika przeszkoda do prowadzenia postępowań podatkowych zmierzających do ustalenia lub określenia zobowiązań po ogłoszeniu upadłości.

4. Umieszczenie wierzytelności na liście w postępowaniu upadłościowym nie jest zagadnieniem wstępnym. Z norm kompetencyjnych zawartych w przepisach Prawa upadłościowego i naprawczego nie wynika, iż to organy postępowania upadło-

ściowego władne są do rozstrzygania o wierzytelnościach stanowiących zobowiązania podatkowe.

5. Wynikający z art. 145 p.u.n. zakaz podjęcia po ogłoszeniu upadłości wszczętego wcześniej postępowania z tytułu wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości nie odnosi się do wszczętego przed ogłoszeniem upadłości postępowania podatkowego. Podatkowa decyzja wymiarowa nie konstytuuje nowej wierzytelności upadłego, lecz jedynie stanowi formalne potwierdzenie powstania wierzytelności podatkowej przed ogłoszeniem upadłości, umożliwiające organowi podatkowemu dokonanie jej zgłoszenia do masy upadłości sędziemu-komisarzowi.

Wyrok WSA w Gliwicach z 21 kwietnia 2009 r., III SA/GI 1115/08, LEX nr 497431 — Przepis art. 144 prawa upadłościowego i naprawczego jest przepisem szczególnym mającym wprost zastosowanie na gruncie prawa podatkowego.

Wyrok WSA w Gliwicach z 9 grudnia 2009 r., III SA/GI 1115/09, LEX nr 550130 — Brak jest dostatecznego uzasadnienia, aby podatki należące do pierwszej i drugiej kategorii kolejności zaspokajania wierzycieli realizowane były wspólnie z odsetkami od nich, które art. 324 ust. 1 pkt 4 p.u.n. zalicza do kategorii czwartej.

Wyrok WSA w Gliwicach z 27 stycznia 2010 r., I SA/GI 706/09, LEX nr 599971 — 1. O kolejności, zasadach i warunkach realizacji należności podatkowych, w tym odsetek zwłoki, podlegających zaspokojeniu z funduszków masy upadłości, stanowią regulacje zawarte w prawie upadłościowym i naprawczym. We wskazanym zakresie przepisy o.p. nie mają zastosowania.

2. Przepis art. 55 § 2 o.p. nie ma zastosowania do wpłaty dokonanej przez syndyka masy upadłości prowadzącego postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego z tytułu zaległości w podatku od towarów i usług powstałej wskutek czynności podejmowanych przez syndyka po ogłoszeniu upadłości. Prowadzenie takiego postępowania wyłącza uprawnienie organu podatkowego do zadysponowania dokonaną wpłatą.

3. Zaliczenie wpłaty częściowo na odsetki wbrew kolejności zaspokojenia należności określonej w przepisie art. 342 ust. 1 p.u.n. narusza ten przepis oraz przepis art. 55 § 2 o.p. poprzez jego zastosowanie w sytuacji do tego nieprzewidzianej.

Wyrok WSA w Warszawie z 21 maja 2010 r., III SA/Wa 364/10, LEX nr 674978 — 1. Upadły podmiot gospodarczy pozostaje podatnikiem, do którego stosuje się prawa i obowiązki wynikające z przepisów ustaw podatkowych.

2. Na podstawie przepisu art. 342 ust. 1 pkt 4 ustawy z 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze odsetki, pomimo ich charakteru ubocznego i pochodnego względem wierzytelności głównej, nie dzielą losu tej należności, albowiem z jednoznacznie wyrażonej woli ustawodawcy zaliczone zostały do innej, odrębnej kategorii zaspokojenia, niższej, a więc gorszej od tej, w której ma być zaspokojona wierzytelność. Zaakceptowanie stanowiska przeciwnego oznaczałoby nieuzasadnione

pominięcie całego obszaru normatywnego Prawa upadłościowego i naprawczego dotyczącego kolejności zaspokajania wierzycieli oraz bezpodstawne przyznanie charakteru i mocy unormowania w tym przedmiocie art. 55 § 2 o.p., którego treść w przywołanym zakresie nie tworzy regulacji prawnej i do prawa upadłościowego w żaden sposób się nie odwołuje.

3. Przepis art. 76 § 1 o.p. nie ma zastosowania do zarachowywania kwoty do zwrotu w przypadku wniosku o zarachowanie złożonego przez syndyka masy upadłości prowadzącego postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego z tytułu zaległości w podatku od towarów i usług powstałej wskutek czynności podejmowanych przez syndyka po ogłoszeniu upadłości. Prowadzenie takiego postępowania wyłącza uprawnienie organu podatkowego do zadysponowania podatkiem podlegającym zarachowaniu na zaległość podatkową i odsetki od tej zaległości.

Wyrok WSA w Gliwicach z 23 listopada 2010 r., I SA/GI 736/10, LEX nr 748325 – Na podstawie treści art. 272 Prawa upadłościowego i naprawczego można przyjąć, iż nie są objęte układem wierzytelności w stosunku do upadłego, które powstały po dniu ogłoszenia upadłości, nawet jeżeli wierzytelność ta powstała na podstawie stosunku istniejącego przed dniem ogłoszenia upadłości.

Wyrok WSA w Kielcach z 3 marca 2011 r., I SA/Ke 86/11, LEX nr 1127208 – Użyte w art. 144 ust. 1 p.u.n. wyrażenie, iż postępowania dotyczące masy mogą być wszczęte i dalej prowadzone „jedynie” przez syndyka lub przeciwko niemu oznacza jedynie, że upadły będąc stroną w znaczeniu materialnym pozbawiony jest legitymacji formalnej do występowania w tych postępowaniach. Podstawienie syndyka w miejsce upadłego ma więc bezwzględny charakter. Taka sytuacja ma miejsce w sprawie, gdzie syndyk masy upadłości staje się stroną postępowania podatkowego – w sensie formalnym. Przepis art. 144 wskazanej ustawy określa tylko status prawny syndyka jako zarządcy masy upadłości. Z przepisu art. 145 wskazanej ustawy wynika z kolei zakaz podjęcia po ogłoszeniu upadłości wszczętego wcześniej postępowania z tytułu wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości. Zakaz ten nie odnosi się jednak do wszczętego przed ogłoszeniem upadłości postępowania podatkowego. Zakaz podjęcia dotyczyć bowiem może jedynie postępowań, które uległy zawieszeniu. A brak jest, zarówno w o.p., jak i w p.u.n., podstawy prawnej do stwierdzenia skutku zawieszenia postępowania podatkowego z mocy prawa. Skoro nie ma przepisu, który nakazywałby zawiesić postępowanie kontrolne lub podatkowe, organy są zobowiązane do ich kontynuowania. Innymi słowy, podjęte może być tylko to postępowanie (wszczęte przed ogłoszeniem upadłości), jeżeli zostało wcześniej zawieszona. Nie podlega zawieszeniu z powodu ogłoszenia upadłości postępowanie podatkowe. Tym samym postępowanie to jest cały czas w toku, zmienia się tylko na podstawie art. 144 ust. 1 omawianej ustawy formalne oznaczenie strony. Reasumując, prawo upadłościowe jest aktem normatywnym szczególnym, co tworzy uprzywilejowanie w jego zastosowaniu. Status pierwszeństwa wynika jednak tylko z tych kwestii, które w ustawie są wyraźnie uregulowane, czyli

art. 146 tej ustawy, który odnosi się do zawieszenia postępowania egzekucyjnego. Natomiast żaden przepis Prawa upadłościowego i naprawczego nie zakazuje prowadzenia postępowania podatkowego po ogłoszeniu upadłości podatnika.

Wyrok WSA w Kielcach z 14 kwietnia 2011 r., I SA/Ke 87/11, LEX nr 1127209 – Z art. 145 p.u.n. wynika zakaz podjęcia po ogłoszeniu upadłości wszczętego wcześniej postępowania z tytułu wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości. Zakaz ten nie odnosi się do wszczętego przed ogłoszeniem upadłości postępowania podatkowego. Zakaz podjęcia dotyczyć może jedynie postępowań, które uległy zawieszeniu. Podjęte może być tylko to postępowanie (wszczęte przed ogłoszeniem upadłości), jeżeli zostało wcześniej zawieszona. Nie podlega zawieszeniu z powodu ogłoszenia upadłości postępowanie podatkowe. Tym samym postępowanie to jest cały czas w toku, zmienia się tylko na podstawie art. 144 ust. 1 p.u.n. formalne oznaczenie strony.

Wyrok WSA w Gliwicach z 14 listopada 2011 r., III SA/GI 1002/11, LEX nr 1153925 – 1. Przepisy ustawy z 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze mają charakter *lex specialis* w stosunku do przepisów ustawy z 1997 r. – Ordynacja podatkowa, a tym samym chybione jest stanowisko organów podatkowych, iż nie są one zobligowane do stosowania prawa upadłościowego z tego względu, iż prawo podatkowe jest dziedziną autonomiczną.

2. Z przepisu art. 290 p.u.n. wynika, że układ wiąże wszystkich wierzycieli, których wierzytelności według ustawy objęte są układem, choćby nie zostały umieszczone na liście. Przez wierzyciela należy rozumieć każdego wierzyciela, którego układ dotyczy. Bez znaczenia jest więc okoliczność, czy wierzyciel uczestniczył w zgromadzeniu wierzycieli, na którym przyjęto układ, czy głosował za lub przeciw układowi, czy zgłaszał lub nie zarzuty do układu albo czy był umieszczony na liście wierzycieli.

Postanowienie NSA w Warszawie z 17 listopada 2011 r., II OSK 2327/11, ONSAiWSA 2013, nr 3, poz. 46 – Jeżeli przed doręczeniem decyzji administracyjnej podmiotowi w upadłości z możliwością zawarcia układu sąd dokonał zmiany sposobu prowadzenia postępowania upadłościowego na obejmujące likwidację majątku upadłego z jednoczesnym powołaniem syndyka, w momencie jej doręczenia stronie zostają ukształtowane prawa i obowiązki upadłego w sposób w niej określony. W takiej sytuacji prawo wniesienia skargi na ostateczną decyzję organu administracyjnego przysługuje jedynie syndykowi w terminie otwartym do wniesienia skargi przez upadłego, liczonym od dnia doręczenia decyzji temu ostatniemu (art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 z późn. zm. i art. 53 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Dz.U. Nr 153, poz. 1270 z późn. zm.).

Wyrok WSA w Rzeszowie z 16 marca 2012 r., I SA/Rz 53/12, LEX nr 1137213 – 1. Skutkiem ogłoszenia upadłości jest zastąpienie upadłego przez syndyka, który działa za upadły podmiot i zarządza jego mieniem. Upadły nie traci jednak swego bytu prawnego, pozostając podmiotem praw i obowiązków materialnoprawnych w zakresie prawa podatkowego. [...]

Wyrok NSA w Warszawie z 12 kwietnia 2012 r., I FSK 1149/11, LEX nr 1409603 – 1. Konsekwencją ogłoszenia upadłości jest utrata przez upadłego legitymacji do udziału w toczącym się postępowaniu podatkowym. Postępowanie to może być kontynuowane jedynie z udziałem syndyka.

2. Prowadzenie sporu przez syndyka odbywa się na rzecz upadłego.

Wyrok NSA w Warszawie z 12 kwietnia 2012 r., I FSK 929/11, LEX nr 1409674 – Postępowanie wszczęte po ogłoszeniu upadłości w celu określenia w drodze decyzji wysokości zobowiązania podatkowego w wysokości innej niż zadeklarowana przez stronę mieści się w definicji postępowania dotyczącego masy upadłości, już tylko z tego względu, że może mieć wpływ na stan składników tę masę tworzących.

Postanowienie NSA w Warszawie z 12 listopada 2012 r., I FZ 426/12, LEX nr 1247070 – Zgodnie z art. 342 § 1 pkt 1 p.u.n. w pierwszej kategorii należności podlegających zaspokojeniu z funduszu masy upadłości znajdują się nie tylko koszty postępowania upadłościowego, ale i m.in. należności powstałe z czynności syndyka. Skoro syndyk wniósł w sprawie skargę kasacyjną, to wydatki z tym związane, choć nie dotyczą samego postępowania upadłościowego, należą w rezultacie do pierwszej kategorii należności zaspokajanych z masy upadłości wskazanych w powołanym przepisie.

Postanowienie WSA z Kielcach z 24 sierpnia 2012 r., I SA/Ke 377/12, LEX nr 1215500 – Na podstawie art. 161 ust. 1 p.u.n., syndyk może udzielać pełnomocnictw procesowych w postępowaniu sądowym. Dotyczy to jednak pełnomocnictw do działania w imieniu syndyka, a nie upadłego.

Postanowienie NSA w Warszawie z 6 grudnia 2012 r., I FZ 434/12, LEX nr 1239199 – Skoro syndyk wniósł w sprawie sądo-administracyjnej skargę, to wydatki z tym związane, choć nie dotyczą samego postępowania upadłościowego, należą w rezultacie do pierwszej kategorii należności zaspokajanych z masy upadłości.

Wyrok NSA w Warszawie z 29 maja 2013 r., I FSK 1018/12, LEX nr 1381635 – Zgłoszenie do masy upadłości w trybie art. 236 p.u.n. wierzytelności z tytułu zobowiązań powstałych przed ogłoszeniem upadłości, w wysokości innej niż wykazana w deklaracji wymaga stosownego ich udokumentowania decyzją podatkową wydaną po przeprowadzeniu postępowania podatkowego.

Wyrok WSA w Warszawie z 24 lipca 2013 r., VII SA/Wa 652/13, LEX nr 1352729 – 1. Obowiązek zwrotu pasażerowi ceny biletu w terminie 14 dni stanowi nałożenie obowiązku o charakterze pieniężnym, który jest niewykonalny przez przewoźnika w toku toczącego się wobec niego postępowania upadłościowego, którego celem jest między innymi zaspokojenie wierzytelności podróznego, którego lot został odwołany, jeśli wierzytelność taka została zgłoszona na listę wierzytelności. Dla uznania wierzytelności pasażera nie jest konieczne wydanie decyzji administracyjnej przez organ.

2. Kara pieniężna orzeczona przez organ na podstawie art. 209b ust. 1 ustawy z 2002 r. – Prawo lotnicze, stanowi daninę publiczną, do której z mocy art. 209 w ust. 5 tej ustawy stosuje się przepisy o.p., a co za tym idzie należy do trzeciej kategorii należności podlegających zaspokojeniu z masy upadłości.

Wyrok WSA w Warszawie z 7 sierpnia 2013 r., VII SA/Wa 659/13, LEX nr 1352734 – 1. Jeżeli należność zostaje umieszczona na liście wierzytelności, postępowanie administracyjne podlega umorzeniu na podstawie art. 105 § 1 k.p.a., ze względu na fakt, że postępowanie stało się bezprzedmiotowe.

2. Jeżeli chodzi o postępowania administracyjne, to ogłoszenie upadłości prowadzi do jego zawieszenia, wtedy, gdy chodzi o należność podlegającą zgłoszeniu w postępowaniu upadłościowym. Zawieszenie przede wszystkim ma na celu umożliwienie syndykowi wstąpienia do postępowania ze względu na fakt, że jemu, zgodnie z art. 144 p.u.n., przysługuje legitymacja w sprawach dotyczących masy upadłości. Jednakże z art. 145 tej ustawy wynika, że podjęcie zawieszzonego postępowania staje się możliwe tylko wówczas, gdy należność nie została umieszczona na liście wierzytelności. Do podjęcia zawieszzonego postępowania nie wystarczy fakt zgłoszenia się w sprawie syndyka, lecz staje się to możliwe dopiero po wykazaniu faktu odmowy wciągnięcia wierzytelności na listę.

3. Jeśli warunkiem podjęcia zawieszzonego postępowania jest odmowa umieszczenia wierzytelności na liście, to niedokonanie zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym sprawia, że zawieszzone postępowanie nie może być podjęte. Jeśli zaś postępowanie nie może się toczyć, to zasadny wydaje się pogląd, że ulega ono zawieszeniu.

Wyrok WSA w Warszawie z 8 sierpnia 2013 r., VII SA/Wa 592/13, LEX nr 1368323 – 1. Obowiązek zwrotu pasażerowi ceny biletu (jak i wypłaty odszkodowania) w terminie 14 dni stanowi nałożenie obowiązku o charakterze pieniężnym, który ma charakter niewykonalny, jeżeli wobec przewoźnika pozostaje w toku postępowanie upadłościowe, którego celem jest między innymi zaspokojenie wierzytelności podróznego (którego to lot został odwołany), jeśli wierzytelność taka została zgłoszona na listę wierzytelności.

2. Z art. 145 p.u.n. wynika, że podjęcie zawieszzonego postępowania staje się możliwe tylko wówczas, gdy należność nie została umieszczona na liście wierzytelności. Do podjęcia zawieszzonego postępowania nie wystarczy zatem fakt zgłoszenia się

w sprawie syndyka, lecz staje się to możliwe dopiero po wykazaniu faktu odmowy wciągnięcia wierzytelności na listę. Jeżeli zaś należność zostaje umieszczona na liście wierzytelności, postępowanie administracyjne podlega umorzeniu na podstawie art. 105 § 1 k.p.a., ze względu na fakt, że postępowanie stało się bezprzedmiotowe.

3. Jeśli warunkiem podjęcia zawieszzonego postępowania jest odmowa umieszczenia wierzytelności na liście, to niedokonanie zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym sprawia, że zawieszony postępowanie nie może być podjęte. Jeśli zaś postępowanie nie może się toczyć, to zasadny wydaje się pogląd, że ulega ono zawieszeniu. Wydaje się, iż w sprawie należy per analogiam zastosować art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a., który stanowi, że postępowanie administracyjne zawiesza się, gdy rozpatrzenie sprawy i wydanie decyzji zależy od uprzedniego rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd.

Wyrok WSA w Olsztynie z 19 września 2013 r., I SA/OI 445/13, LEX nr 1389565 – 1. Wpłata z zysku nie ma charakteru dywidendy, przysługującej Skarbowi Państwa, jako jedynemu akcjonariuszowi spółki, co uzasadniałoby traktowanie jej, na gruncie ustawy p.u.n., jak każdej innej wierzytelności cywilnoprawnej.

2. Charakteru wpłat z zysku nie można wywodzić z treści art. 53 ust. 5 ustawy z 1994 r. o rachunkowości.

3. Wpłaty z zysku mają charakter publicznoprawnego, przymusowego, nieodpłatnego, bezzwrotnego świadczenia na rzecz budżetu państwa, którego obowiązek spełnienia wynika z ustawy. Odpowiadają zatem cechom daniny publicznej w rozumieniu art. 5 ust. 2 pkt 1 u.f.p.

4. Zwolnień i ulg w płatności danin publicznych nie można wyinterpretować z celu postępowania upadłościowego, jakim jest zaspokojenie wierzycieli upadłego według zasad określonych przepisami p.u.n.

5. W przypadku osiągnięcia dodatniego wyniku działalności syndyka polegającej na gromadzeniu i likwidacji masy upadłości można mówić o zysku.

6. Nie da się wyprowadzić wniosku, iż wpłata ma być dokonywana wyłącznie z zysku osiągniętego z prowadzenia działalności gospodarczej podejmowanej w ramach zakresu działania przedsiębiorstwa.

7. Mimo objęcia zarządu majątkiem przez syndyka, zyski uzyskane w wyniku prawidłowej gospodarki tym majątkiem pozostają zyskami przedsiębiorstwa państwowego w upadłości, nawet jeżeli nie powstały w wyniku wykonywania statutowej działalności tego przedsiębiorstwa. Ich powstanie połączone jest z zarządaniem i likwidacją masy upadłości, związane z tym daniny – wpłaty z zysku – winny być zaspakajane z funduszy masy upadłości, a syndyk nie jest zwolniony od ich wpłat do budżetu.

ĆWICZENIE NR 3

Temat: Sporządzanie zgłoszenia wierzytelności do masy, sprzeciwu na odmowę uznania wierzytelności i umieszczenia jej na liście oraz zażalenia na oddalenie sprzeciwu co do odmowy uznania wierzytelności. Zasady zaspokojenia wierzycieli w planie podziału funduszków masy oraz w odrębnym planie podziału. Sporządzanie zarzutów co do planu podziału

Jeśli chodzi o sporządzanie pism procesowych związanych ze zgłoszeniem wierzytelności, to w miarę możliwości czasowych uwzględnić należy także pisma obejmujące środki zaskarżenia (sprzeciw, zażalenie).

Zasady zaspokojenia wierzycieli w planie podziałów funduszków masy upadłości oraz w podziale odrębnym sum uzyskanych z likwidacji przedmiotu obciążonego hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym i hipoteką morską powinny być przedstawione głównie w oparciu o kazusy. Jednakże, ze względu na fakt, że materia ta nie jest objęta wykładem, niezbędne jest wprowadzenie teoretyczne.

Jako pomoc przy opracowywaniu pism procesowych może posłużyć opracowanie: A. Hrycaj, P. Filipiak, *Wzory pism i orzeczeń w postępowaniu upadłościowym i naprawczym*, Warszawa 2013.